

KUR'AN-I KERİM'İ NASIL ÖĞRETELİM?

NAZİF YILMAZ

KUR'AN-I KERİM'İ NASIL ÖĞRETELİM?

NAZİF YILMAZ

YAZAR

Nazif YILMAZ

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Hulusi YİĞİT

EDİTÖR

Ahmet Yasin OKUDAN

TASARIM

Zehra GÜMÜŞ

MİZANPAJ

Nuray YÜKSEL

KAPAK HAT KOMPOZİSYONU

Gülnihal GÜL MAMAT

İSTANBUL, Mart 2016

İLETİŞİM

Değerler Eğitimi Merkezi

Süleymaniye Cad. Elmaruf Sk. No: 3/A Fatih/İstanbul

Tel: 0212 512 19 90 | Faks: 0212 512 19 91

www.dem.org.tr | info@dem.org.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	5
Giriş	9
Kur'an-ı Kerim Okumaya Başlarken Okunacak Dua.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

Ayet ve Hadislerle Kur'an-ı Kerim

1. Ayetlerde Kur'an-ı Kerim'in Özellikleri.....	15
2. Hadislerde Kur'an Öğrenmenin ve Okumanın Faziletleri	23

İKİNCİ BÖLÜM

Okullarda Kur'an Öğretimi Bazı Tespitler ve Teklifler

1. Kur'an Öğretimi ile İlgili Tespitler ve Teklifler	35
2. Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersleri	41
3. İmam Hatip Ortaokullarında Kur'an-ı Kerim Dersleri.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler ve Metotlar

1. Kur'an Öğretiminde Nitelikli Öğretmen ve Başarılı Yöntemin Önemi	47
2. Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler.....	48
3. Kur'an Öğretiminde Temel Metodlar.....	51

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Yöntem ve Teknikler

1. Elif-Bâ Öğretimi	59
2. Yüzüne Kur'an Okumayı Geliştirmek	66
3. Doğru ve Düzgün Okumayı Geliştirmek (Tecvitli Okuma)	67
4. Yüzüne Kur'an Okumayı Hızlandırmak (Seri Okumak).....	70
5. Tecvid Öğretimi.....	74
6. Ezber Çalışmaları.....	79
7. Özgün Bir Çalışma: İnteraktif Öğretim Materyali	82
8. Kur'an Eğitiminde Verimlilik ve Kalite	84
9. Ezberleme Yöntemleri - Altın Öğütler	87

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kur'an Öğretiminde Lafız-Mânâ Bütünlüğü

1. Kur'an Öğrenmedeki ve Öğretmedeki Gayemiz Nedir?	91
2. Kur'an Öğretiminde Lafız-Mânâ Bütünlüğünün Esas Alınması.....	93

ALTINCI BÖLÜM

Öğretim Süreçlerini İzleme ve Değerlendirme

1. Öğretim Süreçlerini İzleyerek Kendimizi Değerlendirelim.....	99
2. Öğretim Süreçlerini İzleme ve Değerlendirme.....	100
Kaynaklar	109

ÖNSÖZ

Mübârek kitabını “ıkra” hitabıyla göndermeye başlayan Allah’a hamd, onu indiği gibi okuyan ve öğreten Rasûlüne salât ve selâm, kıyamete kadar dilden dile ve gönülden gönüle onu aktaranlara selam olsun...

Değerler Eğitimi Merkezi olarak uzun bir süredir örgün eğitimde okutulan din öğretimi ve eğitimi alanındaki derslerle ilgili teorik ve uygulamalı çalışmalar yürütmekteyiz. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri, imam hatip liseleri meslek dersleri ve son olarak da din, ahlak ve değerler alanındaki seçmeli dersler ile ilgili öğretmen zirveleri, sempozyumlar, çalıştaylar, mesleki gelişim seminerleri ve atölye çalışmaları gerçekleştirmekte, kitap, dergi, makale, araştırma raporları yayınlamaktayız.

30 Mart 2012 tarihinde din, ahlak ve değerler alanındaki seçmeli derslerin 6287 sayılı kanun ile ortaokullarda ve liselerde okutulması kararından sonra bu derslerin öğretim programları, içeriği, kitapları ve nasıl öğretileceği konusunda çalışmalar yürütmeye başladık. Seçmeli olarak okutulan Kur’an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler derslerinin daha nitelikli işlenmesine yönelik öğretmen mesleki gelişim programlarına ve atölye çalışmalarına ağırlık verdik. Anadoludaki bütün öğretmenlerimizin yararlanması için “Nasıl Olmalı?” sorusunun cevabını vermeye çalışan ve bütün öğretmenlere ulaştırmayı hedeflediğimiz çalışmalar yayınlamaya başladık. Bu anlamda ilk olarak da “Hz. Peygamber’i Nasıl Öğretilim? kitabını yayınladık.

Ülkemizde Kur’an öğretiminin nasıl olacağı ile ilgili yazılı bir gelenekten çok sözlü gelenek ve tecrübe aktarımları mevcuttur. Kur’an öğretenler, kendi aldıkları eğitimdeki metotlarını, hocalarından gördüklerini veya bu konuda işittiklerini esas alarak bir öğretim faaliyeti gerçekleştirmektedirler. Her ne kadar, son zamanlarda yayınlanan tecvit ve kıraat kitaplarında bu alandaki konulara da yer vermeye başlansa da bu alanda müstakil bir eser bulunmamaktadır. Kur’an-ı Kerim dersinin uygulamalı olması ve şifahi olarak öğretilmesi de buna pek ihtiyaç hissettirmemiştir. Ancak, seçmeli derslerin devreye girmesi ile Kur’an-ı Kerim dersinin imam hatip liseleri ile Kur’an kurslarının dışında ortaokullarda ve liselerde okutulmaya başlanması, bu okullarda bir öğretim geleneğinin bulunmayışı, bazı öğretmenlerin yeterli ve yetkin olmayışı, sınıf ortamında farklı seviyelerdeki öğrencilere öğretim verilmesinde zorlukların bulunması, bu alanda yazılı bir eserin vücuda getirilmesine ve öğretmenlere de seminerler yoluyla aktarılmasına ihtiyaç hissettirmiştir.

Gerek akademik çalışmaları ve gerekse uzun yıllardır uygulamalı eğitimleri vesilesiyle Kur’an öğretimi alanında çalışmaları olan, sahadaki ihtiyaçları bilen Nazif YILMAZ hocamızdan ülke genelinde çeşitli vesilelerle sunduğu seminerlerini, bu alandaki yazdıklarını ve akademik çalışmalarını özet bir kitapta toplamasını ve öğretmenlerimizin istifadesine sunmasını talep ettik. Sonuçta heyecanla okuyacağınız, öğretim süreçlerinde adım adım yararlanacağınız, son bölümünde kendi uygulamalarınızı da gözden geçireceğiniz kısa ve öz bir çalışma olan bu eser ortaya çıktı.

Değerler Eğitimi Merkezi olarak bu güzel çalışmada emeği geçen hocamıza, grafiker, hattat ve diğer çalışanlarımıza teşekkürü bir borç bilir ve eserin Kur’an-ı Kerim öğretmenlerimizin başucu kitabı olmasını temennî ederim.

Hulusi YİĞİT
Değerler Eğitimi Merkezi

*Kur'an-ı Kerim öğrenmemi ve hafız olmamı isteyen anneciğime
ve babacığım, ilk öğrenme sürecimden hafızlık eğitimime kadar
teşvikleri, destekleri ve eğitimleri ile üzerimde emeği olan bütün
büyüklerime ve hocalarıma ithaf olunur...*

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim, bütün insanlığa rehber olarak gönderilen ve kıyamete kadar da hükmü geçerli olan en son ilahî kitaptır. İslam dininin iki temel kaynağının birincisidir. Tefsir ve kıraatla ilgili eserlerde Kur'an-ı Kerim, "Hz. Muhammed (s.a.v.)'e vahiy yoluyla indirilmiş, mushaflarda yazılmış, tevâtürle nakledilmiş, tilâvetiyle ibadet edilen mu'ciz ilâhî kelim" olarak tarif edilir.

Kur'an-ı Kerim, Arapça bir kitaptır. Onun diğer Arapça metinlerden farklı olarak kendine özgü bir okunma biçimi vardır. İndirildiği gibi okunması ve sonraki nesillere aktarılması da ancak bu okuma biçimini hakkıyla yerine getiren mâhir muallimler ve kârilere vasıtasıyla olabilecektir.

Sevgili Peygamberimizden bize kadar Kur'an tilâvetinin esasları hem şifâhî hem de kitâbî olarak aktarılagelmıştır.

Şifâhî olarak, başta sahâbenin Kur'an tilâvetinde önde gelen isimleri olmak üzere her nesil içerisindeki ehl-i Kur'an olan üstadlar ve onların kıymetli talebeleri tarafından, ağızdan ağıza ve kulaktan kulağa nakledilerek günümüze kadar hafızalara ve kalplere nakşedilmiştir. Bunun yanı sıra, Kur'an tilâvetinin esaslarını içeren tecvid ve kıraat ilmiyle ilgili eserler yazılmıştır. Bu eserlerde, Kur'an'ın her bir harfinin, kelimesinin ve ayetlerinin nasıl okunacağı en ince ayrıntısına kadar yazıya aktarılmıştır.

Kur'an-ı Kerim, Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) döneminde yazıya geçirilmiş, Hz. Ebû Bekir (r.a.) döneminde cem edilmiş, Hz. Osman (r.a.) döneminden itibaren de çoğaltılmaya başlanmıştır. Asırlar boyunca, kendine özgü yazı biçimiyle kaleme alınmış, kitâbet yoluyla nesilden nesile nakledilmiş ve hat sanatının şâh eserleri ortaya konulmuştur.

Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek ve öğretmek, İslam dinini öğrenmek ve öğretmektir. Peygamberimiz "Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir."¹ buyurarak bu gerçeği de işaret etmişlerdir. Bu sebeple, Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek, okumak, anlamaya çalışmak ve öğretmek en faziletli amellerdendir.

Ülkemizde, Kur'an-ı Kerim öğretiminin nasıl olması gerektiği konusunda yazılı çalışmalar pek yaygın olmayıp daha çok tecrübe aktarımı veya sözlü anlatımlar mevcuttur. Fakat Kur'an öğretenlerin hepsinin iyi bir Kur'an eğitiminden geçmesi, öğretim metotlarını ve tekniklerini uygulamalı olarak görmesi veya sözlü gelenekten öğrenmesi mümkün olmadığından yazılı çalışmaların olmasına ihtiyaç vardır. Yararlandığım kaynaklar arasında yer alan ve son zamanlarda yayınlanan Kur'an tilâveti ve tecvidi ile ilgili kitaplarda, çeşitli makale ve yazılarda bu konuların da işlenmesi memnuniyet vericidir. Artık, ilahiyat fakültelerinde de Din Eğitimi, Kıraat ve Tefsir alanındaki hocaların işbirliği yaparak lafız ve mânâ öğretiminin nasıl olması gerektiğini içeren "Kur'an-ı Kerim Öğretimi Metotları" adıyla bir ders okutulmalıdır. Çünkü, öğretmenlik ve din görevliliği mesleğini icra eden fakülte mezunlarının mesleki yeterlikler bağlamında bu dersi alması ve yeni neslin anlayışı, kavrayışı ve ihtiyaçları çerçevesinde bir donanıma sahip olması gerekmektedir. Okullarda seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerini okutan öğretmenlerimizin, en çok bu alanda mesleki yeterliğe ve gelişime ihtiyaç duydukları da bir gerçektir.

¹ Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 21.

Bu çalışmanın ilk nüvesini 1995 ve 1996 yıllarında yaz Kur'an kurslarında öğreticilik yapan imam hatip lisesi öğrencilerimize bu görevi nasıl yapacaklarını, neyi, nasıl öğreteceklerini kendilerine yazılı olarak vermiş olduğumuz bir dosya oluşturmuştur. Ayrıca, öğretmenliğim esnasında dersleri işlerken öğrenme ve öğretme süreçlerindeki bütün uygulamalarımı diğer derslerde olduğu gibi Kur'an-ı Kerim dersleri için de yazıya aktarıyordum. Ajandama o yıl okuttuğum derslerde neleri yaptığımı veya neleri yapacağımı, aklıma gelen orijinal fikirleri ve uygulama örneklerini kaydediyordum. Böylece o dersi bir yıl içerisinde nasıl işlediğim, hangi uygulamalardan güzel sonuçlar aldığım ve neleri eksik bıraktığımı ortaya çıkıyordu. Bu çalışmalarımız ilk defa Ensar Neşriyat'tan çıkan ve "İmam Hatip Liselerinde Meslek Dersleri Öğretimi Nasıl Olmalı?" kitabında yayınlanmıştı. Kur'an öğretim metotlarını da sonraki süreçlerde çeşitli kitap ve dergilerde yayınlama, seminerlerde öğretmenlerimize ve Kur'an kursu öğreticilerine aktarma imkanı oldu.

Din eğitimi alanının duayen hocalarından Uludağ İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖCAL'ın 1990 yılında Türkiye Diyanet Vakfı yayınlarından çıkan "Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar" kitabı, iman ve ibadet konularının öğretiminin nasıllığı ve öğretmenlik uygulamalarının yazıya aktarımında güzel bir örnek olmuştu. 2010 yılında kendisinden doktora çalışmasına başladığımızda, derslerinde "Kur'an öğretiminin metotları konusunda yazılı çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu"na dair söylemleri ve yönlendirmeleri oldu, ödevler verdi. Sonuçta, bu alandaki bir konuyu da doktora tezi olarak kendisi ile çalışmaya başlamamız, mukaddime mahiyetindeki bu küçük eserin ortaya çıkmasına ivme kazandırdı. Bu vesile ile hocama müteşekkirim.

Elinizdeki bu kitapta, Kur'an-ı Kerim'in özellikleri, öğrenmenin, okumanın ve öğretmenin fazileti ile ilgili ayet ve hadislerden sonra Kur'an öğretiminde temel sorunların tespiti yapılmış ve onu nasıl öğreteceğimiz üzerinde durulmuştur. Sonra da Kur'an öğretiminde temel ilkeler ve metotlar, uygulama örnekleri ile öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmenlerimizin istifâdesine sunulmuştur.

Bir mukaddime niteliğindeki bu çalışmanın basılarak öğretmenlerimize ve Kur'an kursu öğreticilerimize ulaştırılmasını sağlayan Ensar Vakfı yöneticilerine, Ensar Neşriyat'a ve Değerler Eğitimi Merkezi'ne ve emeği geçenlere, özellikle de Merkez'in müdürü Hulusi YİĞİT Bey'e çok teşekkür ederim.

Öncelikle, metotlarından çok istifade ettiğim kıymetli hocalarım Hafız M. Salih Köse, Yrd. Doç. Dr. Hafız Fatih Çollak ve hayatımın çeşitli evrelerinde; bana Kur'an-ı Kerim'i ilk defa öğreten, okumamı geliştiren, hafızlığa teşvik eden ve hafızlık eğitimimi veren hocalarım ile ilmiyle, malıyla, canıyla ve hizmetleriyle kendilerini bu yola adanmış mü'minleri hayırla ve rahmetle yâd eder, bu mütevâzî eserin Rabbimizin kelâmı Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'in öğretilmesine hizmette küçük de olsa bir katkısının olmasını temennî ederim.

Başarı ancak Yüce Allah'tandır...

Nazif YILMAZ

21 Aralık 2015 - Üsküdar

« خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ »

“Sizin en hayırlınız, Kur’an’ı öğrenen ve öğreteninizdir.”

(Buhârî, Fezâilü'l-Kur’ân 21)

Kur’an-ı Kerim Okumaya Başlarken Okunacak Dua

اَللّٰهُمَّ بِالْحَقِّ اَنْزَلْتَهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَلَ اَللّٰهُمَّ عَظُمَ
رَغْبَتِيْ فِيْهِ وَاجْعَلْهُ نُوْرًا لِّبَصْرِيْ وَ شِفَاءً لِّصَدْرِيْ وَ زَيْنًا بِهٖ
لِسَانِيْ وَ جَمَلًا بِهٖ وَجْهِيْ وَ قُوَّةً بِهٖ جَسَدِيْ وَ ارْزُقْنِيْ تِلَاوَتَهُ عَلٰى
طَاعَتِكَ اِنَّا اَللَّيْلِ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ وَاَحْشُرْنِيْ
مَعَ النَّبِيِّ (صلعم) وَ اٰلِهٖ الْاَخْيَارِ

AYET ve HADİSLERLE KUR'AN-I KERİM

1

1. AYETLERDE KUR'AN-I KERİM'İN ÖZELLİKLERİ

Kur'an-ı Kerim'in nasıl bir kitap olduğunu en güzel yine Kur'an'ın kendisi anlatmaktadır. Bu nedenle, ilâhî kitabın indiriliş gayesi ve içerdiği hikmetleri işleyen ve farklı sûrelerde geçen ayetlerin bir kısmı öğrencilere açıklanması ve yorumlanması için kitaba alınmıştır. Ayrıca, bu ayetlerden her birisinin tefsiri öğrencilere ödev olarak da verilebilir ve sınıfta arkadaşlarına anlatmaları istenebilir. Bu vesile ile öğrenciler Kur'an'ın hayatımızdaki yerini fark edecekler ve onu öğrenmeye daha istekli olacaklardır.

1. Kur'an; şifadır, rahmettir, hidayettir ve öğüttür.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى
وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

“Ey insanlar! Size, Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir.”¹

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

“Biz, Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki o, müminler için şifa ve rahmettir; zalimlerin ise yalnızca ziyanını artırır.”²

2. Kur'an, Peygamberimize indirilen ve doğru yolu gösteren ilâhî vahiydir.

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ
وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“İşte böylece sana da emrimizle Kur'an'ı vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola erdirdiğimiz bir nur kıldık. (Ey Habîbim) Şüphesiz ki sen doğru yolu göstermektesin.”³

3. Kur'an-ı Kerim Arapça indirilmiştir.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"Muhakkak biz onu anlayıp düşünesiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik."⁴

1 Yûnus Sûresi, 57. ayet

2 İsrâ Sûresi, 82. ayet

3 Şûrâ Sûresi, 52. ayet

4 Yusuf Sûresi, 2. ayet

4. Kur'an-ı Kerim, ilâhî muhafaza altındadır.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

"Şüphe yok ki o zikri (Kur'an'ı) biz indirdik. Onu koruyacak olan da biziz."⁵

5. Kur'an-ı Kerim ayetleri, üzerinde düşünülerek okunmalıdır.

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

"Bu Kur'an çok mübarek bir kitaptır. Onu sana indirdik ki âyetlerini düşünsünler ve akıllı selim sahipleri öğüt alsınlar."⁶

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

"Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri kilitli mi?"⁷

6. Kur'an-ı Kerim'e uyulmalıdır.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"İşte bu, indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Öyleyse ona uyun ve sakının ki, merhamet olunasınız."⁸

7. Kur'an'ı öğrenmek, ezberlemek ve ondan öğüt almak kolaylaştırılmıştır.

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

"Andolsun ki biz Kur'an'ı öğüt alınırsın diye kolaylaştırdık. Ondan öğüt alan yok mu?"⁹

5 Hicr Sûresi, 9. ayet

6 Sâd Sûresi, 29. ayet

7 Muhammed Sûresi, 24. ayet

8 En'am Sûresi, 155. ayet

9 Kamer Sûresi, 17, 22, 32, 40. ayetler

8. Kur'an-ı Kerim kendisine tabi olanları doğru yola götürür.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

"Gerçekten bu Kur'an en doğru olana iletir; iyi davranışlarda bulunan mü'minlere, kendileri için büyük bir mükâfât olduğunu müjdelir."¹⁰

9. Kur'an-ı Kerim, ancak temiz olanların dokunabileceği yüce bir kitaptır.

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

"Bu kitap, pek değerli, şerefli bir Kur'an'dır. O iyi korunmuş bir kitapta, Levh-i Mahfuzdadır. Ona temizlenenlerden başkası el süremez. O, âlemlerin Rabbinden indirilmiştir."¹¹

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

"Hayır, hayır! Kur'an onların iddia ettikleri gibi beşer sözü değildir. O, Levh-i Mahfuzda olan pek şerefli bir Kur'an'dır."¹²

10. Kur'an-ı Kerim peyderpey indirilmiştir.

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

"Ve biz sana bu kitabı, herşeyi açıklayan bir hidayet, bir rahmet ve müslümanlara bir müjde olmak üzere kısım kısım indirdik."¹³

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا

"Biz onu, Kur'an olarak, insanlara dura dura okuyasın diye (âyet âyet, sûre sûre) ayırdık; ve onu peyderpey indirdik."¹⁴

10 İsra Sûresi, 9. ayet

11 Vâkıa Sûresi, 77-79. ayetler

12 Burûc Sûresi, 21-22. ayet

13 Nahl Sûresi, 89. ayet

14 İsra Sûresi, 106. ayet

11. Kur'an-ı Kerim kendinden önce indirilen kitapları tasdik eder.

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ
فَاخُكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

"Biz sana da kitabı hak ile kendinden önce indirilen kitapları doğrulayıcı ve onlara karşı bir şahit (hakem) olmak üzere indirdik. O halde aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet."¹⁵

12. Kur'an-ı Kerim hak ile batılı ayırt eden ve bütün cihana gönderilen bir kitaptır.

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

"Hak ile batılı ayırtedici olanı (Furkanı) âlemlere uyarıcı olsun diye kuluna indiren (Allah) ne yüce, ne mübarektir!"¹⁶

13. Kur'an-ı Kerim okunurken susulmalı ve Kur'an'a kulak verilmelidir.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Kur'an okunduğu zaman; ona derhal kulak verin ve susun ki, merhamet olunasınız."¹⁷

14. Kur'an-ı Kerim, insanları karanlıklardan aydınlığa çıkaran bir nurdur.

الرَّكِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

"Elif. Lâ. Râ. (Bu Kur'an), Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, yani her şeye galip (ve) övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır."¹⁸

¹⁵ Mâide Sûresi, 48. ayet

¹⁶ Furkan Sûresi, 1. ayet

¹⁷ A'raf Sûresi, 204. ayet

¹⁸ İbrahim Sûresi, 1. ayet

15. Kur'an-ı Kerim'in ifadeleri ve üslubu emsalsiz bir tertibe ve güzelliğe sahiptir.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

“Hâlâ Kur'an üzerinde gereği gibi düşünmeyecekler mi? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından gelmiş olsaydı onda birçok tutarsızlık bulurlardı.”¹⁹

16. Kur'an-ı Kerim, hem söz hem de anlam olarak Hazreti Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğine delil olan mucizelerin en büyüğüdür.

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

“De ki: Andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insanlar ve cinler bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar onun benzerini getiremezler.”²⁰

17. Kur'an, sözlerin en güzeli ve en üstünüdür. Onun sözleri açıktır, anlaşılabilir ve karmaşık değildir.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ

“İşte böylece biz o Kur'an'ı açık seçik ayetler halinde indirdik. Gerçek şu ki Allah, dilediği kimseyi doğru yola sevk eder.”²¹

18. O, Allah'tan bir öğüt, gönüllerde bulunan manevî hastalıklara, şüphelere, yanlış inanç ve kanaatlere bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmettir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

“Ey insanlar! Size, Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir.”²²

19 Nisâ Sûresi, 82. ayet

20 İsrâ Sûresi, 88. ayet

21 Hac Sûresi, 16. ayet

22 Yûnus Sûresi, 57. ayet

19. Kur'an, Allah katından indirilmiştir.

قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ....

“De ki: Onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen Allah indirdi...”²³

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“O (Kur'an), âlemlerin Rabbinden indirilmiştir.”²⁴

لَوْ أَنزَلْنَاهُ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ
الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"Şayet biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik muhakkak ki Allah'ın korkusundan onun başını eğerek dağılıp parça parça olduğunu göürdün. İşte biz bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz."²⁵

20. Kur'an, son ilahî kitaptır. Ondan başka kutsal kitap gelmeyecektir. O, belli bir topluluğa değil, tüm insanlara gelen bir öğüt ve uyarıcıdır.

هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذْكُرَ أُلُو
الْأَلْبَابِ

“İşte bu (Kur'an); kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak bir tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri iyice düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara (gönderilmiş) bir bildiridir.”²⁶

21. Kur'an-ı Kerim, inananlar için her şeyi açıklayan bir rehberdir.

مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى
وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Bu Kur'an uydurulmuş herhangi bir söz değildir. Fakat kendinden önceki Kitapları tasdik eden, inanan millete her şeyi açıklayan, doğru yolu gösteren bir rehber ve rahmettir.”²⁷

23 Furkan Sûresi, 6. ayet

24 Vâkıa Sûresi, 80. ayet

25 Haşr Sûresi, 21. ayet

26 İbrahim Sûresi, 52. ayet

27 Yusuf Sûresi, 111. ayet

22. Kur'an-ı Kerim'de insanlar için apaçık örnekler verilmiştir.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

“Muhakkak ki biz, bu Kur'an'da insanlara her türlü misali çeşitli şekillerde anlattık. Yine de insanların çoğu inkârcılıkta diretti.”²⁸

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا

“(Resûlüm!) Biz onu böylece Arapça bir Kur'an olarak indirdik ve onda ikazları tekrar tekrar açıkladık. Umulur ki onlar (bu sayede günahıtan) korunurlar; yahut da o (Kur'an) kendileri için bir ibret ortaya koyar.”²⁹

23. Kur'an-ı Kerim öğüt almak için kolaylaştırılmıştır.

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

“Andolsun biz Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. (Ondan) öğüt alan yok mu?”³⁰

24. Kur'an okuyanlar ve gereği gibi amel edenler büyük ecir ve mükâfat kazanırlar.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَنْ تَبُورًا لِيُؤْفِقَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

“Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarfedenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler. Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder ve lütfundan onlara fazlasını da verir. Şüphesiz O, çok bağışlayan, şükürün karşılığını bol bol verendir.”³¹

28 İsra Sûresi, 89. ayet

29 Tâhâ Sûresi, 113. ayet

30 Kamer Sûresi, 17. ayet

31 Fatır Sûresi, 29-30. ayetler

25. Kur'an tilâveti mü'minlerin yüreklerine te'sir eder, imanlarını arttırır.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

“Gerçek müminler ancak o müminlerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir, âyetleri okunduğu zaman imanlarını arttırır. Ve bunlar yalnızca Rablerine tevekkül ederler.”³²

26. Kur'an-ı Kerim tefekkür ile ve tecvide riayet edilerek okunmalıdır.

وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

“...ve Kur'an'ı tertil ile, ağır ağır, güzel güzel oku!”³³

27. Namazda Kur'an okumak farzdır ve çok faziletlidir.

فَاقْرَأْ مَا تيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ

“...(Namazda) Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun.”³⁴

28. Mü'min Kur'an ile irtibatını koparmamalıdır.

وَإِذْ نُنزِّلُ الْكِتَابَ لَنُنَزِّلُ لَكَ مِّنْهُ آيَاتٍ فَتَذَكَّرُ ۚ

“Rabbinin Kitabı'ndan sana vahyedileni oku. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O'ndan başka bir sığınak da bulamazsın.”³⁵

32 Enfâl Sûresi, 2. ayet

33 Müzzemmil Sûresi, 4. ayet

34 Müzzemmil Sûresi, 20. ayet

35 Kehf Sûresi, 27. ayet

2. HADİSLERDE KUR'AN ÖĞRENMENİN ve OKUMANIN FAZİLETLERİ

Kur'an-ı Kerim'i öğrenme, okuma ve öğretmenin faziletiyle ilgili hadis kaynaklarımızda çok sayıda hadis-i şerifler vardır.³⁶ Bu konuyla ilgili hadis kitaplarında müstakil bölümler vardır. Ayrıca müstakil eserler de kaleme alınmıştır. Kur'an öğrenme, okuma ve öğretmenin faziletiyle ilgili hadis-i şeriflerin bir kısmını birlikte öğrenelim:

1. *Kur'an-ı Kerim öğrenen ve öğretenler hayırlı kimselerdir.*

“Sizin en hayırlılarınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir.”³⁷

2. *Kur'an'a ve sünnete sarılan yolunu şaşırılmaz.*

“Size iki şey bırakıyorum. Onlara sıkıca sarıldığınız sürece yolunuzu şaşırmazsınız. Onlar; Allah'ın kitabı (Kur'an) ve Rasûlünün sünneti'dir.”³⁸

3. *Toplumlar Kur'an-ı Kerim'le yükselir veya alçalır.*

“Allah Kur'an'la bazı insanları (toplulukları) yükseltir; bazılarını da alçaltır.”³⁹

4. *Kur'an insanlar için gönderilen ilâhî bir urgandır.*

“Kur'an yeryüzüne uzatılmış ilâhî bir urgandır; bir ucu Allah'ın diğer ucu sizin elinizdedir. Ona tutunanlar doğru yolu bulur, helak olmaktan kurtulur. Ona tutunmayanlar ise doğru yoldan uzaklaşır.”⁴⁰

5. *Kur'an okuyanlar meleklerle beraberdir.*

“Kur'an'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkâr meleklerle beraberdir. Kur'an'ı kekeleyerek zorlukla okuyan kimseye de iki kat sevap vardır.”⁴¹

36 Bazı hadislerin tercümesi ve kaynaklarının naklinde; Küçük, Raşit, Kandemir, M. Yaşar ve Çakan, İ. Lütfi tarafından hazırlanan Riyazu's-Sâlihîn şerhi esas alınmıştır (Erkam Yayınları, İstanbul, 1997).

37 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an 21; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'an 15; İbni Mâce, Mukaddime, 16.

38 Mâlik, Muvatta, Kader 3; Hâkim Müstedrek, I, 171.

39 Müslim, Müsâfirîn 269. Ayrıca bk. İbni Mâce, Mukaddime 16.

40 Müslim, Fezâilü's-Sahâbe, 37.

41 Buhârî, Tevhid 52; Müslim, Müsâfirîn 243; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'an 13; İbni Mâce, Edeb 52.

6. Kur'an-ı Kerim okumak mü'mine ayrı bir tat ve güzellik verir.

“Kur'an okuyan mü'min portakal gibidir: Kokusu hoş, tadı güzeldir. Kur'an okumayan mü'min hurma gibidir: Kokusu yoktur, tadı ise güzeldir. Kur'an okuyan münâfık fesleğen gibidir: Kokusu hoş fakat tadı acıdır. Kur'an okumayan münâfık Ebû Cehil karpuzu gibidir: Kokusu yoktur ve tadı da acıdır.”⁴²

7. Kur'an-ı Kerim'le meşgul olanlara gıpta edilir.

“Sadece şu iki kimseye gıpta edilir: Biri Allah'ın kendisine Kur'an verdiği ve gece gündüz onunla meşgul olan kimse, diğeri Allah'ın kendisine mal verdiği ve bu malı gece gündüz O'nun yolunda harcayan kimse.”⁴³

8. Kur'an-ı Kerim'in okunduğu yere melekler iner.

Bir adam Kehf sûresini okuyordu. Yanında iki uzun ipe bağlanmış bir at vardı. O adamın üzerini bir bulut kapladı ve yaklaşmaya başladı. Atı da o buluttan ürkmeye başlamıştı. Sabah olunca, adam Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem*'e geldi ve bu durumu anlattı. Bunun üzerine Peygamberimiz:

“O sekînedir; okuduğun için inmiştir.” buyurdu.⁴⁴

9. Kur'an-ı Kerim şefaâtçi olacaktır.

“Kur'an okuyunuz. Çünkü Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaâtçi olarak gelecektir.”⁴⁵

10. Kur'an-ı Kerim'den bazı sureler şefaâtçi olacaktır.

“Kıyamet gününde Kur'an ve dünyadaki hayatlarını ona göre tanzim eden Kur'an ehli kimseler mahşer yerine getirilirler. Bu sırada Kur'an'ın önünde Bakara ve Âl-i İmrân sûreleri vardır. Her ikisi de kendilerini okuyanları müdafaa için birbiriyle yarışır.”⁴⁶

11. Kur'an-ı Kerim'in her bir harfine on okuma sevabı vardır.

“Kim Kur'an-ı Kerim'den bir harf okursa, onun için bir iyilik sevabı vardır. Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır. Ben,” elif lâm mîm bir harftir” demiyorum; bilâkis elif bir harftir, lâm bir harftir, mîm de bir harftir.”⁴⁷

42 Buhârî, Et'ime 30 Fezâilü'l-Kur'ân 17, Tevhîd 36; Müslim, Müsâfirîn 243.

43 Buhârî, İlm 15, Zekât 5, Müslim, Müsâfirîn 266- 268.

44 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân 11; Müslim, Müsâfirîn 240.

45 Müslim, Müsâfirîn 252. Ayrıca bk. Ahmed İbni Hanbel, Müsned, V, 249, 251.

46 Müslim, Müsâfirîn 253.

47 Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 16.

12. Kur'an-ı Kerim'den bir miktar bilmemek harap ev gibi olmaktır.

“Kalbinde Kur'an'dan bir miktar bulunmayan kimse harap ev gibidir.”⁴⁸

13. Kur'an-ı Kerim okuyanların Ahirette dereceleri yüksek olacaktır.

“Her zaman Kur'an okuyan kimseye şöyle denecektir: Oku ve yüksel, dünyada tertîl ile okuduğun gibi burada da tertîl ile oku. Şüphesiz senin merteben, okuduğun âyetin son noktasındadır.”⁴⁹

14. Kur'an-ı Kerim'i okuyup onunla amel eden kimse ailesi için şefa-atçidir.

“Kim Kur'an'ı okur ve onu güzelce ezberler, helâlini helâl, haramını haram kabul ederse, Allah bu sayede o kimseyi cennetine alır. O kişi de kendi ailesinden hepsi cehennemî hak etmiş on kişiye şefa'at eder.”⁵⁰

15. Kur'an-ı Kerim hatmi bitince diğer bir hatme başlanmalıdır.

Bir adam Peygamberimize :

“Yâ Râsûlallah! Allah'ın en çok sevdiği amel hangisidir? diye sordu. Peygamberimiz:

“Konup göçendir.” buyurdular. Adam :

“Konup göçen nedir?” diye sordu. Peygamberimiz :

“Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar okuyup hatmedince hemen yeni bir hatime başlayandır.” buyurdular.⁵¹

16. Kur'an-ı Kerim'den bir ayet öğrenmek nafîle namazdan efdaldır.

Bir defasında Peygamber Efendimiz, Sahabe-i Kiram'dan Ebû Zer (r.a)'e şöyle buyurdular :

“Ey Ebû Zer! Allah'ın kitabından bir ayet öğrenmek için sabahleyin evinden erken çıkman, yüz rekât (nafîle) namaz kılmandan daha hayırlıdır.”⁵²

48 Tirmizî, Fazâilü'l-Kur'ân 18.

49 Ebû Dâvûd, Vitr 20; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 18.

50 Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 13; Ahmed İbni Hanbel, Müsned, I, 148.

51 Şerhu Sahîhi't-Tirmizî, XI, 66.

52 İbn Mâce, Sünnet, 16.

17. Kur'an okumak evlerimizi nurlandırır.

“Evlerinizi namaz kılmak ve Kur'an okumak suretiyle nurlandırınız.”⁵³

18. Kur'an ehli mü'minler, Allah'ın has kullarıdır.

Enes b. Malik'den rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz :

“İnsanlardan Allah ehli olanlar vardır.” buyurdular. Sahabe-i Kiram :

“Onlar kimlerdir Yâ Rasûlallah!” dediler. Peygamberimiz :

“Onlar Kur'an ehli kimselerdir. Onlar Allah ehli ve O'nun has kullarıdır” buyurdular.”⁵⁴

19. Kur'an-ı Kerim'i okuyup onunla amel edenlerin kıyamet günü anne ve babasına taç giydirilir.

“Kim Kur'an okur ve ona göre davranırsa, kıyamet gününde onun anne ve babasına taç giydirilir. O tâcın ışığı dünya evlerindeki güneşin ışığından daha güzeldir. Artık Kur'an'a göre davrananın durumunu siz düşünün!”⁵⁵

20. Kur'an hafızları ümmetin şereflieleridir.

“Ümmetimin en şereflieleri hamele-i kur'an olanlardır. (Onu ezberleyip gereği gibi amel edenlerdir.).”⁵⁶

21. Kur'an-ı Kerim'i okumak ve okutmak Peygamber tavsiyesidir.

“Kur'an'ı öğrenin, okuyun ve okutun.”⁵⁷

22. Kur'an-ı Kerim sözlerin en üstünü ve hayırlısıdır.

“Allah'ın sözü (Kur'an'ın) diğer sözlere olan üstünlüğü, Allah Teâlâ'nın yarattıkları-na olan üstünlüğü gibidir.”⁵⁸

53 Beyhakî, Şuabu'l-İman, II, 358.

54 İbn Mâce, Sünnet, 16.

55 Ebû Dâvûd, Vitir, 14.

56 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, XII, 125.

57 Tirmizî, Sevâbu'l-Kur'an, 2.

58 Tirmizî, Fedâilu'l-Kur'an, 25.

23. Kur'an-ı Kerim hüznle okunmalıdır.

“Muhakkak bu Kur'an hüznle (te'sirli) inmiştir. O'nu okududuğunuz zaman ağlayınız. Eğer ağlayamazsanız, ağlar gibi okuyunuz.”⁵⁹

24. Kur'anla meşgul olanlar maddî ve manevî lutfâ nail olurlar.

Peygamber Efendimiz, Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

“Kimi Kur'an-ı Kerim ve benim zikrim benden bir dilekte bulunmaktan alıkoyorsa (Kur'anla ve zikrimle meşgul olurken dua etmeye dahi fırsat bulamazsa) onlara benden isteyenlerden daha iyisini veririm. Allah kelâmının diğer sözlere üstünlüğü, Allah'ın mahlukatına olan üstünlüğü gibidir.”⁶⁰

25. Kur'an-ı Kerim'in okunmazsa hafızalardan çıkması çok çabuk olur.

“Şu Kur'an'ı hâfızanızda korumaya özen gösteriniz. Muhammed'in canını kudretiyle elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Kur'an'ın hâfızadan çıkıp kaçması, bağlı devenin ipinden boşanıp kaçmasından daha hızlıdır.”⁶¹

Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen devamlı tekrar etmelidir.

“Kur'an'ı öğrenen ve ezberleyen, bağlı bir devenin sâhibine benzer. Eğer devesini sürekli gözetirse elinde tutar. Eğer onunla ilgilenmezse (serbest bırakırsa) kaçıp gider.”⁶²

26. Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'in güzel sesle tegannî yapılarak okunmasını sever.

“Allah, güzel sesli bir peygamberin, Kur'an'ı tegannî ile yüksek sesle okumasından hoşnut olduğu kadar hiçbir şeyden hoşnut olmamıştır”⁶³

27. Okunan ayetlerle amel edilmelidir.

Bir hadis-i şerifte okudukları Kur'anla amel etmeyenleri peygamberimiz şöyle haber vermektedir:

“Onlar Kur'an okurlar, (fakat okudukları Kur'an) boğazlarından aşağıya geçmez.”⁶⁴

59 İbn Mâce, İkâmetu's-Salevât, 176.

60 et-Tâc el-Câmiu li'l-Usûl fî Ehâdisi'r-Rasûl, Kitâbu Fedâili'l-Kur'an, c. 4.

61 Buhârî, Fazâilü'l-Kur'an 23; Müslim, Müsâfirîn 231.

62 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an 23; Müslim, Müsâfirîn 226. Ayrıca bk. Nesâî, İftitâh 37.

63 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an 19; Tevhîd 32; Müslim, Müsâfirîn 232-234.

64 Müslim, Zekat; et-Tâc el-Câmiu li'l-Usûl fî Ehâdisi'r-Rasûl, Kitâbu Fedâili'l-Kur'an, c. 4.

28. *Kur'an-ı Kerim gönül huzuru ve samimiyetle okunmalıdır.*

“Şüphesiz Kur'an, Allah Teâlâ'nın ziyâfet sofrasıdır. Bu sebeple ondan gücünüzün yettiğince almaya (öğrenmeye) bakın!”⁶⁵

29. *Kur'an-ı Kerim okurken ses güzelleştirilmeye çalışılmalı, eğitilmelidir.*

“Kur'an'ı sesinizle süsleyiniz (güzel okuyunuz).”⁶⁶

30. *Fatiha Sûresi'nin fazileti çok büyüktür.*

Ebû Saîd Râfi' İbni Muallâ *radıyallahu anh* şöyle dedi:

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bana:

– “Mescidden çıkmazdan önce sana Kur'an'daki en büyük sûreyi öğreteyim mi?” buyurdu ve elimi tuttu. Çıkmak istediğimizde ben:

– Yâ Rasûlallah! Bana Kur'an'daki en büyük sûreyi sana öğreteyim mi demiştiniz? dedim. Bunun üzerine:

– “Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn'dir. O seb'ul-mesânîdir; bana verilen Kur'an-ı Azîmdir.” buyurdular.⁶⁷

31. *İhlas Sûresi'ni okumak Kur'an-ı Kerim'in üçte birini okumaya denktir.*

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* “Kul hüvallahü ahad” sûresi hakkında şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz bir gecede Kur'an'ın üçte birini okumaktan âciz mi kalıyor?” Bu onlara gerçekten zor geldi ve:

– Buna hangimizin gücü yeter ki, yâ Resûlallah! dediler. Bunun üzerine Efendimiz:

“Kul hüvallahü ahad Allahü's-samed, Kur'an'ın üçte biridir.” buyurdular.⁶⁸

“Canımı, gücü ve kudretiyle elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, o sûre Kur'an'ın üçte birine denktir.”⁶⁹

“Şüphesiz ki o sûre Kur'an'ın üçte birine denktir.”⁷⁰

65 Hâkim, el-Müstedrek, I, 741, Dârimî, Fedâilü'l-Kur'an, 1.

66 Buhârî, Tevhid, 52.

67 Buhârî, Tefsîr 1; Fezâilü'l-Kur'an 9. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vitr 15; Nesâî, İftitâh 26; İbni Mâce, Edeb 52.

68 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an 13. Ayrıca bk. Müslim, Müsâfirîn 259; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'an 11.

69 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an 13.

70 Müslim, Müsâfirîn 261.

32. İhlas Suresini çok sevmek ve okumak gereği gibi amel etmek cennete girmeye sebeptir.

Bir adam:

–Ben şu “kul hüvellahü ahad” sûresini seviyorum, dedi. Peygamberimiz:

“Şüphesiz ki onun sevgisi seni cennete girdirir.” buyurdular.⁷¹

33. Mülk Sûresi kendisini okuyana şefaatt eder.

“Kur’an’da otuz ayetten ibaret bir sûre bir adama şefaatt etti; neticede o kişi bağışlandı. O sûre: Tebârekellezî biyedihî'l-mülk'dür.”⁷²

34. Bakara Sûresi son iki ayeti okumak çok faziletlidir.

“Bakara sûresinin sonundan iki âyeti geceleyin okuyan kimseye bunlar yeter.”⁷³

35. İçinde Bakara Sûresi okunan evden şeytanlar kaçır.

“Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. Şüphesiz şeytan, içinde Bakara sûresi okunan evden kaçır.”⁷⁴

36. Âyete'l-Kürsî en büyük ayetlerin başında gelir.

Bir gün Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

“Ey Ebü'l-Münzir! Allah'ın kitabından ezberinde bulunan âyetlerden hangisinin daha büyük olduğunu biliyor musun?” diye sordu. Ben:

–Allâhü lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm, dedim. Bu cevabım üzerine eliyle göğsüme dokundu ve:

– “İlim sana mübarek olsun, ey Ebü'l-Münzir.” buyurdu.⁷⁵

37. Kehf Sûresi'nin başından veya sonundan bir bölüm ezberleyip devamlı okumak decal fitnessi için kalkandır.

“Kehf sûresi'nin başından on âyet ezberleyen kimse deccâlden korunmuş olur.” Başka bir rivayette de: “Kehf sûresi'nin sonundan...” buyurulmuştur.⁷⁶

71 Buhârî, Ezân 106. Ayrıca bk. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 11.

72 Ebû Dâvud, Salât 327; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 9. Ayrıca bk. İbni Mâce, Edeb 52.

73 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân 10, 27; Müslim, Müsâfirîn 255; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 4; İbni Mâce, İkâmet 183.

74 Müslim, Müsâfirîn 212. Ayrıca bk. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 2.

75 Müslim, Müsâfirîn 258.

76 Müslim, Müsâfirîn, 257. Ayrıca bk. Ebû Dâvud, Melâhim 14; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 6.

38. Fatiha ve Bakara Sûreleri iki büyük nurdur.

Abdullah ibni Abbas rivayet etmiştir. Bir keresinde Cebrâil *aleyhisselâm* Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanında oturmakta iken, Rasûl-i Ekrem yukarı taraftan kapı gıcirtısına benzer bir ses işitti ve başını kaldırdı. Cebrâil:

– Bu, şimdiye kadar hiçbir şekilde açılmayıp sadece bugün açılan bir gök kapısıdır, dedi. Peşinden o kapıdan bir melek indi. Bunun üzerine Cebrâil:

– Bu, yeryüzüne inen bir melektir. Bugüne kadar hiç inmemişti, dedi. Melek selâm verdi ve Peygamberimiz'e şöyle dedi:

– Müjde! Sana, senden önce hiçbir peygambere verilmeyen iki nur verildi. Biri Fâtiha sûresi, diğeri Bakara sûresi'nin son âyetleri. Bunlardan okuyacağın her harfe karşılık sana sevap ve ecir verilir.⁷⁷

39. Kur'an-ı Kerim'i okuyup ders olarak mütalaa edenleri rahmet kaplar ve üzerlerine nur iner.

“Bir topluluk Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Allah'ın kitabını okur ve aralarında müzakere ederlerse, üzerlerine sekînet iner, onları rahmet kaplar ve melekler etraflarını kuşatır. Allah Teâlâ da o kimseleri kendi nezdinde bulunanların arasında anar.”⁷⁸

40. Sözün en hayırlısı Kur'an, yolun en hayırlısı sünnettir.

“Sözün en hayırlısı, Allah'ın kitabı (Kur'an) dır. Yolun en hayırlısı da, Muhammed'in yoludur.”⁷⁹

41. Kur'an-ı Kerim hak ile bâtılı birbirinden ayıran ölçüdür.

“Kur'an, Allah'ın kitabıdır ki onda sizden önceki milletlerin kıssaları, sizden sonra (kıyamete kadar) gelecek olaylar ve kıyamet halleri ile ilgili haberler mevcuttur. Ayrıca sizin aranızda meydana gelecek hal ve olayların da hükmü vardır. O, hak ile batılı ayıran kesin bir ölçüdür. Onda her şey ciddî ve hikmetlidir; amaçsız ve hikmetsiz bir söz yoktur. Kim, akılsızlık edip ona inanmaz ve onunla amel etmezse Allah onu helak eder. Kim, onun dışında doğru yol ararsa Allah onu saptırır. O Kur'an; Allah'ın sağlam ipi, hikmet dolu sözü ve doğru yoludur. Ona uyan gönüller sapıtmaz, onu konuşan diller karışmaz, alimler ona doymaz. Onun çokça tekrar edilmesi usanç vermez, onun tadını eksiltmez. Onun incelikleri, seçkinliği bitip tükenmez. Cinler onu dinlediklerinde:

77 Müslim, Müsâfirîn 254. Ayrıca bk. Nesâî, İftitâh 25.

78 Müslim, Zikr 38. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vitr 14; Tirmizî, Kırâat 12; İbni Mâce, Mukaddime 17.

79 Müslim, Cum'a, 43.

'Biz, doğru yola götüren olağanüstü bir Kur'an dinledik. Biz, onun Allah kelamı olduğuna inandık.' demekten kendilerini alamadılar. Ondan haber getiren kimse, doğruyu söyler. Onunla amel eden kimse, mükafata erişir. Onunla hüküm veren kimse, adaletle hükmeder. Ona çağrılan kimse de doğru yola çağrılmış olur."⁸⁰

42. Güzel ses ve Kur'an'ı güzel okumak Allah'ın bir lütfudur; şükredilmelidir.

Bir defasında Hz. Aişe (r.a.), yatsı namazından sonra biraz gecikerek geldi. Sevgili Peygamberimiz ona nerede kaldığını sordu. O da "bir sahâbînin emsâlsiz sesiyle ve güzel bir tavırla okuduğu Kur'an'ı dinlediği için geciktiğini" söyledi.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz o zâtı pek merak etti ve kalkıp mescide gitti. Hz. Aişe de Efendimizi takip etti. Peygamberimiz aleyhisselam Kur'an okuyan sahâbiyi biraz dinledikten sonra Hz. Aişe'ye dönerek:

"Bu Ebû Huzeyfe'nin Azatlısı Sâlim'dir." buyurdu. Sonra da sevincini şöyle dile getirdi:

"Ümmetimin arasında böyle birini var eden Allah'a hamd olsun."⁸¹

43. Kur'an'ı içten ve güzel okuyanlara değer verilmeli ve onlardan Kur'an dinlenilmelidir.

Kur'an'ı güzel okumasıyla meşhur olan sahâbî Abdullah. b. Mes'ud bu konudaki bir hâtırâsını şöyle anlatır: "Bir gün Rasûlullah (a.s.) bana hitâben: "Bana Kur'an oku!" buyurdular. Ben de "Ey Allah'ın Rasûlü Kur'an size indirilmişken ben mi size okuyacağım!" dedim. Peygamberimiz; "Ben Kur'an'ı başkasından dinlemeyi çok severim." buyurdu. Bunun üzerine Nisâ Sûresini okumaya başladım. "O gün her ümmetten bir şahit getiririz, seni de bütün bunlara şahit tuttuğumuz zaman onların durumu nice olur!" anlamındaki ayete (Nisâ Sûresi, 41. Ayet) geldiğinde, Peygamberimiz "Şimdilik yeter." buyurdu. Bir de baktım Rasûlullah (s.a.v.)'in mübarek yanaklarından göz yaşları süzülüyor; ağlıyordu."⁸²

Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin dokunaklı bir sesi vardı. Sevgili Peygamberimiz onu Kur'an okurken dinlemeyi pek severdi. Bir defasında bu kıymetli sahâbîsine hitâben: "Dâvud peygambere verilen güzel sadâdan bir nağme de sana verilmiş." buyurarak iltifat etmiş ve ona verilen bu nimeti hatırlatmıştı.⁸³

80 Sunenut-Tirmizî, Babu Sevabî'l-Kur'an, VIII/113.

81 İbn Mâce, İkâmet 176; M. Yaşar Kandemir, Peygamberimin Sevdığı Müslüman.

82 Buhârî Fedâilu'l-Kur'an, 33-34.

83 Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an, 31.

OKULLARDA KUR'AN ÖĞRETİMİ BAZI TESPİTLER ve TEKLİFLER

1. KUR'AN ÖĞRETİMİ ile İLGİLİ TESPİTLER ve TEKLİFLER

Kur'an-ı Kerim dersi İmam Hatip Liselerinde ve İmam Hatip Ortaokullarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Ayrıca, ortaokullarda ve liselerde bütün sınıf düzeylerinde seçmeli olarak okutulmaktadır. Kur'an-ı Kerim derslerinin öğretim programları ve kitapları sınıf seviyelerine göre lafız, anlam ve tecvid öğrenimi açısından yeterli içeriğe sahiptir.

Kur'an-ı Kerim dersi uygulama dersi olduğu için öğretim programı ve ders kitabı ne kadar mükemmel olursa olsun öğrenme ortamları ve öğretme süreçleri ile öğretmenin niteliği bu ders açısından önem arz etmektedir. Kur'an eğitiminde verimliliği artırmak, kaliteyi yükseltmek için öncelikle problemlerin tespiti ve izalesi gerekir. **Bu bölümde, ana hatlarıyla Kur'an öğretiminin sorunları ve çözüm önerileri, dersin verimliliğini olumlu ve olumsuz etkileyen unsurlar üzerinde durmaya çalışacağız.** Bu konudaki tespitlerimizi ve tekliflerimizi de üç temel başlık altında inceleyeceğiz:

1. Eğitim ortamlarındaki tespitler ve teklifler
2. Öğretme süreçlerindeki tespitler ve teklifler
3. Öğrenme süreçleri ile ilgili tespitler ve teklifler

A. Eğitim Ortamlarındaki Tespitler ve Teklifler

İmam Hatip Liseleri meslek derslerini bazılarını (Fıkıh-Temel Dini Bilgiler, Siyer-İslam Tarihi) birleştirdiğimizde dokuz (9) alanda olduğunu görürüz. Bu alanlar; Kur'an-ı Kerim, Tefsir, Hadis, Fıkıh-Temel Dini Bilgiler, Siyer-İslam Tarihi, Dinler Tarihi, Hitabet ve Mesleki Uygulama, Kelam ve Mesleki Arapçadır. Bu alanların her birisi gerçekte **branşlaşmayı ve o alanın öğretim tekniklerini bilmeyi** gerektirmektedir.

Meslek dersleri branşında atanan her öğretmen yukarıda bahsi geçen dokuz (9) alandaki, on bir (11) dersi okutmaktadır. Bu alanlarda bir branş uygulaması bulunmamaktadır. Bu durum, bazı okul idareleri tarafından kısmen çözülebilmektedir. Bir kısım okul idareleri de eğitim öğretim yılı başında öğretmenlere ders programlarını dağıtırken bir öğretmene birbirinden farklı dersleri vermekte ve öğretmenin yapabileceği dersi dikkate almamaktadır. **Okul yöneticileri, öğretmenlerle görüşerek veya kendi gözlemleriyle temel birkaç branş belirlemeli en fazla üç farklı branşta meslek dersi vermelidir.** Sonra da öğretmenin o dersin içeriği ve öğretimi üzerine yoğunlaşmasını istemelidir.

Kur'an-ı Kerim dersleri için öğretmenlerin o dersle ilgili mesleki yeterliği dikkate alınmalıdır. Çünkü, her öğretmen her branşta mahâretli olmayabilir. Bunu tabii kar-

şlamak gerekir. Halbuki Kur'an kıraatinin sanat yönü de vardır. Özellikle sanat yönü olan bu gibi derslere çok dikkat etmek gerekir. **Kur'an dersleri okuyucu ve okutucu (kârî ve mukrî) vâfına sahip, telaffuzu ve kıraati düzgün, dersin özel öğretim tekniklerini bilen öğretmenlere verilmelidir.** Hafız olup bahsedilen özelliklere sahip öğretmenlere öncelik tanınmalıdır. Bilhassa ilk sınıflarda bu hususa dikkat etmelidir. Çünkü Kur'an eğitiminde başlangıçta sağlam temel atmak önemlidir.¹ Bu vasıflara tam sahip olmasa dahi kendini bu alanda geliştirebilecek olan, yenilenmeye açık, öğretim yöntem ve teknikleri üzerinde gayret eden, sesi güzel olmasa da harflerin mahreç ve telaffuzları düzgün olan öğretmenler öncelenmelidir. Aksi halde, **Kur'an harflerinin ve kelimelerinin okunuşunun yanlış öğretimi nesiller boyu yanlışlığın devamı gibi bir tehlikeyi de beraberinde getirecektir.**

Okul idarecilerinin görevleri gereği dersleri aksattıkları olmaktadır. Bu sebeple **okul yöneticilerinin derslerini aksatmamaları ve Kur'an dersi almamaları uygun olur.**² Ders alan idareciler okulun meselelerini sınıfa taşımamalı, idari sorunları sınıfın kapısında bırakarak derslerine yoğunlaşmalıdırlar.

İHL meslek derslerinin uygulama yönü de vardır. Öğrencilerin bilgilerini tecrübe etmeleri, camilerde, Kur'an Kurslarında ve dînî cemiyetlerde görevlendirilmeleri gerekmektedir. Okul idareleri ilçe müftülükleri ile gerekli diyalogu kurmadığı takdirde öğrencilerin mesleki uygulamaları zayıf kalmaktadır. İlçe müftülüğünden görevli bir yetkili ve okuldan görevli bir öğretmenin çalışarak hazırladığı bir proje ile öğrencilerin mesleki uygulama; özellikle de namaz kıldırma, Kur'an okuma, hatim ve mukabele okumaları ve diğer hitabet uygulamaları programlanmalıdır. Millî Eğitim Yönetmelikleri ve Bakanlık Din Öğretimi Genel Müdürlüğü talimatları da bu çalışmaların yapılmasını istemektedir. **Okul idareleri ve öğretmenler bu işi ciddiye almalı, Kur'an-ı Kerim ve Mesleki Uygulama ve Hitabet dersinin kazanımları arasında öğrencilerin mesleki becerilerini kazanmaları gerektiği belirtilmektedir.** Okul yöneticileri bunun farkında olmalı, müftülüklerle irtibata geçerek gerekli irtibatı kurmalı ve öğretmenlerin çalışmalarını takip etmelidir.

Okullarda fen laboratuvarları bulunmaktadır. Dil öğretimi ve Kur'an öğretimi için laboratuvarların veya özel dizayn edilmiş sınıfların bulundurulması konusunda okul idareleri gereken duyarlılığı göstermeyebilmektedir. **Dönüşümlü olarak her sınıfın kullanacağı bir özel Kur'an sınıflarının olması Kur'an eğitiminin kalitesine önemli ölçüde etki edecektir.** Duvarlarında panoları, etkileşimli tahtası, projeksiyonu, özel afişleri, sesli ve görüntülü v.s. materyalleri bulunan özel Kur'an sınıfları öğrencilerin derse daha çabuk motive olmasında da etkin olacaktır. Ses yalıtım özelliği de olan bu sınıflar koro halinde toplu okumalarda diğer sınıfların rahatsız olmaması ve Kur'an

1 Çetin, Abdurrahman, Kur'an Okuma Esasları, Emin Yayıncılık, Bursa, 2010, s. 46.

2 Çetin, Abdurrahman, a.g.e., s. 47.

dersinin yapıldığı sınıflarda daha rahat ders yapılması için de gereklidir.³ Bu uygulama imkanı olan ortaokullarda ve liselerde de yapılabilir. Ülkemizin farklı illerinde bu güzel uygulamayı yapan okullarımız bulunmaktadır.

Meslek derslerinde zümre toplantıları genellikle bütün dersler için ortak yapılmaktadır. **Okul idaresi bu konuda bir tedbir almalı ve her bir meslek dersi için alt zümrelerin oluşturulmasını, alt zümrelerde yapılan çalışmaların genel zümrede sunumunu ve tartışılmasını sağlamalıdır.** Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından **haziran ve eylül aylarında gerçekleştirilen mesleki çalışmalar** dikkatle ve özenle uygulanmalıdır.

Okullarda ders araç ve gereçleri bulunmakta ve fakat bunların kullanımında okul idareleri imkanları kısıtlamaktadır. Bilgisayar, projeksiyon cihazı, fotokopi makinası, ses kayıt cihazı gibi araç ve gereçlerin veya boş bir sınıfın ya da mescidin Kur'an dersi için kullanımı öğretmen tarafından talep edildiğinde bazen kerhen verilmekte bazen de sebepsiz gerekçelerle öğretmen geri çevrilmektedir. Bu olumsuzluklarla bir defa karşılaşan öğretmen de bir daha idareden bir şey talep etmemek adına bu araç ve gereçleri ya da mekanları kullanmak istememektedir. **Okul yönetimi derslerde ihtiyaç duyulan gerekli araç ve gerecin temininde her türlü kolaylığı göstermeli, etkileşimli tahtalar ve Fatih projesi kapsamında altyapı çalışmalarını önemsemeli, öğretmenleri teşvik etmelidir.**

Okul müdürleri, Kur'an derslerinde eğitimin durumunu tespit etmek için bazen derslere girmeli ve öğretmenlerin ders işleme metotlarını gözlemlemelidir. Bu konu, her okul idaresi tarafından özenle takip edilmemektedir. Öğretmeni incitmeden, onun bilgisi **dahilinde, derslere girerek Kur'an eğitiminin nasıl verildiği gözlemlenmeli, diğer sınıflardaki farklı ve güzel uygulamalardan öğretmenlere aktarımlar yapılmalıdır.**

B. Öğretme Süreçlerindeki Tespitler ve Teklifler

Kur'an dersleri talim ağırlıklı olmalı, müşafehe usulü ile olabildiğince telaffuz düzgünlüğüne bir de seri okuyuşun kazandırılmasına çalışılmalıdır. Kur'an derslerinin yanında Kur'an eğitim ve öğretiminde temel ilkeler, dersin öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili dersler de olmalıdır.

Öğretmenin vasıflı, mâhir, okuyucu ve okutucu yani kârî ve mukrî olmayışı Kur'an öğretimi açısından en büyük sorundur. İyi bir Kur'an eğitimi almamış öğretmenden iyi bir Kur'an eğitimi beklemek yanlıştır. Bu sorunun çözümü öncelikle ilahiyat fakültelerinde aranmalıdır. Fakültede Kur'an kıraatine ağırlık verilmeli gerektiğinde yaz tatilleri destek programları uygulanarak öğrencileri okuma düzeyleri çok güzel olacak şekilde mezun edilmelidirler.

³ Çollak, Fatih, a.g.m., s. 136.

Öğretmenin okuyuşundaki eksikliği fark etmemesi de önemli sorunlardandır. Okuma düzeyi istenilen seviyede olmayan öğretmen Kur'an öğretim CD'lerinden destek almalı, Okumada mâhir olan hocalarla talim çalışmaları yapmalıdır. Bunu da onur meselesi yapmayıp, bir süre kendisini yetiştirmeye, eksiklerini gidermeye gayret etmelidir.

Kur'an dersi öğretmenler tarafından yazılı sınavı olmayan, ön hazırlığı gerektirmeyen, öğretimi kolay gözüken bir ders olarak algılanmamalıdır. Kur'an dersi Hafız olmayan öğretmenler için yüzüne ön hazırlık gerektirir. Yüzünden okunacak veya ezberlenecek bölümlerin ana hatlarıyla da olsa anlamı bilinmelidir. Tecvid konularında neyin nasıl anlatılacağı planlanmalıdır. **Ders işlenişine gelince Kur'an dersinde** öğretmenin öğrenciden daha aktif olması, çokça okuma yapması, sesini çok iyi kullanması, harflerin mahreç ve telaffuzunu doğru öğretmek için özel bir gayret içerisine girmesi gerekmektedir. Tecvit dersinden yazılı sınav ve çalışmalar yapılmalıdır. Çeşitli öğretim etkinlikleriyle ders neşeli ve öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde işlenmelidir. Aksi takdirde öğrencilerin sıkıldığı, arkadaşı okurken kendisinin dersten koptuğu monoton bir ders olur.

Öğretmenlerin bir kısmı Kur'an dersinde öğrenciyi dinlemenin, hatalarını düzeltmenin yeterli olduğunu, hafızlık dinler gibi kendisinin görevinin yanlış okumalara fırsat vermemek olduğunu düşünebilir. Öğretmenin okuyuşunu duymayan, harflerin ve kelimelerin nasıl okunduğunu işitmeyen, mahreçlerin doğru bir şekilde telaffuzu öğretilmeyen öğrencinin Kur'an dersinden verim alması ve Kur'an'ı doğru okuması mümkün değildir. Verimli bir ders için öğretmen okumalı, öğrenci tekrar etmelidir.

Bu şekilde koro çalışması hemen her ders yapılmalı, tek tek bütün öğrencilerin telaffuzları dinlenmeli, gerekirse hatalarını düzeltmek için defalarca öğretmen tarafından aynı yer tekrar edilmelidir. Bu çalışma öğretmenin özel gayretini gerektirmektedir. Bu yöntemle doğru ve düzgün okuma ancak kavratılabilir. **Kur'an dersi kulağa hitap ettiği için öğretmen çokça okumalı, kısa kısa okumalı, öğrenci onun okuyuş şeklini görmeli, dudak telaffuzuna dikkat etmeli, okuyuşunu taklit etmeye çalışmalı ve okunan bölümü tekrar etmelidir.** Koro çalışmasına ağırlık verilmeli ve ısrarla da devam ettirilmelidir.

Kur'an öğretiminde farklı uygulamalar ve yöntemler olabilir. Öğretmenlerin bir kısmı kendi öğrendikleri tarzın yeterli olduğunu, kullandıkları yöntem ve tekniklerin öğretim için yeterli olduğu kanaatinde olabilirler. Fakat "yöntem yoktur, yöntemler vardır" kuralından hareket edersek Kur'an öğretiminde çok farklı yöntemlerin olduğunu görmek mümkündür. Elif-ba öğretimi, yüzüne okuma öğretimi, yüzüne okumayı seri hale getirmek, doğru ve düzgün okumayı kavratmak, anlam öğretimi, tecvid öğretimi vs. her birinin kendine özgü bir yöntemi vardır. Bu alanlarda iyi öğretimin yapılabilmesi için çoklu zeka kuramı dikkate alınarak, yapılandırmacı eğitim modeli göz ardı edilmeyerek ve Kur'an dersinin kendine mahsus öğretim teknikleri de kullanılarak özgün bir öğretim tekniği uygulanmalıdır. **Bunun için de öğretmenlerimiz, eğitim okumaları yapmalı, meslektaşları ile paylaşımlarda bulunmalı, onların derslerin-**

deki yöntemlerden de istifade etmeli, dersinin meslektaşları tarafından gözlemlenmesine ve değerlendirilmesine fırsat vermelidir. Meslektaşlarını bazen sınıfına davet etmeli ve onların değerlendirme ve eleştirilerini almalıdır.

Tecvit öğretiminde kolay, anlaşılır ve sade bir dil kullanmak, şekil ve çizimlerden yararlanmak, farklı öğretim yöntemlerini kullanmak gerekir. Bazı öğretmenler ilmi olmak ya da öğretimden taviz vermemek adına öğrencilerin anlayamayacağı bir dil ve üslubu kullanmakta, bir takım kalıp cümleleri anlaşılmaksızın öğrenciye ezberletmeye, sınıf seviyesinin üstünde tecvit bilgilerini öğretmeye kalkışmaktadır. Bu da öğrencilerin dersi anlamamasına ve bıkkınlık göstermesine, sonuçta Kur'an dersinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır.

Öğrencilerin öğrenme, kavrama ve algılama seviyelerinin farklılığı gibi telaffuzları da farklı olabilmektedir. Dolayısıyla her öğrenciden aynı düzgünlükte okuyuş beklemek mümkün değildir. Bu konuda öğretmenlerin ısrarcı olması, öğrenciyi kendi durumuna göre değerlendirmemesi, daha da ötesi sesi güzel olan ve okuma kabiliyeti yüksek olanlarla kıyasa kalkışması öğrenciler arasında kıskançlığa sebep olmakta, okuyamayan öğrencinin kendini küçük görmesine ve dersi sevmemesine sebep olmaktadır. Her öğrenciden hafız olması, hafız gibi okuması ya da mâhir okuyucular gibi olması beklenmez. **Önemli olan harflerin mahreçlerinin düzgün telaffuz edilerek doğru, seri ve tecvitli okumayı kavrtamak ve yeterli kadar ezber yaptırmaktır.**

Kur'an dersine giren öğretmenlerin öğrencilerle iletişimi çok güzel olmalıdır. Her ders için geçerli olan bu ölçü Kur'an dersi için daha da önemlidir. Dersin ciddiyet ve vakarı korunacak diye öğrencinin canını yakan, otorite ve disiplin adı altında öğrencilerin kendinden korktuğu öğretmen yerine, güler yüzlü, sevecen, cana yakın, problem olmayıp problem çözen, öğrencilerin gönlünde taht kuran, mütevazi ve öğrencisine değer veren, onları not ile tehdit etmeyen öğretmenler olmalıdır. **Kur'an dersini seven öğrenci Kur'an'ı sever, okumayı sever, öğrenmeyi sever.** Ömür boyu da böyle gider. Aksi bir durum öğrencinin Kur'an'dan uzaklaşmasına sebep olur. Okumak için Kur'an'ı eline almak istemez, eline aldığı anda ise öğretmenin olumsuz tavırlarını hatırlayacağı için huzursuz olur.

Kur'an dersinde eğitim teknolojileri kullanmak dersin verimliliğini artıracaktır. Öğretmenlerimizin bir kısmının Kur'an dersinde eğitim teknolojilerini istenilen düzeyde kullanmadığı bir gerçektir. Kur'an eğitimi için hazırlanan görüntülü ve sesli CD'ler⁴ ve diğer eğitim materyallerinden yararlanmak öğrencilerin ders ilgisini artıracak, öğretimi kolaylaştıracaktır. Kur'an sayfalarının sunu olarak yansıtılması, tecvit tahlillerinin yapılması ve görüntülü okuyuşlarla harflerin mahreç ve telaffuzlarının kavratılması, dijital ortamlarda öğrencilere okuyacakları ve ezberleyecekleri bölümün sesli olarak verilmesi gerekir.

Öğrencilerin **imkanlar ölçüsünde kıraati iyi olan uzmanlarla veya din görevlileri ile buluşturulmaları ve onların desteklerinin alınması gerekir.** Öğretmenlerimizin onlarla irtibat kurması, öğrencileri yönlendirmesi ve mesleki uygulamalarda

4 Bkz. İnteraktif Kur'an Eğitim Programı (Elif-bâ ve 3 CD), Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005.

ve Kur'an okuma çalışmalarında onlardan destek alınması Kur'an eğitiminde başarılı olmayı sağlayacaktır.⁵

"En iyi müfettiş öğrencidir." Prensibi öğretmenler açısından çok önemlidir. Bazen öğretmenler yaptıklarının doğru olduğuna inanıp kendisinde kusur olmadığını düşünebilir fakat bu her zaman doğru olmayabilir. Bu sebeple **Kur'an öğretmeni de Kur'an dersi, dersin işleniş yöntem ve teknikleri üzerine öğrencilerin değerlendirmeleri ve eleştirilerini alınmalıdır.** Her dönemin sonunda yazılı bir değerlendirme almak öğretmenin öğrenci gözüyle kendisini görmesini sağlar. Uyguladığı güzel davranışları öğrenir ve devam eder, sevilmeyen yönleri ve öğretim yöntemindeki hatalarını da tashih eder.

Kur'an öğretiminde lafız ve anlam dengesi korunmalıdır. Öğretmenler derste genellikle lafız öğretimi ile meşgul olurken anlam öğretimini ihmal edebilmektedir. Öğrencilerin derse teşviki ve Kur'an'ın anlamıyla buluşmaları açısından okunan bölümlerin mealı verilmeli ve kısa açıklamalar yapılmalıdır. **Bu sebeple dersleri kıraat ağırlıklı, meal katkılı işlemek gerekir.**⁶

C. Öğrenme Süreçlerindeki Tespitler ve Teklifler

Öğrencilerin Kur'an dersinde öğretmenin okuyuşunu istenilen düzeyde dikkatli dinlemedikleri olmaktadır. **Halbuki iyi bir Kur'an eğitimi için öğretmenin okuyuşunu özenle takip etmek, harflerin mahreç ve telaffuzlarını iyi kavramak gerekir.** Sadece dinlemek değil okurken ağız hareketlerini takip ederek öğretmenin okuyuşunu taklit edercesine bir gayret içinde olunmalıdır.

Yüzünden veya ezber okuma esnasında öğretmen her bir öğrenciyi dinlerken diğer öğrenciler arkadaşlarını dinlememekte, yaptığı hataların farkında olmamaktadırlar. Sonra da aynı hatayı kendileri yapmaktadırlar. Öğrenciler, **arkadaşlarının okuyuşunu takip etmeli ve öğretmenlerinin düzelttiği hataları farketmeli, kendileri de aynı hataları tekrar etmemelidir.**

Koro okuyuşlarına katılmamak önemli bir sorundur. Kur'an öğretiminde koro okuyuşu temel bir yöntemdir. **Koro okuyuşu yapılmayan, öğretmenin okuyup öğrencinin okuyarak tekrar etmediği ve koroya katılmadığı ders Kur'an dersi olarak düşünülemez.** Dersin özel öğretim yöntemi öğretmenin örnek okuyuşunun olması, öğrencinin okuyuşunun dikkatle dinlenerek hataların düzeltilmesidir. Öğrenciler bu derste talim ve müşafehe usûlünün önemini kavrayamadığı için koro okuyuşuna istenilen düzeyde ve dikkatle katılmamakta ya da öğretmenin okuyuşuna dikkatini vermeyerek sadece ses vermektedir. Bu durumun eksikliği dersin kalitesini doğrudan etkilemekte ve verimini düşürmektedir.

5 Yılmaz, Nazif, İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretimi İçin Öneriler, İmam Hatip Liselerinde Meslek Dersleri Öğretimi Nasıl Olmalı?, Ed. Yılmaz, Nazif-Yiğit Hulusi, Dem Yayınları, İstanbul, 2006, s. 31.

6 Çollak, Fatih, a.g.t., s.136.

Öğrenciler Kur'an dersini sadece ders merkezli düşünmekte, dersin dışında Kur'an okumamaktadırlar. Halbuki ders sadece öğretim içindir. Gerçekte bir Müslüman olarak düşünüldüğünde devamlı Kur'an ile irtibatlı olmak gerekir. Anlamı üzerinde düşünmek ve okumalar yapmak, onları okumaya teşvik edecek, Kur'an'ın anlamıyla buluşma gerçekleşecektir. Öğrenci Müslümanlığının gereği olarak Rabbi'nin mesajını anlamının ve okumanın bir ihtiyaç olduğunu bilmeli ve Kur'an'dan irtibatını koparmamalıdır.

Eğitimin her alanında olduğu gibi Kur'an eğitiminde ve öğretiminde de öğrenci velilerinin duyarlılığı, teşviki ve öğretmenle iletişimi önemlidir. Okullara çocuklarını gönderen velilerin bir kısmı yavrularını okula teslim etmekle görevlerinin önemli bir kısmını yerine getirdiklerini düşünmekte ve derslerinin takibini istenen düzeyde yerine getirmemektedir. Bu durumun çocukların çalışmaları ve öğretmenin motivasyonu üzerinde olumsuz etkisi olmaktadır. **Veliler, öğretmenlerle irtibat halinde olmalı ve çocuğunun ilgi ve çalışmasını takip etmelidir.** Kur'an dersi için daha hassas davranmalı, gerekirse eğitim desteği verebilecek imkanları da araştırmalıdır.

Öğrenci velisi çocuğunu Kur'an dersine teşvik etmeli, öğretmenine hürmet göstermeli, almış olduğu dersi takip etmeli, bazen ondan Kur'an okumasını istemeli ve durumunu öğretmeni ile görüşerek değerlendirmelidir.

2. SEÇMELİ KUR'AN-I KERİM DERSLERİ

30 Mart 2012 tarihinde çıkan 6287 sayılı kanun ile Türkiye'de din eğitimi alanında önemli bir gelişme olmuştur. Bu kanun ile ortaokullara ve liselere Din, Ahlak ve Değerler alanında seçmeli dersler konulmuştur. Bunlar, Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler dersleridir. Bu dersler haftada 2 saat olmak üzere tüm sınıflarda okutulabilmektedir. Sadece Temel Dini Bilgiler dersi ortaokulda ve lisede iki düzey seçilebilmekte, diğer dersler ise ortaokulda ve lisede dört (4) yıl seçilebilmektedir. Matematik ve Yabancı Dil derslerinden hemen sonra en çok seçilen derslerin başında Peygamberimizin Hayatı ve Kur'an-ı Kerim dersleri gelmektedir. Yeri gelmişken, Din, Ahlak ve Değerler alanındaki seçmeli dersler ile eğitim tarihimizde çığır açanları ve emeği geçenleri dualarla ve şükranla anıyorum.

Kur'an-ı Kerim dersinin bütün okullarımızda seçilme imkanı ile örgün öğretim sisteminde bu dersin öğretiminde izlenecek yöntem ve tekniklerin önemi daha da artmıştır. Öncelikle şunu belirtelim ki Kur'an-ı Kerim dersine giren öğretmenlerin mesleki alan bilgisinin, Kur'an okuma ve okutma becerilerinin çok iyi olması gerekmektedir. Sonra da Ortaokullarda ders veren öğretmenlerin, 10-12 yaş grubundaki çocukların bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerini dikkate alarak bir eğitim vermeleri gerekmektedir. Bu çağlardaki çocuklar, çocukluk dönemlerinin son yıllarında ve belki de hayatlarının en mutlu çağlarında bulunmaktadır. Öğrenmek ve oynamak onlar için ayrı

bir zevktir. Soru sormaya meraklıdırlar. Teşekkür ve takdir görmekten, gönüllerinin hoş tutulmasından çok mutlu olurlar.

Kur'an-ı Kerim derslerinde onları devamlı motive etmek, öğrenme heyecanlarını ve isteklerini canlı tutmak çok önemlidir. **Planlı ve programlı şekilde çok fazla ödev vermeden, okuyacakları yerleri sınıfta olabildiğince fazla tekrar ederek, dersi ders-te öğretmeye çalışmak gerekir. Bu çağlarda doğru ve düzgün okuyuşun temelini atmak için talim (müşâfehe, tashih-i huruf) çalışmasına ağırlık verilmelidir.** Tah-taya yazılan veya yansıtılan elif-bâ alıştırmaları, dua ve Kur'an sûrelerinin bölümleri öğretmen tarafından kelime kelime okunmalı ve hemen peşinden öğrencilerden koro halinde, ardında da gruplar halinde veya tek tek, tekrar etmeleri istenmelidir. Sonra da öğrencilerin okuyuşları dinlenmeli ve tatlı bir üslûb ile biraz da sürece yayararak hataları zaman içerisinde düzeltilmelidir.

Bu seviyedeki öğrencilerde harf talimine ağırlık verilmeli, harflerin mahreçleri ve doğru telaffuzu üzerinde durulmalıdır. Öğretim programında belirtilen bölümlerin doğru ve güzel okunmasını sağlamak birinci hedef olmalıdır. Bu hususta, ileriki bölümlerde belirtilen öğretim adımlarının dikkatle takip edilmesi faydalı olacaktır.

Bazen, Kur'an-ı Kerim derslerinde başlangıç aşamasında telaffuz hataları ve öğrenme güçlükleri ile karşılaşılabilir. Bazen de harflerin telaffuzu, yüzünden ve ezber okumalarda öğrencilerin seslendirmeleri ve okuyuş biçimleri istenen düzeyde olmayabilir. Bu durumu tabii karşılayıp, ilk öğrenme düzeyinde bunun kaçınılmaz olduğunun, spor ve beden eğitimindeki antrenmanlar gibi ilk öğrenme ve okumada da alışma döneminin olacağının hatırlatılması, bu konuda öğrencilerin bilgilendirilmesi ve tatlıca uyarılması gerekir. Özellikle de **hata yapan veya yanlış okuyan öğrencilerle, sınıf içerisinde çok fazla meşgul olup arkadaşları içinde asla mahcup edilmemeli, teneffüslerde veya uygun zamanlarda kendileriyle ferdî olarak ilgilenilmelidir.**

Kur'an-ı Kerim derslerinde öncelikle grup çalışmaları, drama, oyun etkinlikleri, koro okuyuşları, sahne sunumları gibi eğitim etkinlikleri ile çalışma kağıtları, resim, bulmaca, afiş gibi eğitim materyallerinden mutlaka yararlanılmalıdır. Tecvid konuları, öğretim programlarında gelişim süreçleri dikkate alınarak yıllara serpiştirilmiştir. Ancak öğretmenlerimiz ana hatlarıyla, detaylara girmeden kısaca pratik tecvid uygulaması eğitimi/ öğretimi yapabilirler. **Kendileri de, tecvidli okuyuştan asla taviz vermemelidirler. Çünkü öğrenciler onların okuyuşlarını taklit ederek Kur'an okumayı doğru ve düzgün öğrenebileceklerdir.**

Kur'an-ı Kerim öğretmeni sevecen, tatlı dilli, güler yüzlü ve sabırlı davranmalıdır. Bu dersteki olumsuz bir tavrın Kur'an'a ve dine karşı şuuraltına yerleşen, olumsuz bir bakışa yol olacağı unutulmamalıdır.

Kur'an-ı Kerim öğretiminde lafız ve mânâ bütünlüğüne dikkat edilmeli ve anlam öğretimi üzerinde de durulmalıdır. Kur'an-ı Kerim öğretim programı bu anlamda hem mânâ hem de muhtevâ öğretimini de içermektedir. **Kur'an-ı Kerim dersini alan öğrenciler onu indiği gibi okumalı ve indiriliş gayesini kavrayabilmelidir.**

3. İMAM HATİP ORTAOKULLARINDA KUR'AN-I KERİM DERSLERİ

Kur'an-ı Kerim dersleri İmam Hatip Ortaokullarında okutulan zorunlu derslerdendir. **Bu okulların haftalık ders çizelgesinde belirtildiği gibi dersin 5. sınıfta haftada dokuz (9) saate kadar okutulabilmesi, öğrencilere iyi bir okuma becerisi kazandırılması açısından önemli bir imkandır.** Konu ile ilgili haftalık ders çizelgesinin 4. maddesi şöyledir:

“Beşinci sınıfta Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, din kültürü ve ahlak bilgisi, yabancı dil, Kur'an-ı Kerim, Arapça, Hz. Muhammed'in hayatı ve temel dinî bilgiler derslerini (29 ders saati) almak kaydıyla, imkân ve şartları uygun olan okullarda isteğe bağlı ve zorunlu ders saatine ilave olarak haftada 7 ders saatine kadar yabancı dil veya Kur'an-ı Kerim dersi verilebilir. Bu uygulamayı yapan okullarda, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri dikkate alınarak Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilmiş ve uygulanmakta olan yabancı dil ve Kur'an-ı Kerim dersi öğretim programlarına dayalı olarak dersin zümre öğretmenler kurulunca hazırlanan öğretim programları uygulanabilir.”

Böylece, hafızlığa ayrılacak öğrencilerin hafızlık eğitimlerine katkı verilmiş olmaktadır. Çünkü, **hafızlık eğitiminde üç aşama vardır: Hazırlık, Hafızlık ve Haslama/Pekiştirme.** Hazırlık aşaması, yüzünden Kur'an okumayı seri hâle getirme ve tecvid kurallarını en güzel şekilde uygulamayı kapsar. Bu dönem yaklaşık altı (6) ay sürmektedir. Kur'an öğreniminde öğrencilerin iyi bir seviyeye gelmesi ya da hafızlık yapmak isteyen öğrencilerin hafızlığın hazırlık sürecini okul ortamından ayrılmadan almaları için yeterince fırsat olduğunu görmekteyiz. Buna göre; isteyen öğrenciler, imam hatip ortaokullarında mevcut iki (2) ders saati yanında haftada iki (2) ders saati daha seçmeli olarak Kur'an-ı Kerim dersi alabilmektedirler. İlâveten yukarıda belirtildiği gibi yedi (7) saate kadar da ders alabilmektedirler.

Bu uygulama, hem çocuklarını imam hatip ortaokuluna gönderip iyi bir Kur'an eğitimi almalarını isteyen veliler için, hem de hafızlık eğitimi için ayrılan sürenin bir (1) yıl olmasından kaynaklanan sorunun çözümü açısından çok olumlu bir gelişme olmuştur. Bu durumda hafızlık eğitimi alacak öğrenciler, okulda ki öğrenimleri esnasında haftalık ders programı içerisinde haftada 9 saat Kur'an dersi olarak hafızlığın hazırlık aşamasını tamamlamış olacaklar, 6. sınıfa geçince de, bir yıl içerisinde hafızlıklarını tamamlayabileceklerdir.

İsteyen öğrenciler hafızlığın hazırlık aşamasını okulda alarak bir (1) yıl hafızlık için verilen süreyi de etkin bir şekilde değerlendirerek hem hafızlıklarını tamamlayabilmekte, hem de akademik öğrenmeden, okul ortamında ve sosyal çevreden uzak kalmadan, üstelik sene kaybına da uğramadan eğitim ve öğretimlerine devam edebilmektedirler. Kanaatimce, hafızlık eğitimi için de en ideal uygulama budur.

KUR'AN ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKELER ve METOTLAR

3

1. KUR'AN ÖĞRETİMİNDE NİTELİKLİ ÖĞRETMEN ve BAŞARILI YÖNTEMİN ÖNEMİ

Her ilmin kendine mahsus öğretim yöntemleri olduğu gibi Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenmenin ve öğretmenin de özel yöntemleri vardır. Kur'an-ı Kerim'i Arapça'nın fonetiğine uygun olarak öğrenmek ve okumak ancak bu yöntemlerin iyi bilinip uygulanmasıyla mümkündür. Kur'an öğreniminde kulağa hitap çok önemlidir. Harflerin mahreçlerinin ve telaffuzlarının iyi bir okuyucudan dikkatli bir şekilde dinlenerek kavranılması gerekir.

Kur'an-ı Kerim eğitimi, hoca merkezli bir eğitimidir. Öğreticinin etkin bir öğretim tekniği kullanması gerekir. Kimse bir hocanın kendisinden ya da sesinden duymadan Kur'an okumayı doğru bir şekilde öğrenemez ya da okuyamaz. **Kur'an-ı Kerim'i, "fem-i muhsin" (iyi bir okuyucu) diye vasfedilen bir hocadan dinleyerek, onun okuyuş şeklini kavrayarak, müşâfêhe (talim) usûlü ile ders alarak öğrenmek gerekir.** Kaset ve CD lerden de öğrenirken durum böyledir. Dinlenen bölümleri dikkatli bir şekilde tekrarlayıp hocanın okuyuşuna benzetmek önemlidir.

Kur'an-ı Kerim öğretmeni en başta icracı, yani teorik bilgileri bir taraftan öğretirken diğer taraftan onları en doğru ve en güzel biçimde seslendirmek suretiyle uygulayıcı konumundadır. Kur'an öğretmeni ayetleri oluşturan harfleri, kelimeleri ve cümleleri bizzat okuyarak, gerektiğinde tekrar yaparak Kur'an dersini hem nazari hem de tatbiki bir çerçevede yürüten bir eğitici. Bu nedenle iyi bir Kur'an eğitimi için seçilecek hocanın okutuculuğu yanında okuyuculuk özelliği de olmalıdır. **Kur'an eğitim ve öğretiminde başarı mevzuat ya da müfredatta değil, Kur'an öğretmenin ehliyetinde aranmalıdır.**¹

Kur'an öğretmenin ehliyeti, öncelikle alan bilgisinin ve okuma becerisinin iyi olmasını gerektirir. Sonra da sahip olduğu bu bilgi ve beceriyi en güzel yöntemlerle öğrencilerine kazandırabilmesi şarttır. **Kur'an okuma bilgisi ve becerisinin kazandırılmasında kârî ve mukrî vasfına sahip bir hocanın Kur'an öğretiminde temel öğretim ilkelerini ve metotlarını bilmesi ve uygulaması gerekir.** Bu durum Kur'an öğretiminde kaliteyi arttıracak ve vasıflı öğrencilerin yetişmesini sağlayacaktır.

Öte yandan, Kur'an'ı çok güzel okuyan her insan, Kur'an'ı çok güzel öğretebilir diye

Öğretmenin Kalitesi = Öğrencinin Kalitesi

Kur'an-ı Kerim eğitimi öğretmen merkezli bir eğitimidir. Öğretmenin **"fem-i muhsin,** tilâveti mükemmel, kârî ve mukrî (okuyucu ve okutucu) olması gerekir.

Ne demişler: "Söyle hocam söyleyeyim okuyuşunu!"

¹ Çollak, Fatih, Kur'an-ı Kerim Dersi Müfredatı ve Öğretim Teknikleri, İmam Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim, Dem Yayınları, İstanbul, 2005, s. 133-134.

bir kural yoktur. Nitekim, Kur'an kıraati ve sesi güzel olan nice insanlar vardır ki istenilen düzeyde bir Kur'an eğitimi verememektedirler. Fakat orta düzeyde ses ve kıraata

İyi Bir Öğretim İçin Beş Temel Unsur

1. Öğretmen / Öğretici / Hoca
2. Yöntem ve Teknikler / Metotlar
3. Program / Müfredat
4. Kitap / Araç-Gereç / Materyal
5. Mekan

Bu unsurlar içerisinde öğretmen merkezdedir. İyi bir öğretmen eğitim yöntem ve tekniklerini zaten haizdir. Diğerleri ise iyi bir öğretmenin gerçekleştirebileceği şeylerdir. Yeter ki öğretme aşkı olsun...

sahip olan ya da ses güzelliği olmadığı halde harflerin mahreç ve telaffuzlarını çok iyi uygulayan, tecvitli okuyuşu mükemmel olan bir çok öğretici / hoca / öğretmen iyi bir Kur'an eğitimi verebilmektedir. Bunun temel sebebi, o öğretmenin öğretim metotlarını iyi bilmesinden ve uygulamasından kaynaklanmaktadır.

Kur'an dersinde verimliliği artırmak için ders hocasının kalitesi, vasıflılığı, yetişmişliği ve yenilikleri takip ederek gelişmiş metotları kullanması önemli rol oynamaktadır. Bunun yanında

öğrencinin gayret ve dikkati de önemlidir. Bu iki unsur olmadan Kur'an eğitiminde başarılı olmak mümkün değildir.

Sonuç olarak şunu belirtelim ki; **Kur'an eğitiminin verimliliği; ders hocasının nitelikli, kullandığı yöntemler ve öğrencinin gayreti ile doğru orantılıdır.**

Kur'an öğretiminde ancak,

- Manevi motivasyonu çok iyi olan,
- Öğrencilerle ve velilerle güzel iletişim kurabilen,
- Dersin özel öğretim yöntemlerini iyi bilen,
- Vasıflı (kari ve mukri), mahir öğretmenler başarılı olabilirler.

Bu bölümde Kur'an öğretiminin olmazsa olmazları diyebileceğimiz temel ilke ve metotları kısaca anlatacağız.

2. KUR'AN ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKELER

Eğitimdeki temel ilkelerin yanı sıra Kur'an öğretimine has bazı ilkeler vardır. Her şeyden önce Kur'an'ın Allah kalamı olması, onun öğrenilmesi ve öğretilmesinin ibadet olmasını sağlamaktadır. Kur'an öğretiminin dini bir yönü ve bağlayıcılığı vardır. Onun öğretim ve öğreniminin kural ve ilkeleri çağdaş eğitim normlarından önce, şer'î ilimlerin ilkelerine göre olmaktadır.²

Kur'an öğretiminde olması gereken öncelikle ihlas ve samimiyettir. Öğretmen, Allah'ın kalamını öğrettiğini düşünerek ibadet bilinciyle hareket etmelidir. Öğretim ve

2 Hasan, Ömer Halil, (çev.Yusuf Alemdar), Kur'an-ı Kerim Öğretimi, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. VIII/1, s. 261-291, Haziran, 2004, Sivas.

öğrenimdeki beklentilerin en üst seviyede gerçekleşmesi için öğretmen ve öğrencilerin ihlaslı ve samimi olması gerekir. **Kur'an öğrenme ve öğretimi Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak, O'nun kitabını anlamak, öğrenmek ve öğretmek gayesiyle yapılmalıdır.** "Sizin en hayırlılarınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir"³ hadis-i şerifinin sırrına mazhar olmak gayreti olmalıdır. Şimdi, Kur'an öğretiminin temel ilkelerini (olmazsa olmazlarını) maddeler halinde sıralayalım:

1. **Kıraatta Asla Uygunluk:** Kur'an öğrenimi ictihada bağlı bir husus değildir. Onun okunuşu kıyamete kadar aynıdır. Şartlara ve zamana göre değişmesi mümkün değildir. Kur'an'ın öğrenildiği gibi okunması ve öğretilmesi gerekir. Aksi halde ilâhî kitabın tahrifine kapı aralanmış olacaktır. Lafızlar mânânın kılıfıdır. Lafzın korunması mânânın korunmasıdır. Lafzın tahrifini önlemek için okuma senedinin kesintisiz olarak Rasûlullah (s.a.v.) Efendimize ulaşması gerekir. **Kıraatin sahih senedle nakledilmesi şarttır.** Arapça gramer kurallarına ve Mushaf yazısına (imlâya) uygun olsa dahi sahih bir isnadla nakledilmeyen kıraatler kabul edilmez. Kur'an'ın tarifinde geçen "tevatürle nakledilmesi" onun isnadının sahihliğine ve asla uygunluğuna işaret etmektedir.
2. **Bir Üstaddan Öğrenmek:** Kur'an kıraatinde sözlü nakil esastır. Mushaflarda yazılı olan kelam-ı ilâhî'nin tecvidli olarak okunabilmesi, öğrenilmesi ve öğretilmesi ancak ağız (müşâfehe) yoluyla mümkündür. Dolayısıyla Kur'an öğretimi kitâbî olmayıp telakkî yoluyla olmaktadır. Mutlaka bir üstaddan; fem-i muhsin'den ahzetmek gerekir. Cebraîl (a.s.), Kur'an'ı telakki yoluyla Allah'tan aldığı gibi Peygamberimize öğretmiş; Peygamberimiz de onu yine telakkî yoluyla kendisine öğretildiği şekliyle ashabına okumuştur. Kur'an'ın öğretildiği şekliyle alınmasını emreden ayet-i kerimenin meali şöyledir: **"Kur'an'ı sana okuduğumuzda, sen (yalnızca) onun okunuşuna uy, takip et."**⁴ Peygamberimiz'in **"Kur'an'ı indirildiği gibi tatlı ve hoş bir şekilde okumak isteyen Abdullah b. Mes'ûd gibi okusun."**⁵ şeklindeki hadisleri de Kur'an'ı bir fem-i muhsin'den öğrenmek gerektiğine işaret etmektedir.
3. **Tecvidli Okumak:** Kur'an tertil üzerine indirilmiştir.⁶ Allah Teâlâ **"Kur'an'ı tertil üzere oku!"**⁷ emriyle Peygamberimize ve onun şahsında bütün Müslümanlara bir sorumluluk yüklemiştir. "Tertil" kelimesini Hz. Ali (r.a.), **"harflerin**

3 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'an, 21.

4 Kıyâmet Sûresi, 18. âyet.

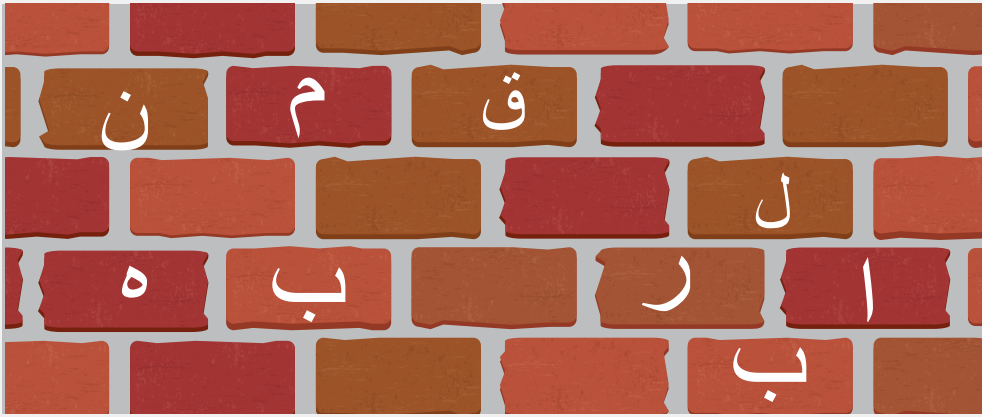
5 Ahmed b. Hanbel, Müsned, c.I, s.26.

6 Furkan Sûresi, 32. âyet.

7 Müzzemmil Sûresi, 4. âyet.

mahreçlerinden doğru telaffuz edilmesi ve tilâvet esnâsında durulacak yerlerin iyi bilinmesi” olarak açıklamıştır.⁸ Bahsi geçen tertil ancak tecvid ilminin öğrenilmesi ve uygulanması ile mümkündür. Tecvid ise, Kur’an-ı Kerim’i doğru ve güzel okuma kurallarını içeren bir ilimdir. Tecvid ilminin amacı Kur’an’ın indirildiği şekilde okunmasını sağlamaktır. **Tecvid ilmine riâyet ederek Kur’an okuyan kimse, Kur’an’ı Arapça’nın fonetiğine uygun bir ses âhengiyle doğru ve güzel okur.** Hatalı ve yanlış okuyuşlardan korunmuş olur. Kur’an tilâvetinde istenen tegannî şartı⁹ ancak tecvid ile yerine getirilebilir.

4. **Harflerin Doğru Telaffuz Edilmesi:** Kur’an-ı Kerim sûrelerden, sûreler âyetlerden, âyetler cümlelerden, cümleler kelimelerden, kelimeler de harflerden oluşmaktadır. Allah Teâlâ’nın kelâmının en küçük birimi harflerdir.¹⁰ **Harflerin mahreçlerini bilmek ve her bir harfin hakkını vererek mahrecinden telaffuz etmek Kur’an Kıraatinin olmazsa olmazıdır.** Ana dili Arapça olmayan insanlar için bu durum daha da ayrı bir ehemmiyet arz etmektedir. Kur’an harflerinin doğru seslendirilmesi ve telaffuzu tilâvetin esasıdır. Kur’an öğretiminde ses eğitimi de diyebileceğimiz mahreç çalışması veya tashih-i hurûf çalışması özenle yerine getirilmelidir. **Tashih-i hurûf çalışması olmaksızın Kur’an öğretmek veya öğrenmek sağlam olmayan tuğlalarla ev yapmaya benzer. Bir başka ifadeyle harflerin mahreçlerinden doğru telaffuzu, vücudun sağlam hücrelerden teşekkülü gibidir.** Kur’an öğretiminde başlangıçta ve uygun zaman dilimlerinde bütün harfler, harekeli, cezimli, şeddeli ve meldi olarak tek tek telaffuz edilmelidir.

Mahreçlerinden doğru ve düzgün telaffuz edilen harfler ile okunan kelimeler sağlam tuğlalarla inşaa edilen duvara benzer.

8 İbn Cezerî, en-Neşr fî kıraati'l-Aşr, c.I, s. 29.

9 Ebû Dâvûd, Salât, 355.

10 Rihâb, Muhammed Müfid Şakakî, Hilyetü't-Tilâveti fî Tecvidi'l-Kur'an, (Terc. Fatma Yasemin Mısırlı), Guraba yay. İstanbul, 2012, s. 75,

5. **Tedebbür ve Tefekkür Merkezli Öğretim:** Kur'an öğrenmekten, okumaktan ve öğretmekten gaye onun anlaşılmasıdır. Kur'an öğretiminde temel ilke, lafız ve mânâ bütünlüğünü dikkate alarak bir öğretim yaklaşımı uygulamaktır. Ayet-i kerimde **“Bu Kur'an çok mübârek bir kitaptır. Onu sana indirdik ki âyetlerini düşünsünler ve aklı selim sahipleri öğüt alsınlar.”**¹¹ buyrulmaktadır. Bir başka ayette de **“Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri kilitli mi?”**¹² buyrulur Kur'an üzerinde tefekkür ve tedebbür emredilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Kur'an öğreniminde ve öğretiminde beş temel hedef gözetilmelidir. **Bu hedefler: Öğrenmek, okumak, anlamak, yaşamak ve öğretmektir.** Kur'an öğretiminde bu beş temel hedeften biri olan “anlamak” üzerine planlamalar yapılmalı, derslerde okunan sure ve ayetlerin muhtevâsını hazmettirmek ve öğretmek de planlanmalıdır.
6. **Sevgi Temelli Yaklaşım:** Kur'an okumaya eûze-besmele ile başlanır. Bir sûre hariç Kur'an'ın bütün sûreleri besmele ile başlamaktadır. Besmelede Allah Teâlâ'nın “Rahmân” ve “Rahîm” sıfatlarının geçmesi, Rahmân sûresinin ilk iki ayetinde “Rahmân olan Allah, Kur'an'ı öğretti” buyrulması, Kur'an eğitim ve öğretiminde merhamet, şefkat ve sevgi temelli bir eğitim anlayışı ile öğrencilere yaklaşılması hususunda önemli bir işarettir. **Bu sebeple Kur'an öğretiminde öncelik dersin ve hocanın sevdirmesine verilmelidir. Hocasını ve dersini seven öğrenci severek öğrenecek ve derslere ilgi gösterecektir.** Bunun için de kolaylaştırmak, merhametli olmak ve yumuşak davranmak esastır. Öğretmen baskıcı, kaba ve sert olmamalıdır. Öğrencileri korkutmadan, nefret ettirmeden, onların derse ilgisini çekecek ve öğretmene ülfet etmelerini sağlayacak bir yaklaşım sergilemelidir.

3. KUR'AN ÖĞRETİMİNDE TEMEL METOTLAR

Türkçe'de “usûl, yol, yöntem, tarz” gibi anlamlara gelen “metod” kelimesi Fransızca'dan dilimize geçmiştir. Kelimenin anlamlarından hareketle metodu, Öcal şöyle tarif etmektedir: **“Ulaşılmak istenilen hedefe en emin ve kestirme yollardan varmak için önceden bilerek ve şuurlu bir şekilde planlanmış ve programlanmış yoldur.”**¹³ Her ilmin öğrenilmesinin ve öğretilmesinin bir metodu vardır. Eskilerin ifadesiyle **“usûl asıldan evveldir”**. Sahip olunan bilginin bir yöntem ve usûl ile öğretilmesi esastır. İnsanlığa İslam'ın mesajını ulaştırmayı emreden **“Rabbinin yoluna**

11 Sâd Sûresi, 29. âyet.

12 Muhammed Sûresi, 24. âyet.

13 Öcal, Mustafa, Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar, Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2001, s. 189.

hikmetle, güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde tartış.”¹⁴ ayeti metodun önemine dikkat çekmektedir. Ayet-i kerimede geçen “hikmet” kavramını metot açısından özellikle incelemek gerekir.

Her ilmin öğretiminde kullanılacak genel öğretim metotları olduğu gibi özel öğretim metotları da vardır. Genel öğretim metotları, daha çok bütün derslerde uygulanabilecek genel nitelikli gayeleri, metotları, kuralları, ders araçlarını ve tekniklerini, değerlendirme usûllerini açıklar. Özel öğretim metotları ise herhangi bir dersin ayrı ayrı konularını, amaçlarını, ilkelerini, araç ve gereçlerini, ders anlatım metod ve tekniklerini açıklar.¹⁵

Kur’an-ı Kerim dersinin öğretiminin kendine has öğretim metotları vardır. Geleneksel yönü de olan bu metotlar asırlardır Kur’an öğretiminde ve eğitiminde kullanılmaktadır. **Kur’an öğretiminin olmazsa olmazı olarak ifade edebileceğimiz özel öğretim metotlarını maddeler halinde zikrederim:**

1. **Sema’:** İlim tahsil etmenin önemli yollarından birisi olan sema’ metodu, işitme ve duyma yoluyla öğrenme/öğretme metodudur. **Bu usûlde hocanın okuması ve öğrencinin dinlemesi esastır.** Peygamberimiz Kur’an’ı ilk defa sema’ metodu ile Cebrail (a.s.) den almıştır. Ashabına da bu metotla öğretmiştir. Kıraat kitaplarında ısrarla ifade edilen “خذ من أفواه المشايخ” **“Bunu üstadların ağzından alınız.”¹⁶** ifadesi ve **“fem-i muhsinden ahz etmek”** ifadesi sema’ metoduna dikkat çekmektedir. Sema’ metodunda hocanın okuması ve öğrencinin telakki yoluyla hocasının okuduğu şekliyle harfleri, kelimeleri ve ayetleri öğrenmesi ve kavraması gerekir. Bu esnada öğrenci pür dikkat hocasını dinlemeli, etrafla ilgisini kesmeli ve mutlak bir teslimiyetle hocasını takip etmelidir.¹⁷

Kur’an öğretiminde harflerin mahreçlerinden telaffuzu, dudak talimi ve doğru sesin verilmesi esastır. Kur’an öğrenirken hocasını dikkatle dinleyen öğrenci, harflerin güzel ve doğru telaffuzunu kavrayabilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da hocayı dinlerken öğrencinin harfleri nasıl telaffuz ettiğini gözlemleyebilmesidir.

Kur’an okuma tarzı ve tavrı da oluşturmak için iyi bir dinleyici olmak esastır. Eskilerin söylediği **“kulak kırılmadan ağız kırılmaz”** ifadesi sema’ metodu ile hocadan dersin çok iyi alınması gerektiğine işaret etmektedir. Dinleme esnasında aynı tavır üzerinde yoğunlaşma, işi daha da kolaylaştıracaktır. Sürekli farklı okuyuşları dinlemek ise işi daha da zorlaştırır.¹⁸

Hocanın okuyup öğrencinin dinlemesi usûlüne Sahâbe, Tâbiîn ve Etbâu’t-Tâbiîn devirlerinde başvurulduğu gibi, bundan sonraki devirlerde de başvurulmaya de-

14 Nahl Suresi, 125. âyet.

15 Öcal, Mustafa, a.g.e., s.191.

16 Karaçam, İsmail, Kur’an-ı Kerim’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri, İFAV Yay., İstanbul, 1996, s. 173.

17 Tetik, Necati, Kur’an Tilâvetinin veya Kıraat İlminin Öğretilmesi Usûlleri, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9. sayı, Erzurum, 1990, s. 239.

18 Eğin, Osman, Kur’an Öğretiminde Problemler ve Çözüm Önerileri, Etkili Din Öğretimi, Tidef Yay., Ed. Şaban Karaköse, İstanbul, 2010, s. 604.

vam edilmiştir. Sema' usûlünü ferdî olarak uygulayanlar olduğu gibi toplu olarak uygulayanlar da olmuştur. Yedi kıraat imamlarından İmam Kisâî'nin bir kürsü üzerine çıkarak Kur'an'ı baştan sona okuması ve ellerindeki Mushaflarla öğrencilerinin onu dinledikleri ve vakf ve ibtida yerlerini işaretledikleri meşhurdur.¹⁹

Bugün hâlâ geçerliliğini koruyan bu metotta hocanın tüm öğrenciler tarafından görülebilecek bir yerde oturması, öğrencileri halka halinde veya "U" düzeninde oturtması, sınıfın durumuna göre sesini ayarlaması, gerektiğinde mikrofon kullanması, tilâveti esnasında öğrencilerini gözlemlemesi gerekir. Öğrenciler tarafından hatalı okunma ihtimali olan veya telaffuzu zor olan kelimeler birkaç defa tekrar edilmelidir.

2. **Arz:** "Bir şeyi sunma, bildirme ve gösterme" anlamına gelen arz; Kur'an kıraatinde öğrencinin hocasına ders okuması için kullanılan bir kavramdır. Kur'an öğretiminin temel metotlarından olan bu usûlün uygulanışı da sema' gibi Peygamberimize kadar uzanır. Her yıl Ramazan ayında Peygamberimizin o zamana kadar vahyedilen ayetleri Cebrail (a.s.)'a arz etmesi ve vefat ettiği yılın Ramazan ayında ise baştan sona Kur'an'ın arzının iki defa gerçekleşmesi²⁰ Kur'an kıraatinde arzın önemini ortaya koymaktadır. **Peygamberimiz, Kur'an öğretiminde arz metodunu çok etkin olarak uygulamıştır.** Başta vahiy katipleri olmak üzere Kur'an tilâvetinde önde gelen sahâbilerden yazdıklarını ve ezberlediklerini kendisine okumalarını istemiştir.²¹

Arz metodunda hocanın öğrencisini dikkatle dinlemesi, hatalı okuyuşlarında hatasını düzeltmesi için kendisine fırsat vermesi, düzeltemediği takdirde kelimenin veya harfin doğrusunun telaffuz edilmesi gerekir. Öğrencinin okuyuş esnasında dikkatinin dağılmaması için hataları not edilip okumasını tamamladıktan sonra söylenebilir. Hatta yanlış telaffuz edilen harf ve kelimelerin, tecvidli okuyuşların doğrusu okununcaya kadar öğrenciden birkaç defa tekrar etmesi, gerektiğinde doğru ve yanlış birkaç defa tekrar ederek aralarındaki farkı hissetmeleri sağlanabilir.

Kur'an dersinde öğrencilerin okuyuşları dinlenirken onların yaptıkları hatalar kendi Mushaflarında işaretlenir. Tekrar eden hataları bildirmek için de farklı işaretler kullanılabilir.²² Örneğin öğrencinin ilk yanlışında * işareti, aynı hata tekrar ettiğinde işareti, üçüncü tekrarda ise "!" işareti kullanılabilir. Böylece hatanın kaç defadır tekrar ettiği de bilinmiş olur.

Kur'an öğretiminde öğrencinin okuma becerisini, kavrayış düzeyini ve tecvitleri uygulama durumlarını, ezber dinlemede ise ezberinin kuvvetini ölçmek için önemli bir yeri olan arz metodunun uygulanmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. **Bunların başında hocanın öğrenciyi dikkatle dinlemesi ve hiçbir mahreç, telaffuz, tecvit ve hareke hatasını kaçırmaması gerekir.** Olabildiğince öğren-

19 Tetik, Necat, a.g.m., s. 241.

20 Arza, DİA, c. 3, s.446,

21 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'an, 33.

22 Enes, Uner, Hafızlık Risalesi, Yasin Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 53.

ciler tek tek dinlenilmeli, gerek görüldüğünde grup halinde okumalarına da imkan tanınmalıdır. Grup okuyuşlarını dinlerken öğrencilerin yakınında olup yanlış okumalarının önüne geçilmelidir.

3. **Eda:** Lügatte “yerine getirme, borç ödeme” anlamlarına gelen bu kavram Kur’an kıraatinde “tilâvet esnâsında harflerin hakkını vermek, gereği gibi okumak” için kullanılmıştır. Aliyyü’l-Karî’den edâ kavramı ile ilgili şu söz nakledilmektedir: **“Tilâvet, ara vermeksizin Kur’an okumak; eda ise kıraat hocanın ağzından çıkar çıkmaz almak ve onu hocanın huzurunda tekrar etmektir.”**²³

Kıraat taliminde etkin olarak kullanılan **edâyı Kur’an öğretiminde hocanın öğrettiği şekliyle tekrar etmek ve harflerin hakkını vererek öğretildiği şekilde okuyabilmek olarak ifade edebiliriz.** Kısa fâsılalar halinde, ayetlerin bölümlerinin parçacı bir yaklaşımla öğretilip tekrar edilmesi şeklinde gerçekleşen edâ usûlü öğrencinin derste ilerleme kesbetmesinden sonra azaltılabilir. Burada asıl olan hocanın öğrettiği doğru telaffuzun öğrenci tarafından anında kavranılması ve tekrar edilerek pekiştirilmesidir. Müşâfehe yoluyla öğretilen okuma şeklinin öğretildiği gibi alınması gerekmektedir.

Kur’an öğretiminde istenen hedefin gerçekleşmesi için hocanın vasıflı bir kârî olması ve en doğru okuyuşu kavratması gerekir. Aksi takdirde öğretilen yanlışlıkları düzeltmek zaman alacak ve çok zor olacaktır. Çünkü hatalar hafızaya yerleşirse düzelmesi zor olacaktır. **Bu sebeple ilk defa Kur’an öğreten hocaların kıraati çok iyi olmalıdır.**²⁴

4. **Koro Çalışması Yapmak:** Kur’an öğretiminde koro çalışmasının özel bir yeri vardır. Koro çalışması, öğrencileri aktif olarak derse katan ve öğretmenden doğru okuyuşu defalarca yapmasını sağlayan bir sistemdir. Koro çalışmasının önemini vurgulayan Çollak şunları söylemektedir: “Bu uygulamanın sağladığı katkı şudur: **Her öğrenci okumaya iştirak eder. Katılım nedeniyle öğrencilerdeki okuyamama heyecanı her geçen gün daha da azalır. Öğrencide kendine güven oluşur.** Koro hâlinde okuyuş esnasında âdeti her öğrenci okunan bölümlerin tamamını öğretmenine okumuş ve ondan dinlemiş olur. Öğretmenden gelen doğru sesler telaffuz edile edile öğrencinin hâfızasına yerleşir. **Toplu okuma öğrencileri hep ders ile meşgul etmiş olur. Kısa zamanda çok öğrenciye defalarca okuma ve onlardan dinleme imkânını vermek sûretiyle öğretmenin işini kolaylaştırır.**”²⁵

Koro çalışmalarında öğretmenin ayakta olması ya da tüm öğrenciler tarafından görülecek bir yerde oturması sınıf veya grup yönetimi/hakimiyeti açısından

23 Tetik, Necati, a.g.m., s. 243.

24 Hasan, Ömer Halil, a.g.m., s.

25 Çollak, Fatih, a.g.m., s.136.

önemlidir. Öğretmen koro okuyuşu ile okutacağı sayfayı veya sûreyi önceden çalışmalı, hangi harf ve kelimeler üzerinde özenle durması gerektiğini belirlemelidir. Koro çalışmasında yeri geldikçe öğrencilere tek tek veya küçük gruplar halinde tekrarlar yaptırmalıdır. Koro çalışmalarının daha sağlıklı olması için özel sınıfların oluşturulması veya sınıfların ses yalıtımının yapılması faydalı olacaktır.

5. **Harf Talimi Yapmak/Yaptırmak:** Kur'an kelimelerini oluşturan harflerin doğru telaffuzu doğru ve düzgün kıraat açısından çok önemlidir. Harflerin yanlış telaffuzu anlamın değişmesine sebep olur. Halbuki kelâm-ı ilâhînin indirildiği gibi okunması gerekir. Kur'an öğretiminde sık sık başvurulması gereken metotlardan biri de harf talimi yapmaktır. **Tashih-i hurûf çalışması olarak adlandırılan bu çalışmada aslolan Kur'an harflerini telaffuz ederken mehâric-i hurûf veya sıfât-ı hurûfa uygun olarak okumaktır.** Bunları doğru telaffuz etmek için de harf talimi esastır.

Harf Talimi Yapmak/Yaptırmak

Bütün harflerin mahreçlerinden telaffuz; gür bir sesle, önce harekelerle sonra da sırasıyla cezm, şedde ve medlerle yapılmalıdır. Her bir harfin okuyuşundan sonra öğrenciler koro halinde tekrar etmelidir.

Harf talimi yapılırken öncelikle kısa ve öz bir şekilde harflerin mahrecinden ve bu mahreçten çıkarken aldığı sıfattan kısaca bahsedilmelidir. Sonra da bahsedilen harf mahrecinden çıkarılarak okunur ve okutulur. Nazari bilgilerin ayrıntısı verilmeksizin en kolay şekliyle harflerin mahreçlerinden telaffuzu kavratılmaya çalışılır. **Kur'an öğretiminde "Talim usûlü"nün temeli olan bu çalışmada harfler üzerinde çalışmak bir yapı ustasının duvarı örmeye başlamadan önce taşların sivrilerini, yumrularını alıp duvara uygun hâle getirmesine benzer.** Bunun üzerine de tecvid kuralları bina edildiği zaman sıhhatli ve doğru bir okuyuş ortaya çıkar.²⁶

Harf taliminde önce tek tek tüm harflerin mahreçleri açıklanır, görüntülü olarak mahreç bölgeleri ve harflerin çıkış şekli gösterilerek sıfatı belirtilir. Sonra da

26 Pakdil, Ramazan ve diğerleri, Tecvid Notları, İstanbul, 2009. s. 25-26.

tüm Kur'an harfleri önce üstün, esre ve ötre hareke ile telaffuz edilir. Akabinde sırayla tüm harfler cezimli, şeddeli ve medli olarak okunur. Koro halinde okuyan öğrenciler yeri geldikçe tek tek dinlenir.

6. **Tecvid Öğretiminde Nazariyatı ve Uygulamayı Birlikte Vermek:** Tecvid, Kur'an-ı Kerim'i kurallarına uygun olarak doğru ve güzel okumayı öğreten bir ilimdir.²⁷ Bu yönüyle hem nazariyatı hem de tatbikâtı içermektedir. Medlerin ölçüsü, gunne ve idgamların miktarı ve yapılışı teorik bilgilerin verilmesi yanı sıra uygulama ile de gösterilmelidir. Kur'an öğretiminde bu dengeye riayet edilmeli her bir tecvid kuralı için olabildiğince fazla örnek verilerek okunuşu gösterilmelidir. Aynı kuralın tarifi ve uygulanışı öğrenci tarafından tekrar edilmelidir.

Tecvid konuları öncelik ve çok kullanılış sırasına göre öğretilmeli, mesela, tenvin ve sakin nûn'un hükümleri medd bahislerinden önce verilmelidir. Öğrenci med işaretini görerek muttasıl mı, munfasıl mı, lâzım mı olduğunu bilmeden de uzatarak okuyabilir. Fakat ihfâ, idgam ve iklab için aynı durum söz konusu değildir. Kaidesini bilmeden bunları yeterince uygulayamaz.²⁸

Kur'an eğitimi alan her öğrenci ana hatlarıyla tecvid kavramlarını bilmeli, hangi uygulamayı niçin yaptığını izah edebilmeli ve gerektiğinde bahsi geçen tecvidi bir başkasına öğretebilmelidir. **Bu açıdan tecvid öğretiminde kolay, anlaşılır ve sade bir dil kullanılmalı ve öğretilen bilgilerin kalıcı olması için sık sık tekrarlar yapılmalıdır.** Öğrencilerin uygulamaları üzerinde hassasiyetle durulmalı, eksiklikler varsa tamamlanmalıdır.

27 Çetin, Abdurrahman, Kur'an Okuma Esasları, Emin Yay., Bursa, 2007, s. 76.

28 Adıgüzel, Mehmet, Kur'an Öğretim Metotları ve Öğreticilik Vasıfları, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl, 2003, Sayı, 19, s. 214.

KUR'AN-I KERİM ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM ve TEKNİKLER

4

Bu bölümde **Kur'an öğretiminde yöntem ve teknikler** üzerinde duracak, **çeşitli etkinliklerle verimli bir Kur'an öğretimi** için nasıl bir eğitim yapılabileceğini kademe kademe anlatmaya çalışacağız. Bu çalışmayı kaleme alırken hocalarımızdan gördüklerimiz, meslektaşlarımızın uygulamaları ve çoğunlukla da meslekî tecrübelerimizden istifade edilmiştir. Bizim niyetimiz, az da olsa Kur'an öğretiminde uygulanan yöntem ve tekniklerin kayda geçilmesi, sonraki nesillere aktarılması ve Kur'an eğitimi veren hocalarımızın uyguladıkları yöntemlerin bir mukayesesini sağlamaktır. Mesleğe yeni başlayan hocalarımıza da bazı tecrübeleri aktarabilmektir. Mesleğinde maharetli, bir ömür Kur'an'a hizmet ederek yüzlerce "Hafız ve Ehl-i Kur'an" yetiştiren hocalarımızın bu yöntemlerden daha güzelleriyle eğitim yaptıklarından hiç şüphe yoktur. Bizim niyetimiz bu alandan yapılabilecek daha vasıflı çalışmalara bir basamak olabilmektir.

1. ELİF-BÂ ÖĞRETİMİ

Kur'an öğreniminde/öğretiminde birinci basamak elif-bâ öğretimidir. Elif-bâ öğretiminde harflerin doğru ve düzgün telaffuzla öğretimi çok önemlidir. **En önemlisi de harflerin isimleri üzerinde çok durmadan üstün, esre ve ötre ile harflerin okunuşlarını uygulayarak okutmaya başlamaktır.** Çünkü harflerin isimlerini öğrenen öğrencilerin hareketli okuyuşa geçmeleri çok zor olmaktadır. Öğrenci, harfi "Cim" diye öğrenince (ج ج ج) diye okumakta zorlanmaktadır. Harfleri hareketlerle birlikte kavrayan öğrencilerin okumaya geçmesinin daha kolay ve çabuk olduğu bir çok defa gözlemlenmiştir. İlk derste (أ ا), (ب ب ب), (ت ت ت) şeklinde öğretilerek başlanabilir. Ya da bütün harfleri önce "üstün" hareketi ile okunuşu (أ ا ا) kavratılır. Sonra "esre" ile, sonra da "ötre" ile bütün harflerin okunuşu kavratıldıktan sonra yine (أ ا ا), (ب ب ب), (ت ت ت) şeklindeki okunuşa geçilebilir. Aynı hareketlerle harflerin başta, ortada ve sonda yazılışları pekiştirildiğinde okumak kolaylaşacaktır.

Başka bir yöntem de bütün harfleri isim olarak değil ses olarak öğretmek olabilir. Bugün ilköğretim okullarında birinci sınıflarda okuma-yazma öğretilirken bu yöntem uygulanmaktadır. Bu konuda bir sınıf öğretmeni ile de görüş alışverişinde bulunulabilir. Seslerin öğretiminden sonra hareketlerin öğretimine geçilebilir.

SESLER ve HAREKETLER

E, A = --ÜSTÜN

SES TEMELLİ
YAKLAŞIM

İ, I = --ESRE

Sesleriyle
okunur

U, Ü = --ÖTRE

Harekelerin Türkçe'deki hangi ünlü harflerin karşılığı olduğu iyice kavratılmalıdır. Çünkü Kur'an harflerinin tamamı sessiz olup hareketlerle seslendirilmektedir.

Elif-bâ öğretiminde kelimelerin, öğretici tarafından yüksek sesle, net olarak telaffuzuna da ağırlık verilmeli ve öğrencilere kulak aşinalığı kazandırılmalıdır. **Mahreç yakınlığı olan harfler tahtaya yazılarak özellikle seslendirilmeli ve yazı ile de gösterilmelidir.** Şimdi de Elif-bâ öğretim sürecinde hangi uygulamaların olabileceğini görelim¹:

1. Sınıf ortamında bütün öğrencilere **aynı Elif-bâ** veya ders kitabı okutulur.
2. Elif-bâ öğretiminde **yazı çalışmalarından** da destek alınır.
3. Harflerin elif, ba, cim, sad, ayn gibi isimlerini öğretme üzerinde fazla yoğunlaşmadan **harekelerle okunuşa** (sesli okumaya-sesi fark ettirmeye) geçilir.

4. Harekelerle beraber harflerin **başta-ortada ve sonda** yazılışları da öğretilir.

Harfin Konumu	Harfin Yazılış Şekli	Örnek
Tek Başına 	Bitişmiş şekli	ب
Başta 	Kendinden sonraki harfle bitişmiş şekli	بـ
Ortada 	Hem önceki hem sonraki harfle bitişmiş şekli	بـ
Sonda 	Kendinden önceki harfle bitişmiş şekli	ـب

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi harekelerin hangi sesi verdiği öğretildikten sonra bütün harflerin üstün, esre ve ötre ile okunuşu kavratılmalıdır. Akabinde bütün harfler sırasıyla önce üstün, sonra esre, sonra da ötre ile -koro halinde okutularak- öğretilmelidir.

¹ Kur'an öğretimi için son zamanlarda yapılan bir çalışma olarak MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü İmam Hatip Liseleri Kur'an-ı Kerim ders kitabı; etkinliklerle Kur'an öğretmeyi hedefleyen bir kitap örneği açısından incelenebilir.

5. Kelime öğretimine geçildiğinde harflerin önce ayrı ayrı, sonra da bitişik yazılışları gösterilir.

BAŞTA-ORTADA-SONDA			
Harflerin Başta, Ortada ve Sondaki durumları			
أَءِأُ	بَءِئُ	تَءِئُ	ثَءِئُ
جَءِئُ	حَءِئُ	خَءِئُ	دَءِئُ
ذَءِئُ	رَءِئُ	زَءِئُ	سَءِئُ
شَءِئُ	صَءِئُ	ضَءِئُ	طَءِئُ
ظَءِئُ	عَءِئُ	غَءِئُ	فَءِئُ
قَءِئُ	كَءِئُ	لَءِئُ	مَءِئُ
نَءِئُ	وَءِئُ	هَءِئُ	يَءِئُ

6. Cezm öğretilirken **bütün harflerin cezimli okunuşu** yapılır. Alfabe tahtaya yazılarak (أَبْ إِبْ أَبْ - أَتْ إِتْ أَتْ) şeklinde harekeli elif ile okutulur. Bu esnada harflerin mahreçleri doğru, açık ve net bir sesle telaffuz edilerek koro çalışması yapılır. Sonra da örneklere geçilir.

**Mehâric-i Hurûf ve Tashîh-i
Hurûf Çalışması**

Cezm öğretilirken bütün harflerin üstün, esre ve ötre harekeli elif ile cezimli okunuşunu öğretiriz.

أَبْ إِبْ أَبْ - أَتْ إِتْ أَتْ

HARFLERİN CEZİMLİ OKUNUŞU			
أَبْ إِبْ أَبْ	أَتْ إِتْ أَتْ	أُءِئُ	أُءِئُ
أَجْ إِجْ أَجْ	أَحْ إِحْ أَحْ	أَخْ إِخْ أَخْ	أَذْ إِذْ أَذْ
أَزْ إِزْ أَزْ	أِزْ إِزْ أَزْ	أِزْ إِزْ أَزْ	أِزْ إِزْ أَزْ
أَشْ إِشْ أَشْ	أَصْ إِصْ أَصْ	أَضْ إِضْ أَضْ	أَطْ إِطْ أَطْ
أَظْ إِظْ أَظْ	أَعْ إِعْ أَعْ	أَغْ إِغْ أَغْ	أَفْ إِفْ أَفْ
أَقْ إِقْ أَقْ	أَكْ إِكْ أَكْ	أَلْ إِلْ أَلْ	أَمْ إِمْ أَمْ
أَنْ إِنْ أَنْ	أَوْ إِوْ أَوْ	أَهْ إِهْ أَهْ	أَيْ إِيْ أَيْ

7. Şeddelerin öğretiminde aynı sistem kullanılır. Önce tahtaya yazılan alfabe üzerinden bütün harfler şeddeli olarak (أَبْ إِبْ أَبْ - أَتْ إِتْ أَتْ) şeklinde harekeli bir elif ile okutulur. Harflerin mahreçlerinin iyi kavratılması için yüksek sesle ve doğru telaffuzlarla koro çalışması yaptırılır. Sonra da örneklere geçilir.

Mehâric-i Hurûf ve Tashîh-i Hurûf Çalışması

Şeddelerin öğretiminde aynı sistemi kullanırız. Önce bütün harfleri şeddeli öğretip sonra da örneklerle geçeriz.

أَبْ إِبْ أَبْ أَتْ إِتْ

HARFLERİN ŞEDDETLİ OKUNUŞU

أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ
أَبْ	إِبْ	أَبْ	إِبْ

8. Medlerin öğretiminde harflerin mahreçlerini ve medleri daha güzel kavratmak için önce **bütün harfler elif, vav ve yâ medli olarak** (أ اِ اُ ب اِ ب اِ ج اِ ج اِ د اِ د اِ ذ اِ ذ اِ ر اِ ر اِ ز اِ ز اِ س اِ س اِ ش اِ ش اِ ط اِ ط اِ ظ اِ ظ اِ ق اِ ق اِ ك اِ ك اِ ل اِ ل اِ م اِ م اِ ن اِ ن اِ و اِ و اِ ه اِ ه اِ ي اِ ي) şeklinde okutulur. Koro çalışması yapılır. Sonra da örneklerle geçilir.

Mehâric-i Hurûf ve Tashîh-i Hurûf Çalışması

Medlerin öğretiminde önce bütün harfler elif, vav ve yâ medli okutup sonra da örneklerle geçeriz.

أ اِ اُ ب اِ ب اِ ج اِ ج اِ د اِ د اِ ذ اِ ذ اِ ر اِ ر اِ ز اِ ز اِ س اِ س اِ ش اِ ش اِ ط اِ ط اِ ظ اِ ظ اِ ق اِ ق اِ ك اِ ك اِ ل اِ ل اِ م اِ م اِ ن اِ ن اِ و اِ و اِ ه اِ ه اِ ي اِ ي

MEDLİ ÇALIŞMA

أ اِ اُ	ب اِ ب اِ	ج اِ ج اِ	د اِ د اِ
ذ اِ ذ اِ	ر اِ ر اِ	ز اِ ز اِ	س اِ س اِ
ش اِ ش اِ	ط اِ ط اِ	ظ اِ ظ اِ	ق اِ ق اِ
ك اِ ك اِ	ل اِ ل اِ	م اِ م اِ	ن اِ ن اِ
و اِ و اِ	ه اِ ه اِ	ي اِ ي اِ	

9. Harekeler, cezm, şedde ve medlerle ilgili örnek alıştırımlarla konular iyice kavrandıktan sonra tenvin konusuna geçilebilir.

10. Bütün harfler aşağıda olduğu gibi üstün, esre, ötre, cezm, şedde ve tenvin ile koro halinde okunur ve okutulursa, etkinlikler yapılırsa hem harflerin mahreçleri, şekilleri hem de harekeler öğrencilerin zihnine yerleşir.

SESLER VE İŞARETLER

أَبْ	أَبْ	بَا	بَا	بَ
إِبْ	إِبْ	بِ	بِ	بِ
أُبْ	أُبْ	بُ	بُ	بُ

SESLER VE İŞARETLER

أَصْ	أَصْ	صَا	صَا	صَ
إِصْ	إِصْ	صِ	صِ	صِ
أُصْ	أُصْ	صُ	صُ	صُ

SESLER VE İŞARETLER

أُتْ	أُتْ	تَا	تَا	تَ
إِثْ	إِثْ	تِ	تِ	تِ
أُثْ	أُثْ	تُ	تُ	تُ

11. Vav ve yâ şeklinde yazılan elif, zamir, el takısı, okunmayan elif ve elif-lam, uzatma işaretleri (med işaretleri) ve mukattaa harflerinin öğretimiyle elif-bâ tamamlanır.²
12. Elif-bâ kitabındaki örnekler ve alıştırma harflerinin hepsi olmasa da bir kısmı koro çalışmasıyla okutulur. Bu çalışmayla öğrencilerin Kur'an okumaya alıştırılması ve telaffuzlarının düzeltilmesi sağlanmış olacaktır.
13. Öğrencilerin Kur'an okumaya geçme heyecanlarını canlı tutmak için namaz dua ve sureleri üzerinde fazla durmadan **Fatiha ve Bakara 1-5. ayetlerden** okuma çalışmalarına başlanılır. (Gerek görülürse sadece namaz duaları elif-bâ'dan okutulabilir.) Bu ilk okuyuşlarda öğretmen her bir kelimeyi koro çalışmasıyla okutur. Sonra da aynı yere kendilerinin çalışmalarını ister.
14. Elif-bâ'yı bitirip yüzünden okumaya başlayan öğrencilere kolaylık olması için **daha önceden çok dinledikleri ihtimaline binaen Yasin suresinden başlatmak da iyi bir yöntem olabilir.** Böylece Kur'an'ın çok okunan bir suresine çalışmaları ve ileride de daha kolay okumaları mümkün olacaktır.
15. Elif-bâ okuturken harfleri mahreçleriyle beraber düzgün kavratmaya dikkat edilir. Bunun için de harf talimi yaptırılır. Harflerin mahreç ve telaffuzlarının iyi kavranılabilmesi için bu çalışma önemli bir adımdır. Harflerin cezimli, medli ve şeddeli okunuşları ara sıra koro halinde tekrar edilir. Öğrencilere de tekrarlatılarak mahreçlerin iyice kavranılıp kavranılmadığı kontrol edilir. Harflerin mahreç ve telaffuzlarının düzgün öğretilmesinde **dijital eğitim içeriklerinden** yararlanılır.

2 Yukarıdaki bölümde zikredilen yöntem ve öneriler, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından basılan İnteraktif-görüntülü CD ve Elif-bâ'da uygulanmıştır. Hazırlanan görüntülü-interaktif Kur'an-ı Kerim öğretim CD'lerinde Yrd. Doç. Dr. Fatih ÇOLLAK'ın ses ve görüntüsü yer almaktadır.

"Kur'an Eğitim Programı" adı verilen bu çalışmanın birinci CD sinde Elif-bâ, Namaz duaları, Namaz Tesbihâtı, Fatiha Süresi, Bakara 1-5. ayetler, Ezan Duası, Tekbir, Kelime-i Şehâdet, Kelime-i Tevhid ve Salât-ı Ümmiyye Arapça metniyle beraber görüntülü olarak okunmaktadır. Ayrıca Ezan-Kâmet ve Bakara Suresi 1-61. ayetlerin Arapça metinlerini takip ederek dinlemek mümkündür. Tecvit öğretimi örnek uygulamalarla yer almaktadır.

Bu programın ikinci ve üçüncü CD leri ise Ensar Neşriyat tarafından basılmıştır. Bu iki CD de Arapça orjinal metinleriyle ve mealleriyle beraber görüntülü olarak Namaz Sureleri, Duha-Humeze arası sûreler, örnek aşırı, Yâsin, Mülk ve Nebe Sûreleri, sesli ve görüntülü okuyuşla yer almaktadır.

16. Harflerin mahreç ve telaffuzlarını öğretirken bazı harf gruplarının öğretimine özen gösterilir. Bu harflerin okunuşları iyi kavratılır. Özellikle yandaki tabloda bulunan dört harf grubu üzerinde dikkatle durulmalıdır.

YAKIN VE BENZER SESLERİ AYIRILIM			
د ط ض	ذ ز ظ	ث س ص	ح خ ه
D	Z	S	H

17. Elif-bâ öğretimi sürecinde Kur'an-ı

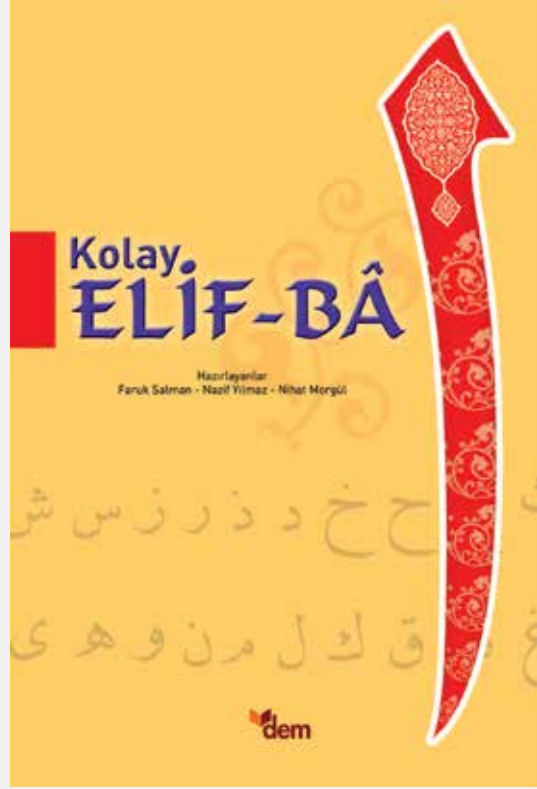
Kerim'i öğrenme ve okumanın faziletiyle ilgili hadisler okunup kısaca yorumlanabilir ve öğrenciler Kur'an okumaya teşvik edilebilir.

Elif Bâ Öğretirken Sınıf Yönetiminde Nelere Dikkat Ederiz?

1. **Toplu Öğretim:** Her bir öğrenciyi tek tek okutmak yerine sınıf sisteminde topluca okuturuz. Bilenlerden yardım alır, bütün öğrencileri en kısa zamanda Kur'an okumaya başlatmayı hedefleriz.
2. **Koro Çalışması:** Tahtaya yansıtılan alıştırma örneklerini koro halinde tekrar ederiz. Koro çalışması esnasında öğrencilerin isimlerini zikrederek aynı kelimeyi tekrar etmelerini söyleriz.
3. **Grup Çalışmaları:** Öğrencileri bir an önce okumaya başlatmak için Kur'an okumayı bilen **öğrencilerden ve gönüllü velilerden yardım alırız**. Öğrencilerin ikili ya da üçlü gruplar hâlinde çalışmaları ve birbirlerini dinlemelerini sağlarız. Kur'an okumayı bilen her öğrencinin yanına yeni öğrenen birini oturturuz.
4. **Yazı Çalışmaları:** Öğrencilerin **daha çabuk okumayı kavramaları ve harfleri, kelimeleri öğrenmeleri için yazılı çalışma yaptırırız**.
5. **Kolaydan Zora:** Bildiklerinden ve duyduklarından başlatırız. Elif-bâ'yı bitirip yüzünden okumaya başlayan öğrencilere yüzünden okumaya Yasin suresinden veya Namaz Surelerinden başlatabiliriz. Gerek görülürse ilk aşamada sadece namaz dualarını elif-bâ'dan okuturuz. Ancak, öğrencilerin Kur'an okumaya geçme heyecanlarını canlı tutmak için namaz dua ve sureleri üzerinde fazla durmadan Fatiha ve Bakara Sûresinden başlatmayı ihmal etmeyiz.

Yaz Kur'an Kursları İçin Özel Elif- Bâ (Kısa Elif Bâ)

Ülkemizin şartlarını göz önüne aldığımızda, Kur'an-ı Kerim okumayı bilenlerin çoğunun, Kur'an eğitimini ilk defa yaz kurslarında almaya başladıklarını görürüz. Çocukluğumuzda, hepimizin yolunun Kur'an-ı Kerim öğrenmek için mutlaka bir yaz kursuna uğramış olması da bunun en güzel göstergesidir. Son yıllarda, özellikle ilköğretim çağındaki öğrenciler, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerle de desteklenen yaz kurslarına yoğun ilgi göstermektedir. Velilerin bu kurslardan beklentisi, çocuklarının öncelikle Kur'an okumayı öğrenmeleridir. **Bu sebeple, heyecanla başlayan yaz kurslarının hedeflerinden biri, çocuklarımızdaki Kur'an öğrenme sevdasını diri tutmak, bir diğeri de velilerin beklentilerine cevap vermek olmalıdır. En önemlisi de Yaz Kursu bitmeden Kur'an okumaya başlatıp yüzüne okumayı geliştirebilmektir.**

Yaz Kur'an Kursları için özel hazırlanan ve 10 dersten ibaret olan "Kolay Elif- Bâ"

Yaz Kurslarına gelen ve henüz elif-bâ'yı tamamlayamadan kurstan ayrılan bir çok öğrenci olabildiği gibi Kur'an okumaya geçip pekiştirmeye fırsat bulamadan da ayrılanlar olmaktadır. Bir sonraki yıl yine elif-bâ dan başlayan bu çocukların Kur'an öğrenmeye olan ilgileri azalmaktadır. Bu sebeple Yaz Kur'an kurslarına gelen öğrencilerin daha kısa sürede Kur'an öğrenmelerini sağlamak için **Yaz Kur'an Kursları için özel hazırlanan bir elif-bâ** okutulmalıdır.

Tecrübeler göstermiştir ki, elif-bâyı kısa sürede ve sağlıklı bir şekilde bitirip Kur'an okumaya geçmek, çocuklarımızın Kur'an okuma heyecanlarını sürdürmede önemli rol oynamaktadır. Kur'an öğrenmek isteyenlerin **iki hafta** gibi kısa bir sürede Kur'an okumaya başlamalarının hedeflendiği, **10 Derste Kur'an öğretmeyi** esas alan Yaz Kursları için kısa bir elif-bâ, üyesi olduğumuz bir komisyon tarafından hazırlanmıştır.³

3 Türkiye Diyanet Vakfı tarafından basılan CD'li elif-bâ'nın özenle kısaltılarak özeti şeklinde hazırlanan bu Elif-bâ, DEM-Ensar neşriyat tarafından neşredilmiştir.

2.YÜZÜNE KUR'AN OKUMAYI GELİŞTİRMEK

Elif-bâ'yı tamamlayıp Kur'an okumaya yeni başlayan öğrencinin moral ve desteğe çok ihtiyacı olur. Kelimeleri birbirine bağlarken zorlanabilir. Bu bölümde hoca çok okuyacak öğrenci de çok tekrar edecektir. Koro okuyuşuyla çalışılırken bazen aynı kelimelerin okunuşunu tek tek de dinlemek gerekir. **Bu seviyede öğretim yapılırken tam bir sayfayı değil de birkaç satırı defalarca okutarak, okumayı geliştirmek öncelikli hedef olmalıdır.** Bu süreçte yapılabilecek önemli uygulamalar şöyledir:

1. Fatiha ve Bakara 1-5. ayetlerden okuma çalışmalarına başladığımızda her bir kelimayı koro çalışmasıyla okuturuz ve kısa bölümler halinde biz okuruz öğrencilere tekrar ettiririz.

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi elif-bâ'yı tamamlayıp Kur'an okumaya başlayan öğrencilere ilk sayfalar kelime kelime bölünerek koro halinde okutulmalı ve öğretilmelidir. Bu uygulama öğrencilerin parçadan bütüne doğru öğrenmelerini sağlayacak ve okumalarını geliştirecektir.

2. Kur'an-ı Kerim okumaya geçen öğrencilere Kur'an'ın ilk sayfalarından satır satır yüzüne okuma çalışmaları yaptırılır.
3. Azâmî üç satırı, kelime kelime veya birkaç kelime halinde koro okuyuşu ile talim usulüyle okutulur.
4. Öğrencilerin aynı satırları yaklaşık **15-20 defa** okumalarını sağlar.

5. Birkaç sayfa bitinceye kadar aynı metot uygulanır. Öğrenciler belirli bir seri okuyuşa ulaştıkları tespit edildikten sonra **"üç satır" sınırı "beş satıra"** çıkarılır ve aynı

Okumayı Geliştirmek İçin

Bu Süreçte

1. Öğrenciye moral verilir, okumaya motive edilir.
2. Öğrencilerin harfleri iyi kavramalarını sağlamak için tashih-i huruf çalışması yapılır.
3. Hoca çok tekrar eder, öğrenci çok tekrarlar.
4. Kelimeler tek tek okunur. Sonra kısa bölümler okunur.
5. Tam bir sayfa değil, satır satır okunur.

**Çok yer okumak/
okutmak değil az
yeri çok defa doğru
okumak/okutmak
önemlidir.**

metotla yapılacak olan yüzüne çalışmaları bu kez beş satır üzerinden yürütülür. Bu şekilde okutmaya bir süre devam edilir.

6. Daha sonra öğrencinin durumuna göre **yarım sayfaya** geçilebilir. Yarım sayfayı çok okuma metodu öğrencinin okuma hızına göre bir müddet devam ettirilir.
7. Yarım sayfayı güzel okuyan öğrenci artık bir sayfaya geçirilir. Koro okuyuşu ile çalıştırılıp öğrencilerin **ders dışı en az on defa okuyarak** derse gelmeleri sağlanır.
8. Kalabalık sınıflarda öğrenciler arasında gruplar oluşturup kendi içlerinde **birlikte çalışmaları ve birbirlerini dinlemeleri** sağlanabilir. Her bir öğrenciyi dinleme fırsatı olmayacağı takdirde bir ya da yarım sayfa okuyuşlarını tamamen dinlemek yerine bir miktar dinlemek okuma seviyelerini ve derse hazırlık durumlarını ölçmek için yeterli olacaktır.
9. Sınıf içerisinde öğrencilere okutulurken her bir ayeti farklı bir öğrenciye okutarak okunan bölümlerin devamlı takip edilmesi sağlanabilir. **Yüzüne okumalarda derste kimin okuyacağı kur'a ile ya da hocanın seçtiği sıraya göre olursa öğrenciler kendilerini her an derse hazırlıklı olmak durumunda hissederler.** Bir ayet dahi olsa olabildiğince çok öğrenci derste okutulur. Bir öğrenciye tam sayfa ayırıp diğer öğrencilerin okumasına zaman yetmemesi gibi bir duruma düşülmesinden sakınılır.

3. DOĞRU ve DÜZGÜN OKUMAYI GELİŞTİRMEK (TECVİTLİ OKUMA)

Bu bölüm, doğru ve güzel Kur'an okumayı kavratmak, tecvit kurallarına uygun olarak güzel Kur'an okumayı öğretebilmek için neler yapılabileceğini içerir. Kur'an'ı doğru, tecvitli ve güzel okumayı çabuk kavramanın en önemli yolu olabildiğince fazla **talim çalışması yapmakla ve hocayı iyi dinlemekle** mümkündür. Bunun yanında CD destekli çalışmak da öğrenme sürecini hızlandırır. Bu süreçte neler yapılabileceğini şöyle sıralayabiliriz:

Doğru ve Düzgün Okumak İçin

Bu süreçte;

1. Doğru ve güzel okumayı kavratma, tecvid kurallarına uygun olarak okumayı öğretebilmek esastır.
2. Olabildiğince talim çalışması yapmak ve hocayı iyi dinlemek gerekir.
3. CD destekli çalışmak öğrenme sürecini hızlandırır.

1. Önceleri Arapça'nın fonetiğine ve tecvit kurallarına uygun olarak okuyabilmek için harf talimine ağırlık verilir. Harfler tahtaya yazılarak cezm, şedde ve med harfleriyle koro çalışmasıyla okutulur. Böylece mehâric-i hurûf ve tashih-i hurûf çalışması yapılmış olacaktır.

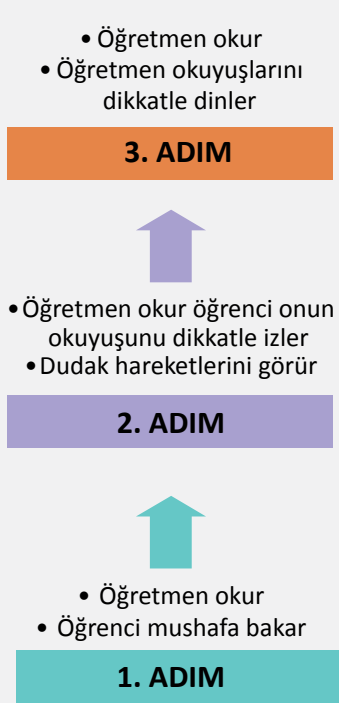
٢) إِيْ أَوْ بَا يِ بُو ... (أَبَّ إِبَّ أَبَّ أَبَّ إِتَّ إِتَّ أَتَّ ...)
(أَبَّ إِبَّ أَبَّ أَتَّ إِتَّ أَتَّ ...)

CEZİMLİ OKUTMAK				ŞEDDELİ OKUTMAK				MEDLİ OKUTMAK			
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ
اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ	اَبِيْ اُوْ

Özellikle de aşağıdaki metotlar uygulanarak **talim çalışması yapılır.**

- Yüzünden okunacak bölüm önce **hoca tarafından ağır ağır bir defa okunur** ve tutulan (idgam-gunne) ve uzatılan (medler) yerleri öğrenciler kurşun kalemle işaretlerler.
- Öğretmen tarafından öğrencilerin seviyesine göre kısa bölümler halinde okunur, öğrenciler koro hâlinde tekrar ederler. Bu esnada öğretmen tarafından arada bir öğrencilere tek tek veya küçük gruplar hâlinde okutularak düzgün telaffuz edip etmedikleri kontrol edilir.
- Vakit kalırsa bu sayfayı okumak isteyen öğrencilerden **ayet ayet** dinlenir.
- Ertesi günkü derste bütün öğrencilerden bu sayfadan okudukları bölümler hataları düzeltilerek dinlenir.
- Kur'an-ı Kerim'i doğru, düzgün ve tecvitli okumayı öğrenmenin **en güzel yolu öğrencinin öğretmenini taklit etmesinden** geçer. Doğru bir telaffuz ancak mâhir bir okuyucu "fem-i muhsin"den öğrenilir. Kur'an dersinin "hoca merkezli" olmasının sırrı da buradadır. Elbette bu durum öğrenci merkezli anlayışa aykırı değildir. Çünkü Kur'an kıraatinin sanat yönü de vardır. Bir hocadan veya üstad'dan talim edilmesi şarttır. **Bu sebeple öğreticinin sınıfta talim üzere çokça okuması ve öğrencilerin de çokça tekrar etmesi gerekir.**
- Müşâfhe/Talim Çalışması ve Dudak Talimi:** Doğru ve düzgün okunuşun kavranması için Hocanın okuyuşunu, ağız ve dudak hareketlerini öğrenciler pür dikkat takip etmelidir. Hoca ayetleri öğrencilerin kavrayabileceği kadar kısa bölümler halinde hatta bazen kelime kelime okumalıdır. Bu şekilde hoca, aynı bölümü birkaç defa okumalı; öğrenci hocanın **ilk okuyuşunu** dinlerken mushafa, **ikinci okuyuşta** hocasına dikkatle bakmalı, üçüncü okumayı da kendisi yapmalıdır.

Ayeti Kerimeden Kısa Bir Bölüm/kelime Okunurken Öğretilirken İzlenecek Adımlar

Yukarıda belirtilen üç adıma göre Yâsin Sûresi'nin birinci sayfasını örnek bir uygulamayla okutarak öğrencilerimize doğru ve düzgün okuyuşu kavratmaya çalışalım.

Doğru ve Düzgün Okuyuşu Öğretirken Sınıf Yönetiminde Nelere Dikkat Ederiz?

- 1. Toplu Tekrar- Tekli Dinleme:** Kelimeleri ve kısa bölümleri okuruz, öğrenciler tekrar eder. Tekrarların arasında ismiyle hitap ettiğimiz öğrencilere bireysel tekrar ettiririz. Bazen de grup olarak tekrar yaptırır ve yanlışlıkları anında düzeltiriz.
- 2. Dijital Destek:** İmkânlar ölçüsünde yüzüne okunan veya ezberlenecek olan bölümleri USB bellek veya CD ortamında öğrencilere veririz. Böylece evde, yolda veya boş zamanlarında devamlı dinlemelerine, düzgün öğrenmelerine, kulak alışkanlığı kazanmalarına ve ezberlemelerine yardımcı oluruz.
- 3. Kendin Oku, Kendin Dinle:** Yüzüne ve ezber derslerinde -şartlar uygun olursa- öğrenciler kendi okuyuşlarının ses kaydını yaparlar. Ses kayıtlarını dinleyerek hatalarını tashih etmeye çalışırlar. Bu etkinlik Kur'an okumadaki gelişim süreçlerini çok daha iyi gözlemlemelerini sağlar. Bu çalışma öğretmenin desteği ile yapılır ve öğrenciye hataları fark ettirilirse öğrencinin okuma seviyesinde kısa sürede ilerleme kaydettiği görülecektir.

4. **Ödüllendirme:** Öğrencilere cüz veya sûre hatimleri ödevi veririz. Okuyanları küçük ikramlarla ödüllendiririz.
5. **Aynaya Bak! Hatanı Farket!:** Dudak talimi ve düzgün okuyuşu kavratmak için yanlış telaffuzunu farkedemeyen öğrencilerin aynada kendi okuyuşlarını görmelerini sağlarız. Özellikle de , ve ötre harekede dudakların durumu, öne doğru uzatılması gereğinden fazla ağız ve dudak hareketleri yapılması, harflerin yayılması ve öğrencinin nasıl okuduğunu fark etmesi ayna ile sağlanabilir.
6. **Hatalara Müdâhale:** Öğrencilerin okuyuşlarını dikkatle dinler ve hiçbir hatayı kaçırmayız. Özellikle de genize ses kaçırma olduğunda, öğrenciden burnuna dokunmasını isteyerek genizden gelen ve gelmeyen sesi fark etmesini sağlarız. Mahreçlerinde problem olan öğrencilerle birebir meşgul olur ve problemin çözümünü için çalışırız. Sınıf içerisinde çok zorlamadan arkadaşları içinde mahcup etmeyerek müsâmahalı davranırız ve ders aralarında ilgileniriz. Harflerin mahreç ve sıfatlarında zorlanan veya yanlış telaffuz eden öğrencilerle sabır ve sürekliliğin önemli olduğunu biliriz.

4. YÜZÜNE KUR’AN OKUMAYI HIZLANDIRMAK (SERİ OKUMAK)

Kur’an-ı Kerim’i takılmadan seri okuyabilmek için hızlı okumayı geliştirmek gerekir. Bu kademede en çok dikkat edilmesi gereken “**az yeri çok defa okumak**” ve okuma hızını yükseltmektir. Bu uygulamayı bir süre devam ettirmede sabır ve azim göstermektir. Çünkü başlangıçta okuma hızı gelişmiyor gibi algılanabilir fakat bir süre devam edildikten sonra kolaylıkla seri okuyuşun gerçekleştiği görülecektir. Harfleri tam tanıyamadan, hızlı okuyuşu kavrayamadan öğrencilerin tecvitli okumakta zorlandıkları akıldan çıkarılmamalıdır. İstisnalar olabilir fakat öncelikle öğrenciler hızlı okuyuşu kavramalıdır. Bu süreçteki uygulamaları şöyle sıralayabiliriz:

Yüzünden Okumayı Hızlandırmak

1. Seri okuyabilmeyi kazandırmak.
2. Bunun için de az yeri çok defa okutmak.
3. Bu uygulamayı ısrarla bir süre devam ettirmek.

Çünkü seri okuyuşu kavramadan tecvitli okumak istenilen düzeyde olmamakta ve öğrenciler hatim okumaktan kaçınmaktadırlar.

1. Yüzüne okumayı geliştiren öğrencilere “çok sayfa okutmak yerine aynı sayfayı çok defa okutmak” tercih edilir. Böylece kelimeler ve ayetler pekişir. Çalıştığı bölümü -yarım sayfa da olabilir- en az 20 defa okuması istenir. Öğretmenin defterine öğrencinin her bir okuyuşu için hangi tarihte, hangi sayfayı, kaç defa okuduğu ve

kendisine not olarak ne takdir edildiği mutlaka not edilir. Böylece öğrencinin okuma süreci hoca tarafından takip edilmiş olur. Bir süre bu çalışmaya devam edilirse iyi bir netice alınacaktır.

2. Bir süre sonra **“dakikalı okuyuş”**a geçerek öğrenciler arasında tatlı bir yarış başlatılır. Buna göre sınıf seviyesini dikkate alarak belirli bir sürenin altında okuyan öğrenciler şampiyon ilan edilebilir. Günün şampiyonları belirlenebilir. Öğrencilerin hangi gün, kaç dakikada okuduğu öğretmenin defterine kaydedilir. Dakikalı okuyuşta öğrenci seviyesini belirlemek için aşağıdaki kriterler örnek bir puanlama olarak alınabilir.
  - a. Bir tam sayfayı 01-30 saniye arasında okuyana pekiyi
  - b. Tam sayfayı 01:30-2:00 saniye arasında okuyana iyi
  - c. Tam sayfayı 2:00- 2:30 saniye arasında okuyana orta
  - d. Tam sayfayı 2:30 saniye ve daha aşağısında okuyana zayıf not takdir edilebilir.
3. Hızlı okuma çalışmaları, ezber okumaları ve tertil ile yüzüne okutma çalışmaları devam ederken de paralel olarak sürdürülebilir. Bu çalışma diğerlerine mani olmaz. Öğrenciler dakika tutarak birbirlerini de dinleyebilirler. Önemli olan **“yüzüne takip çizelgesiyle”** belirli bir kıvama gelinceye kadar bu çalışmayı devam ettirmektir. Böylece öğrenci kendi gelişimini izlemiş olur.
4. Daha verimli bir çalışma için öğrencilere aşağıdaki gibi bir çalışma kâğıdı –yüzüne takip çizelgesi- verilebilir. **Verilen çizelgede 20 günlük bir zaman dilimi olursa öğrenci her bir sayfayı 20 defa okursa, yirmi günde 400 sayfa okumuş olur.** Aynı sayfayı defalarca okuduğu için kelime ve ayetlere aşinalık kazanacaktır. Belirli bir sayıda okumaları ve okudukları sayıyı kaydetmeleri istenir. Bunun en büyük faydası da öğrencinin kendi gelişimini takip etmesini ve daha düzenli çalışmasını sağlamasıdır.
5. Bu çalışma öğrenci velisinin gözlemlemesine de yardımcı olur. Sınıfa getirilen “yüzüne takip çizelgelerini” öğretmenimiz toplar ve her öğrencinin okuyuşu ile ilgili kısa değerlendirmeler yazar.

Tekrar kendisine iade eder. Öğrencinin okuduğu sayı ve sınıftaki süresi öğretmenin defterine kaydedilir. Yüzüne takip çizelgeleri için iki örnek çizelgenin başı:

..... OKULU

KUR'AN-I KERİM DERSİ YÜZÜNE OKUMA ÇİZELGESİ

Adım ve Soyadım :

Okuduğum Sayfa/Bölüm	Öğretmenimin Okumamı İsteddiği Sayı	İlk Okuyuşumdaki Süre	Toplam Okuduğum Sayı	Son Okuduğumdaki Süre	Değerlendirme
إن الذين					
يخادعون الله					

..... OKULU

KUR'AN-I KERİM DERSİ YÜZÜNE OKUMA ÇİZELGESİ

Adım ve Soyadım :

Okuduğum Sayfa	İlk Okuyuşumdaki Süre	Toplam Okuduğum Sayı	Son Okuduğumdaki Süre	Tecvitli Okuduğum Sayı	Manasını Okuyup Okumadığım	Değerlendirme
الحمد لله الذى انزل						
وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ						
وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا						

“Mermeri delen suyun çokluğu değil, sürekliliğidir.”

5. Öğrencilerin okuyuşları öğretmenin defterine aşağıdaki tablo esas alınarak kaydedilir. Böylece hangi öğrencinin, hangi tarihte, nereyi, kaç defa ve kaç dakikada okuduğu; okuma süreci gözlemlenmiş olur.

..... SINIFI YÜZÜNE TAKİP ÇİZELGESİ

Öğrencinin Adı-Soyadı	Okuduğu Sayfa	Toplamda Okuması Gereken Sayı	Toplamda Okuduğu Sayı	Okuduğu Süre	Tarih	Not/ Değerlendirme
.....						

6. Hızlı okumayı kazandırmada öğrencinin okuma hızına göre okuma sayısı farklı verilebilir. **Okuma sayısı her öğrenciye aynı sayıda verilmek zorunda değildir.**
7. Çok okuyuş ve dakikalı okuyuş metodu uygulanırken **ev ödevi vermeden önce** koro okuyuşu ile sayfa en az bir defa çalıştırılır.
8. Sınıfta öğrenci sayısı çok olursa her bir öğrenciyi **tek tek dinlemek mümkün olmayabilir.** Bu durumda kalfa sisteminden ya da grup çalışmalarından yararlanılır. Öğrenciler birbirlerinin okuyuşlarını dinleyebilirler.

Yüzünden Okuma Öğretirken Sınıf Yönetiminde Nelere Dikkat Ederiz?

1. **Çalışma Grupları:** Mevcudu çok olan sınıflarda **çalışma grupları** oluştururuz. Öğrencilerin birlikte çalışmalarını ve birbirlerini dinlemeleri sağlarız.

GRUP ÇALIŞMALARI

2. **Oturma Düzeni:** Sınıfta oturma düzenini eğitim içeriğine uygun şekilde planlarız. Örneğin, Kur'an-ı Kerim derslerinde en ideal oturma düzeni U düzenidir. Sınıfın durumuna göre seviye grupları oluşturulabilir ve öğrenciler gruplar halinde oturabilir. Birbirine yakın oluşturulan grupların her birine güzel okuyan başarılı bir öğrenci (kalfa gibi) yerleştirilebilir.
3. **Etkin Dinleme:** Gruplar arasında dolaşarak öğrencilerin okumalarını ve çalışmalarını kontrol ederiz. Hatalı okuyuşlara müdahale eder, telaffuz güçlüğü çekilen yerleri okur ve gruba tekrar ettiririz.
4. **Herkese Okutmak:** Her bir öğrenciyi dinlemek için çalışılan yerin tamamını değil de bir kısmını dinleriz. Böylece derste her bir öğrenciyi dinleme imkanı olur. Ayrıca, sınıf içerisinde öğrencilere okutulurken her bir ayet farklı bir öğrenciye okutulabilir. Birbirlerini takip ederler. Yüzüne okumalarda derste kimin okuyacağı kur'a ile ya da hocanın seçtiği sıraya göre olursa öğrenciler kendilerini her an derse hazırlıklı olmak durumunda hissederler. Bir ayeti secâvendlerine göre taksim ederek olabildiğince çok öğrenci derste okutulur. Bir öğrenciye tam sayfa ayırıp diğer öğrencilerin okumasına zaman yetmemesi gibi bir duruma düşülmesinden sakınılır.

5. **Dinleme Değil Öğretme Dersi:** “Kur’an-ı Kerim dersi sadece dinleme dersi değildir. Öğretme dersidir.” İlkesinden hareketle öğrencilerden okuması istenen her bir bölümü defalarca okur ve okuturuz. İyi kavrandığı anlaşıldıktan sonra öğrencilerden diğer derse çalışmalarını isteriz. Dersi derste öğretiriz.
6. **Teknolojiden Yararlanmak:** Yüzünden okunacak veya ezberlenecek sayfayı tahtaya yansıtır ve koro çalışması ile öğretiriz.
7. **Sınıfa Hâkimiyet:** Öğrencilerin öğretmeni takip etmeleri veya mushafa bakmalarını sağlamak için sınıf hakimiyetine dikkat ederiz. Onların arasında dolaşırız, öğretmen masasında oturup kalmayız.
8. **Süreci Takip:** Defterimize öğrencinin her bir okuyuşu için hangi tarihte, hangi sayfayı, kaç defa okuduğu ve kendisine not olarak ne takdir ettiğimizi mutlaka not ederiz.
9. **Çizelgelerle Takip:** Öğrencilerin yukarıda belirtilen takip çizelgelerini sınıfa getirmelerini isteriz. Çizelge getirenlerden okutmaya başlar ve her bir öğrenci için değerlendirme yazar, kendisine tekrar iade ederiz.
10. **Bireysel Farklılıklar:** Öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alırız. Onların durumuna göre okuma sayısını farklı verebiliriz. Ölçme ve değerlendirmede bireysel farklılık ve kabiliyetleri göz önünde bulundurarak her bir öğrenciyi kendi durumuna göre değerlendiririz.
11. **Akran Desteği:** Sınıfların kalabalık olması ve öğrencilerin birbirlerini geliştirmesi için akran desteğinden yararlanırız. İyi bilen öğrencilerin arkadaşlarına yardımcı olmasını sağlarız.
12. **Birbirimizi Geliştirelim:** Yüzüne ve ezber çalışmalarında öğrencilerin birbirlerini dinlemelerini sağlayarak zamandan tasarruf ederiz. Öğretime daha çok vakit ayırırız. Öğrencilerin birbirlerini dinlemelerini de denetlemeyi ihmal etmeyiz.

5. TECVİD ÖĞRETİMİ

Kur’an-ı Kerim’i tecvitli olarak okumak ve okutmak bir Kur’an hocasının üzerinde durması gereken en önemli husustur. Tecvit konularının anlatımında sade, kolay ve anlaşılır bir dil kullanmak gerekir.⁴ Maksat kavram ezberletmek veya ayrıntılara boğmak olmayıp temel kavramlarıyla beraber kuralları öğretip uygulamaya ağırlık vermektir. Şu da unutulmamalıdır ki **Kur’an öğrencisi, hocasından öğrendiği gibi okuyacak ve başkalarına da öğretecektir.** Öğretirken de onun okuyuş tarzı, üslûb ve yöntemlerinden yararlanacaktır. Tecvit öğretiminde kural ve uygulama dengesi iyi korunmalıdır. Hafız olduğu halde uyguladığı kuralları anlamayan veya anlatamayan ya da bütün kuralları bildiği halde uygulamayı iyi yapamayan öğrencilerin varlığı bu anlamda düşündürücüdür. Şimdi iyi bir tecvit öğretimi sürecinde neler yapılabileceğini görelim:

1. **Tecvit konuları peyderpey, kısa ve özlü bir şekilde anlatılır.** Bu kısa anlatımlar öğrencilere sınıfta yazdırılır veya fotokopi olarak verilirse daha kalıcı olur. Ya da ders kitabındaki metinler esas alınarak konular işlenir. Tecvit öğretiminde Kur'an kursu veya lise seviyesi öğrencileri için çok lüzumlu olmayan ya da seviyesinin üstünde olan ayrıntılara girilmez (Medd-i Lazım'ın çeşitleri, Medd-i Ârız'ın vecihleri gibi).

2. Öğretilen tecvit kuralıyla ilgili örnekler verilir. **Sonra da bu örnekler üzerinde adım adım kural açıklanır ve uygulama yapılır.**

Tahtaya yazılan örnekler veya yansıtılan Kur'an sayfası üzerinde de öğrencilerin adım adım açıklama yapması ve tecvitli olarak okuması istenir.

3. Anlatılan tecvit konularıyla ilgili sınıfta **Kur'an-ı Kerim'den örnekler buldurulur.** Bulunan örnekler öğretmen tarafından okunur. Öğrencilerden de okumaları istenir. Bir sonraki ders için yeni örneklerin bulunması, yazılması ve sınıfta okunması ödev olarak istenebilir.

4. Tecvit öğretiminde şekil ve çizimlerden olabildiğince yararlanılır. Konuların anlatımında aşağıdaki gibi bölümlere ayrılarak, tahtaya çizilen şekil üzerinde bir anlatım yapılabilir. Özellikle belirtilen ana başlıklar ve alt tecvid konuları kavram haritaları ile verilir. Buradaki amaç ana hatlarıyla tecvit konularını öğrencinin algılamasını ve bir bakışta görmesini sağlamaktır.

Tecvidin Bölümleri

- Medlerle ilgili olanlar
- Tenvin ve sakin nunla ilgili olanlar
- Sakin mimle ilgili olanlar
- İdğamlar
- Ra harfinin hükümleri
- Kalkale, zamir, lafzatullah ve sekte
- Vakıf işaretleri
- Okunuşu özel olan kelimeler

Yukarıda belirtilen sekiz ana başlık üzerinden temel tecvit konularını işlemek kolay olacaktır. Belirtilen bölümler kısa, öz, şekillerle, etkinliklerle ve örneklerle açıklandığında kolay bir tecvit öğretimi yapılabilir.

Tecvidi Kolay Öğretmen İçin

Bu Süreçte;

1. Tecvit konularının anlatımında sade, kolay ve anlaşılır bir dil kullanmak gerekir.
2. Tecvit öğretiminde kural ve uygulama dengesi iyi korunmalıdır.
3. Öğrenciler hocalarının öğrettiği bilgi ve yöntemi kullanırlar. Kolay tecvit öğretimi esas alınmalıdır.

Not: Bkz. Sade ve kolay bir dille tecvit anlatımı için Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İmam Hatip Liseleri, Ortaokullar ve Liseler için hazırlanan Kur'an-ı Kerim ders kitapları

5. Tecvit öğretiminde **bulmaca ve testlerden** yararlanılabilir. Sınıfa asılmak üzere bir tecvit tablosu da hazırlanabilir. Test sorularını ve bulmacaları öğrencilere hazırlatmak konuların öğrenciler tarafından özümsemesinde çok faydalı olacaktır.
6. Tenvin ve sakin nunla ilgili tecvit konularını anlattıktan sonra, tahtaya Arap alfabesinin bütün harfleri yazılır. Tenvin ve sakin nunla ilgili her bir tecvit kuralı için bir şekil (kare, daire, dikdörtgen, üçgen, altıgen vs.) belirlenir. Aynı tecvit kuralı ile ilgili harfler aynı şekil içerisine alınır. Sonra da şekillerin içindeki harflerin, hangi tecvit kuralının harfleri olduğu sorulur. Böylece öğrencilerin zihninde harflerin hangi tecvit kuralıyla ilgili olduğu geometrik şekillerle kodlanmış olacaktır. Bu etkinlikten sonra sakin nun (نْ) ile hocanın okutmasıyla koro çalışması yapılarak bütün harflerin okunuşu tecvitli olarak gerçekleştirilir.

7. Harfler tahtaya yazılır ve tenvinli veya sakin nunlu bir kelime ile okutulur.

TECVİDLİ OKUYALIM

ا	ب	ت	ث	ز	ر	ذ	خ	ج	ث	ب	ا
ج	ح	خ	د	و	ن	م	ل	ك	ق	غ	ظ
ذ	ر	ز	س	ی				ط	ض	ص	ش
ش	ص	ض	ط					ه	ن	م	
ظ	ع	غ	ف								
ق	ك	ل	م								
ن	و	ه	ل	ی							

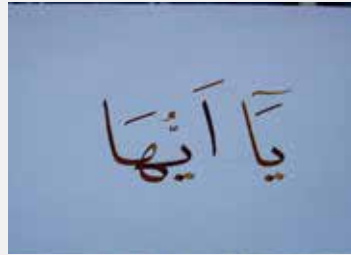
"Sakin ve karekterleri, Kur'an'ın okunması ve öğrenilmesi için"
(Bakara, Fatiha'nın Kur'an 2:1)

8. Yüzüne ve ezber çalışmalarında bazen okunacak sayfa veya surenin çalışma **kağıtlarına yazılması** ve medd-i tabii hariç bütün tecvitlerin gösterilmesi ve tariflerinin yapılması istenir. Öğretmen bu çalışma kağıdını alır, inceler ve geri verir. Kavranılamayan tecvitler varsa işaret koyar ve eksikliklerin tamamlanmasını ister. (Bu çalışmada öğrenciler tekrardan kaçınmak için numara sistemini kullanabilirler. Her yeni tecvite bir numara verirler. Aynı tecvitle ilgili örnek geldikçe de numarayı kelimenin altına yazmakla yetinirler. Altına da dipnot sistemi gibi tecvitin adını ve tanımını yazarlar).
9. Kur'an öğreticisi sınıfta tecvit konularından yüzüne veya ezber okuma zamanlarında bazen **sözlü yoklamalar** da yapabilir.
10. Tecvit öğretimi tamamlanınca **Kur'an-ı Kerimden bir sayfanın fotokopisi verilerek** yazılı yoklama veya etkinlik çalışması yapılır. Öğrenci bu sayfadaki tecvitleri gösterir. Sayfa arkasına da bütün bu tecvitlerin tanımını kısaca yazar. Hükümlerini

bildirir. Öğrenciler sınıf içi etkinliklerde bu sınav veya çalışma kâğıdını aralarında değiştirirler ve birbirlerinin eksiklerini bulmaya çalışırlar. Bu çalışma onların daha dikkatli olmalarını, konuları daha iyi kavramalarını sağlayacaktır.

Tecvid Öğretirken Sınıf Yönetiminde Nelere Dikkat Ederiz?

1. **Kendi Sorunu Sor!:** Tecvid sorularını öğrencilere de hazırlatırız. Test sorularını ve bulmacaları öğrencilere hazırlatmak konuların öğrenciler tarafından özümseme-sinde çok faydalı olacaktır.
2. **Tecvid Afişleri:** Öğrencilere afişler hazırlatırız. Öğrencilerin de yardımıyla A4 veya A5 kağıtlarına tecvit afişleri hazırlanabilir. Konun başlığı ve bir örneği uzaktan da görülecek şekilde boyalı kalemle yazılır. Yüzüne veya ezber okumalarda öğrenci tecvit hatası yaptığında hocası tarafından afiş gösterilerek uyarıda bulunulur. Bu etkinlikle ders daha zevkli, tecvit uygulama hatasının düzeltilmesi ise daha kalıcı olacaktır. Bir öğrencimizden örnek çalışma:

3. **Tecvid Uzmanları:** Öğrencilere tecvit konuları dağıtılarak ilgili konunun uzmanı olmaları görevi veririz. Sınıf içerisinde arkadaşlarının hatalarını bulmaları istenir. Uzmanlar 10. madde de geçen etkinliğin afişlerini de hazırlayabilirler.

Bazı Yaygın Hatalar ve Dikkat Edilecek Hususlar

Bu bölümde ana hatları ile kısaca, Kur'an tilâvetinde yapılan hatalar ve bunların düzeltilmesi için neler yapılabileceğini maddeler halinde belirteceğiz.

1. **Ra harfini** doğru telaffuz edemeyen **öğrencilerle özel ilgilenmeli, Türkçe kelimelerden yararlanarak harfin telaffuzuna yardımcı olunmalıdır.**
2. **Boğaz harflerinin** geçtiği kelimeler seçilerek koro halinde ve bireysel olarak öğrencilere telaffuz ettirilmelidir.

3. **Gunne sesinin** miktarı ve doğru çıkarılması konusunda öğrencilere rehberlik edilmelidir. Özellikle şeddeli mim ve nun harflerinde tutulması üzerinde ısrarla durulmalıdır.
4. **İhfa yapılırken** gunne sesinin genizden doğru bir şekilde getirilmesi sağlanmalıdır.
5. **İdgam meal-gunne yapılırken gunne sesinin az olması, dudak taliminin eksikliği** gibi hususlara özen gösterilmeli ve yanlışlar düzeltilmelidir.
6. **Zamirlerin** boğaz harfleri ile karıştırılmasına müsamaha gösterilmemelidir.
7. Kalkalelerde **sekte yapılmasına veya harfin gereğinden fazla sarsılmasına fırsat verilmemelidir.**
8. Bazı öğrenciler kelime sonlarındaki **cezimli mim harfinde durulduğunda harfi titretmektedirler. Yaygın olan bu hatanın düzeltilmesi için sükundan sonra dudanın açılmaması** ve hemen devamındaki harfin telaffuz edilmesi gerekir. Dudak kapandığında tutulmalı ve serbest bırakılmadan diğer harfin telaffuzuna geçilmelidir.
9. “El-Hamdü” kelimesinde olduğu **gibi lam harfinin titretilmesi ve kalkale yapılması da yaygın bir hatadır. Sükunlu lam üzerine gelindiğinde cezimli okunmalı, dil bulunduğu yerde yapışık tutulmalı ve hemen devamındaki harf telaffuz edilmelidir.**
10. **İnce ve kalın harflerin dengesine dikkat edilmeli Arapça’nın telaffuzuna uygun olmayan şekilde okunması yaygınlaştırılmamalıdır. Arapça’da oldukça ince “ü” sesinin olmadığı bilinmelidir.**
11. Okurken **kelimelerin ayrılığına ve anlama uygun olarak ses vurgusuna dikkat** edilmelidir. Kelimeler ve sesler birbirine karıştırılmamalıdır. Örneğin Fatiha Sûresinde “ıyyâke” derken “ke” sesini “ne’budu” kelimesine katmak gibi.
12. Medd-i tabiilerin bir (1) elif miktarından fazla uzatılmasına izin verilmemelidir. Normal ve hızlı okuyuşlarda diğer **medlerin ölçüsüne riayet edilmeli**, sesin akışına gidilip gereksiz uzatılmasına asla müsamaha gösterilmemelidir.
13. **Ötre** hareketlerde ve vav harfinde **dudakların öne uzatılması** sağlanmalı, yanlış telaffuzlar düzeltilmelidir.
14. Esreli ve üstün harekeden ötreye geçişte, ötre harekeden esre ve üstüne geçişte ve ötre harekeli kelimeyi idgamlı okuyuşta **“dudak talimine” dikkat** edilmelidir. Nasıl okunacağı bizzat öğrencilere gösterilmelidir.
15. Yüzünden serî okuyamamak, az Kur’an dinlemek, **tecvid kurallarını belirli aralıklarla tekrar** etmemek hususunda öğrenciler uyarılmalı ve bu eksikliklerinin giderilmesi yönünde yönlendirmeler yapılmalıdır.

6. EZBER ÇALIŞMALARI

Ezberlemenin Kur'an eğitiminde özel bir yeri vardır. Kur'an hafızlığı tamamen ezberle dayanır. Namazlarımızda okuduğumuz sure, ayet ve duaları ezberden okuruz. Her müslümanın namaz kılacak kadar Kur'an'dan bir bölümü ezberlemesi ve namazda okuması gerekir. Ezber kabiliyeti çok iyi olanlar ve onu kullanmayı bilenler Kur'an kıraatinde daha başarılı olabilmektedir.

Kur'an ezberinde / ezberletilmesinde başarılı olmak için ezberleme yöntemlerini iyi bilmek, uygulamak, koro okuyuşunu çok uygulamak ve öğrencinin ezber okuyuşlarını itina ile dinleyerek hatalarını tashih etmek gerekir. En önemlisi de yüzünden okumayı geliştirerek ezberlemeye zemin hazırlamaktır. Bu bölümde Kur'an dersindeki ezber sürecinin çeşitli etkinliklerle nasıl sürdürülebileceğini göreceğiz:

Ezberlemek / Ezberletmek İçin

Bu Süreçte;

1. Kur'an ezberinde/ezberletilmesinde başarılı olabilmek için ezberleme yöntemlerini iyi bilmek, uygulamak
2. Koro okuyuşunu çok uygulamak
3. Öğrencinin ezber okuyuşlarını itina ile dinleyerek hatalarını tashih etmek
4. Yüzünden okumayı geliştirerek ezberlemeye zemin hazırlamak gerekir.

1. Ezberlenecek sure veya bölümler sınıfta hoca tarafından birkaç defa okunur. Öğrenciler okunan bölümlerde tecvit kuralı gereği uzatılan (medli) ve tutulan (İhfa-idgam, iklab) olan yerleri **kurşun kalemle** işaretlerler.
2. Ezberlenecek bölüm öğrencilere **koro çalışmasıyla doğru bir şekilde öğretilir.** Bu tür bir çalışmayla öğrencilerin derse katılımlarının sürekliliği sağlanabileceği gibi ezberlerin de en az hata payıyla ders içinde yapılması mümkün olacaktır. Koro çalışmasıyla Kur'an öğretiminde çok önemli bir yeri olan kulağa hitap, üst düzeyde gerçekleşmiş ve sûrelerin-duaların büyük bir bölümünün ezberlenmesine katkıda bulunulmuş olacaktır.
3. Koro okuyuşu sırasında öğretmen, okunan kelimeleri veya kısa bölümleri öğrencilere tek tek ya da grup olarak tekrar ettirir. Böylece öğretmenimiz, onların kavrayış düzeyini ve düzgün okuyup okuyamadıklarını kontrol eder.
4. Koro okuyuşu sonunda ayet ayet veya ezberletilecek **bölümün tamamı bazı öğrencilere okutulur.** Sonra da öğrencilerin çalışılan bu yeri belirlenen bir tarihe kadar ezberlemeleri istenir.
5. Dua ve surelerin ezberletilmesinde uygun şartlarda şöyle bir yöntem de kullanılabilir. Ezberlenecek dua veya kısa sure tahtaya yazılır. Dört-beş defa koro çalışmasıyla birlikte okunur. Sonra da baştan, sondan ya da **aralardan kelimeler** silinerek öğrencilerin koro okuyuşu yapmaları istenir. Böylece daha dersteyken ezberlemelerine zemin hazırlanmış olur.

6. Ezberletirken sınıf içi etkinlik olarak bir başka yöntem de şöyledir: Öğrenciler birkaç gruba ayrılır. Varsa her gruba ezberlenecek sûreyi ya da duayı iyi bilen bir öğrenci yerleştirilir. **Sınıf içerisinde bir zaman verilerek öğrencilerden ezber çalışmaları istenir.** Sonra da koro halinde gruplardan ilgili bölümü ezberden okumaları istenir. Öğrenciler gruplarının toplu okuyuşu ile cesaretlenecekler, arkadaşlarının seslerinin yardımıyla okumaya çalışacaklardır.
7. Öğrenciler ezberlerini saf ve duru bir zihinle, sakın bir mekanda, önce ayet ayet ezberlemeli sonra da birleştirerek bir bütün halinde ezbere okumaya çalışmalıdır. Ezberledikten sonra da en az on defa ezberden okuyarak ezberlerini pekiştirmeleri tavsiye edilir.
8. Ezberlenen bölümü öğretmen dinlerken öğrencinin hatalı okuduğu yerleri onun **mushafında veya (önceden çalışma kağıdına ya da defterine yazmışsa) yazılı bir metinde işaretler** ve bu hatalarını düzeltmesini ister.
9. Ezberlenecek sure veya bölümlerin daha düzgün öğrenilmesi için öğrenciler tarafından çalışma **kağıdına anlamlarıyla beraber yazılması ve kelimelerin altında var olan tecvitlerin gösterilmesinin** istenmesi güzel olur. Bu arada bir konuyu da hatırlatmakta fayda vardır. Öğrencilerin ezberlerini, tercih ettikleri tek bir kitaptan veya mushaftan yapmaları tavsiye edilir. Farklı yazı hatları ve Mushaflar zihin dağınıklığına sebep olabilir.
10. Ezber çalışmalarında **başarılı öğrenciler diğer öğrencileri beklemeden** sıradaki ezber bölümlere geçebilirler.
11. Önceki sınıflarda ezberlenen ayetlerin ve surelerin tamamı, sonraki sınıflarda fırsat buldukça yeni ezberlerle birlikte **tekrar ettirilir.**
12. Ezberletilecek bölümler dijital içeriklerden temin edilir. Öğrencilerin **sınıflarda ve evlerinde dinlemeleri istenir.** Tahtaya yazılarak veya ekrana yansıtılarak koro çalışması ile sınıfta çalışılmasına ağırlık verilir.

13. Ezberlenen dua ve sûrelerin anlamı aynı mealden veya kitaptan öğretilir. Etkinlik olarak sınıf gruplara ayrılarak **bir gruptan ayetin Arapça'sını diğer gruptan da anlamını** koro halinde okumaları istenebilir. Ezberlenen ayet ve surelerin anlamından sınav yapılması Kur'an'ı anlama etkinliği olarak güzel olur.

14. Ezberleme yöntemleri öğrenciden öğrenciye değişebilir. Fakat bir takım temel yöntemlerde birlik olabilir. **Bu açıdan sınıf içerisinde ezberleme yöntemleri üzerine bir tartışma ve konuşma yapılabilir.** Öğrencilere bu konuda rehberlik yapılır. Tebliğimizin sonunda ezberleme yöntemiyle ilgili bir metin vardır. Uygun görürse fotokopi ile çoğaltılıp öğrencilerin istifadesine sunulabilir.
15. Öğrencilerin durumuna göre namaz surelerinin **mealleri ezberletilebilir.** Bu surelerin kısaca tefsirleri işlenebilir. İbadetlerdeki bilinç ve huzur açısından bu çalışma çok faydalı olacaktır.

Ezber Yaptırırken Sınıf Yönetiminde Nelere Dikkat Ederiz?

1. **Ezberi Derste Yaptırmak:** Yansı üzerinden koro çalışması ile sınıfta ezber yaptırırız. Hem doğru ve düzgün öğretim için hem de sınıfa hakim olmak için tahtaya yansıtılan sayfa üzerinde çalışma yapmak çok faydalı olacaktır. Öğretmen sınıfta dolaşmalı ve koro okuyuşunu yönetmelidir. Koro okuyuşu esnasında öğrencilerin ağız talimleri dikkatle gözlemlenmelidir.
2. **Ses Sizden, Telaffuz Benden:** Ezberlenecek bölümler öğretilirken öğrencilerden ayetleri veya kısa bölümleri ezbere tekrarlamaları istenir. Bu esnada sanki biz okuyormuşuz gibi dudaklarımızı hareket ettiririz. Kelimeleri telaffuz ederiz. Öğrencilerin bize bakmalarını sağlarız. Böylece öğrencilerin dikkatleri dudak hareketlerine çekilir. Ayrıca telaffuz edilmeye çalışılan kelimeleri hatırlarlar.
3. **Vızıltı Grupları:** Her öğrenciyi kendi sırasında dinleriz. Böylece öğretmen masada oturarak veya öğrenciye **ön sıraya çağırarak dinlemek yerine tüm öğrencilerin takip etmesini sağlayacak bir sistem** kurmalıdır. Sınıfta dolaşarak öğrencilerin dersi takip etmesini sağlamalıdır. Oluşacak vızıltı gruplarının önüne böylece geçilebilir. Tecvid uzmanları tayin edilmesi veya öğrencilerden yapılan hatayı söylemeyi istemeleri onları derse katacaktır.
4. **Kimse Mahcup Olmasın:** Hata yapan öğrencileri yüreklendiririz ve zor durumda kalmalarına fırsat vermez. Çünkü, bazı öğrenciler hata yapmaktan çekindikleri için, arkadaşlarının gülmesi veya kendi seslerini beğenmemek gibi endişelerden dolayı okumak istemeyebilirler. Onları yüreklendirmeli, gerekirse önce özel dinlemeli fakat mutlaka sınıf huzurunda okumaları sağlanmalıdır. Hiçbir surette mahcubiyet yaşamalarına fırsat verilmemelidir.

***Kötü ses yoktur,
terbiye edilmemiş
ses vardır.***

7. ÖZGÜN BİR ÇALIŞMA: İNTERAKTİF ÖĞRETİM MATERYALİ

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı'nda www.eba.gov.tr adresinde, Ortaokullar, İmam Hatip Ortaokulları, Ortaöğretim Kurumları ve İmam Hatip Liselerinde okutulan her sınıf düzeyindeki bütün **Kur'an-ı Kerim dersleri öğretim programlarına uygun olarak Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü ve Akser Yayınları ile ortaklaşa olarak İnteraktif Kur'an Öğretim Materyali** hazırlanmıştır. Her sınıf düzeyinde, sınıf ortamında ve bireysel çalışmalarda öğretmen ve öğrencilerimizin yararlanması için tasarlanan Kur'an-ı Kerim dersi interaktif öğretim materyali, gerek örgün eğitimde gerekse yaygın eğitimde kullanılabilecektir. Aşağıdaki linklerden bu öğretim materyaline ulaşılabilir.

<http://www.eba.gov.tr/kuranuygulamasi>

<http://f.eba.gov.tr/kuranikerim/yarim/>

KUR'AN-I KERİM DERSLERİ İNTERAKTİF ÖĞRETİM MATERYALİ KULLANIM KILAVUZU

Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenmenin ve öğretmenin kendine özgü özel yöntemleri vardır. Kur'an-ı Kerim'i Arapça'nın fonetiğine uygun olarak öğrenmek ve okumak ancak bu yöntemlerin iyi bilinip uygulanmasıyla mümkündür. Kur'an öğreniminde okunuş şeklinin görülmesi ya da kulağa hitap çok önemlidir. Bu nedenle, Kur'an harflerinin mahreçlerinin ve kelimelerinin telaffuzlarının iyi bir öğrenciden/okuyucudan dikkatli bir şekilde dinlenilmesi ve kavranılması gerekir.

Kullanacağınız bu interaktif öğretim materyali, Ortaokullar, İmam Hatip Ortaokulları, Ortaöğretim Kurumları ve İmam Hatip Liselerinde okutulan her sınıf düzeyindeki bütün Kur'an-ı Kerim dersleri öğretim programlarına uygun olarak hazırlanmıştır. Her sınıf düzeyinde, sınıf ortamında ve bireysel çalışmalarda öğretmen ve öğrencilerimizin yararlanması için tasarlanan Kur'an-ı Kerim dersi interaktif öğretim materyali, gerek örgün eğitimde gerekse yaygın eğitimde kullanılabilecektir.

Bu interaktif öğretim materyali, Kur'an-ı Kerim'i, "fem-i muhsin" (iyi bir okuyucu) diye vafedilen bir öğretmenden dinleyerek, onun okuyuş şeklini kavrayarak, müşâfehe usûlü ile ve telakkî yoluyla ders alarak öğrenmeye katkıda bulunmak için hazırlanmıştır. Bu materyalden en iyi şekilde yararlanmak için dinlenen bölümlerin dikkatli bir şekilde tekrarlanması, okuyan hafızların okuyuşuna uygun bir okumanın gerçekleştirilmesi gerekir.

Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü ve Akser Yayınları ile ortaklaşa olarak okullarımızdaki Seçmeli Kur'an-ı Kerim dersleri ve imam hatip ortaokulları / liseleri için her sınıf düzeyine göre ayrı ayrı hazırlanan bu interaktif öğretim materyalinden yararlanmak için lütfen aşağıdaki bilgileri okuyunuz.

İnteraktif Kur'an-ı Kerim Öğretim Materyalinden Nasıl Yararlanılabilir?

- **“Anasayfa”**dan aktif olan sınıfa giriş yapınız. Sonra da ünite ve konuyu seçiniz. Burada, ilgili başlıklara tıkladığınızda aktif olacaktır. **Her bir cümle tıkladığınızda konuların açılımı gelecektir.**
- Size açılan kitabın **PDF sayfasının** üzerine tıkladığınızda tam ekran olacaktır. Gerekğinde sayfa büyütülebilecektir.
- **“Uygulamalı Ders”**butonuna ve önünüze açılan butonlara veya yazılara tıkladığınızda sesli veya görüntülü okuyuşlardan yararlanabileceksiniz.
- Elif-bâ bölümünde **“Uygulama”** butonuna ve ekrana gelen kelimelere tıkladığınızda sesli dinleyebilecek, iki defa tıkladığınızda aynı kelime tam sayfa olacak, gerektiğinde kelimenin üzerine tıklayarak tekrar imkanı veya ileri-geri işaretleri ile bir önceki ya da sonraki kelimeyi okutabileceksiniz. Hemen sol alt köşedeki işarete tıkladığınızda tekrar sayfaya dönebilirsiniz.
- **“Mahreç”** butonuna tıkladığınızda Arap alfabesindeki harflerin mahreçlerinden telaffuzunu, video simgesine tıklayarak harflerin (harekeli, cezimli, şeddelli veya medli) okunuşunu izleyebileceksiniz.
- **“Uygulama”** butonu ile aktif olan bölümde “okuyan ismin” solundaki **rakamlara** tıkladığınızda kitabın aynı bölümündeki uygulama bölümünün de seslendirildiğini fark edeceksiniz.
- Yüzünden okunan bölümlerde okuyan hafızın isminin üzerine tıkladığınızda **farklı hafızların okuyuşlarının** olduğunu, aynı ayetin üzerine tıklayarak **defalarca okutabileceğinizi**, gerektiğinde mealini de dinleyebileceğinizi göreceksiniz.
- Dua ve sûrelerle ilgili bölümde istediğiniz duayı ve sûreyi sesli, görüntülü ve **iki farklı hafızdan dinleme imkânına** sahip olacaksınız. Dilediğiniz bölümü veya ayeti her tıklayışınızda defalarca dinleyebileceksiniz.
- Görüntülü okumaların tamamında **ekrana çift tıkladığınızda** görüntü tam ekran olacaktır. Üzerine tekrar tıkladığınızda ekran küçülecektir.
- Dua ve sûrelerin metni üzerinden **okuma yapmak veya koro çalışması yapmak için** PDF sayfasına tıklamanız gerekir. İstendiğinde büyük-küçük işareti ile tam ekran ayarlanması mümkün olacaktır.
- **“Aktivite, Alıştırma”** butonlarını aktif hale getirdiğinizde ekrandaki metne tıklamanız dinlemek için yeterli olacaktır.
- Dua ve sûrelerin **anlamını okumak ve dinlemek için** okuyan hafızın isminin solundaki rakamları tıklamanız gerekmektedir. Sonra da ekrana çıkan Türkçe metni tıklamanız gerekir. Arapça bölüme geçmek için tekrar önceki rakam seçilmelidir.

- “**Tecvit Bilgisi**” bölümünde “**Konu Anlatımı**” butonunu ve sonra da ekrandaki metnin üzerine tıkladığınızda Türkçe anlatım ve konuda geçen **diğer örneklerin okunuşunu** dinleyebileceksiniz.
- “**Tecvit Bilgisi**” bölümünde konuda geçen tecvit örneklerini hem sesli hem de görüntülü olarak dinleyip izleyebileceksiniz. Bunun için yapmanız gereken, “**Uygulamalı Ders**” bölümündeki “**Uygulama**” butonuna ve dinlemek istediğiniz örnek kelime üzerine tıklamanızdır.
- “**Tecvit Bilgisi**” bölümünde aynı örneği görüntülü olarak dinlemek için “**video**” butonunu, diğer örnekleri dinleyip izlemek için de video simgesinin olduğu yerdeki **rakamları** tıklamanız gerekmektedir.
- Kur’an-ı Kerim derslerine yönelik hazırlanan interaktif öğretim materyalini indirmek için www.eba.gov.tr/kuranuygulamasi web adresini ziyaret ediniz.

İnteraktif Kur'an Öğretim Materyali Giriş Sayfası

8. KUR'AN EĞİTİMİNDE VERİMLİLİK ve KALİTE

Kur'an eğitiminde verimliliği artırmanın en önemli şartı ders hocasının kendisini geliştirmesi, okuyuşunu güzelleştirmekten geri durmaması, öğrencileriyle güzel iletişim kurabilmesi, teknolojik imkanları dersine uyarlayabilmesi ve dersinin özel öğretim yöntem ve tekniklerini güncellemesiyle mümkündür. Kur'an hocası bilmelidir ki öğrenme ve öğretme sürecinde her an yenilikler olmaktadır. Ders içi etkinliklerle, eğitim araç ve gereçleriyle eğitim-öğretim ortamının zenginleştirilmesi gerekmektedir. Bu bölümde verimli bir Kur'an eğitimi için ne tür çalışmaların yapılabileceğine dair bazı görüşleri sunacağız:

1. Kur'an-ı Kerim okumayı ve öğrenmeyi teşvik ve dersi sevdirmek için “Kur'an okumak, öğrenmek ve bazı sureleri okumakla” ilgili **hadisler öğrencilere yazdırılabilir** ve açıklaması yapılabilir.

2. Her dönem veya her yıl için Kur'an-ı Kerim'le ilgili okunacak bir kitaplar seçilir ve okutulabilir.
3. Kur'an hocası **"en iyi müfettiş öğrencidir"** ilkesinden hareketle, ders işleyiş yöntemiyle ve öğrencileriyle iletişimiyle ilgili onların yazılı değerlendirmelerini alır. Öğrencilerinden gelen görüşleri dikkate alır.
4. Yüzüne, ezber ve tecvit derslerinde daha verimli olmak için **akran desteğinden** mutlaka yararlanılmalıdır.
5. Kur'an kıraatinde öğrencileri toplum huzurunda okumaya alıştırmak ve kürsü tecrübesi kazandırmak için **mescitte, salonda veya sınıfta mikrofonla okumaları** organize edilebilir. Bu etkinlikle öğrenci derse ilgi duyacak, daha çok çalışacak ve daha dikkatli okuyacaktır.
6. Derslerde fırsat buldukça **sahabe-i kiram'ın Kur'an ezberlemesi ve okumasıyla meşhur olanlarının ve meşhur kıraat imamlarının hayatlarından** bahsedilebilir.
7. Yine fırsat buldukça öğrencilere **farklı hafızların örnek okuyuşları** dinletilir ve öğrenciler güzel Kur'an okumaya teşvik edilir.
8. Kur'an eğitiminde emeği geçen üstadların veya Kur'an kıraatıyla ülkemizde ve dünyada meşhur olan hocaların ve hafızların hayatlarını **anlatan kitap ve videolardan** istifade edilebilir. Öğrencilerimiz bu kitapları okuyarak ve CD leri izleyerek Kur'an-ı Kerim ve öğrenip - öğretmeye daha fazla ilgi göstereceklerdir.
9. Erkek öğrenciler arasında olduğu gibi kız öğrenciler arasında da güzel **Kur'an okuma yarışmaları** yapılabilir. Bu çalışma sınıf içinde de yapılabilir.
10. Hafız öğrencilerin **hafızlığını kuvvetlendirecek** çalışmalar yapılır. Bunun için de her hafta en az bir iki cüzden sınav yapılabilir.
11. Kur'an-ı Kerim dersinin daha verimli olması için cami, Kur'an Kursu veya İmam Hatip Liselerinde özel bir Kur'an sınıfının olması **(Kur'an Laboratuvarı/Tilâvet Odası)** çok güzel olur. Bu sınıfta tecvitlerle ve Kur'an'la ilgili afişler, tablolar, tecvit şeması, Kıraat imamlarının hayatlarının yazılı olduğu tablolar, Kur'an öğrenme, öğretme, okuma ve anlama ile ilgili ayet ve hadisler, Meşhur Kur'an üstad ve kârilere ait CD ve kasetler gibi ders materyalleri, bilgisayar ve projeksiyon gibi araç ve gereçler bulundurulur. Öğrenciler sınıfa girdiğinde kendilerini Kur'an'ın manevi ikliminde hissederek derse daha güzel motive olurlar.
12. Görev yaptığımız kuruma ve öğrencilerimizin durumuna göre çevremizde bulunan **emekli, görevli veya uzman kişilerle diyaloga geçip** öğrencilerimizin Kur'an tilâveti, tashih-i huruf çalışması desteği almaları sağlanabilir.
13. Öğrencilerin camilerde uygulama yapmaları konusunda planlamalar yapılır. Müezzinlik ve yaşı müsaitse imamlık yapmaları konusunda müftülük yoluyla diyaloga geçilip uygulamalar yapmaları istenir. İmamlardan da öğrencilerin her bir görev için değerlendirme yapmaları istenir ve bu evraklar öğretilmekte toplanır. O da öğrencilerinin durumunu takip eder. **Bu çalışmada öğrenciler, uygulamanın içinde olduğu için daha iyi yetişirler.**

14. Öğrencilerin ara sıra hatim okumaları organize edilip **sınıfta küçük ikramlarla** duasının yapılması Kur'an-ı Kerim okumaya teşvik için güzel bir etkinlik olacaktır.
15. Kur'an eğitiminde verimliliği artıracak çalışmalardan birisi de öğretmen tarafından dersin işleniş yöntem ve tekniklerinin yazılmasıdır. Derslerin nasıl işlendiği, hangi öğretim yöntemleriyle nelerin, nasıl öğretildiği yazılır. **Derslerin işlenişi ve etkinliklerle ilgili planlamalar ve akla gelen orijinal çalışmalar kayda geçilir.** Uygulamaya konulur. Ders içi uygulamalarımızı kaydetmek ve bizden sonraki meslektaşlarımıza aktarmak Kur'an öğretiminde verimlilik ve kalitenin artmasına katkı sağlar. Nesiller arasında tecrübe aktarımına vesile olur.
16. Kur'an hocalarının derslerin işleniş ve içeriği üzerine **meslektaşlarıyla yapacakları istişareler ve karşılıklı paylaşımlar** dersin verimliliğinin artmasına büyük katkı sağlayacaktır. Derslerde kullanılan eğitim materyallerinin ve uygulanan etkinliklerin karşılıklı paylaşımı öğrencinin kalitesini yükseltecektir.

9. EZBERLEME YÖNTEMLERİ - ALTIN ÖĞÜTLER

Hafızlık yaparken veya Kur'an-ı Kerim'den sureler ezberlerken aşağıdaki yöntemler uygulanabilir:

Ezbere başlamadan önce kalbî hazırlık için...

- Yüce Allah'ın sözlerinin ezberlendiği düşünülerek **mânevî heyecan diri tutulur.** "Ya Rabbi! Ben senin kitabının ayetlerini ezberlemek ve öğrenmek istiyorum, bana ezberlemeyi ve öğrenmeyi kolaylaştır" duası gönülden terennüm edilir.
- Zihnen ve kalben ezbere yoğunlaşmak ve mânevî heyecanı sağlamak için gerektiğinde iki rekat "**hâcet namazı**" kılınır, dua edilir ve istiğfar okunur.
- Ezbere başlamadan önce yapılması ve tamamlanması gereken işler varsa bir an önce tamamlanır. Zihni meşgul edecek şeylere fırsat verilmez. Buna rağmen şeytan vesvese verebilir. Zihni meşgul edecek problemleri akla getirerek var gücüyle çalışmaktan alıkoymaya çalışabilir. Bunun bir oyun olduğu bilinir, **vesvese tuzağına düşmeyerek çalışmada kararlılık gösterilir.** "Boşa uğraşma! Ne kadar işim olursa olsun bugün, bu saatte benim en önemli işim Rabbimin ayetlerini ezberleyip anlamaya çalışmaktır." denilerek ezbere devam edilir.
- Mânevî istekliliği canlı tutmak için hadis-i kudsîde buyrulduğu gibi Yüce Allah'ın "Kur'an'la meşgul olduğu için dua etmeye, bir şeyler istemeye fırsat dahi bulamayanlara, **dua edip isteklerde bulunanlardan daha çok vereceği**" müjdesi hatırla tutulur.
- Ezber çalışılan mekanın sade ve sessiz olmasına dikkat edilir. Sade bir mekanda gözleri ve zihni meşgul edecek şeyler olmaz ve Kur'an ezberlemeye yoğunlaşmak daha kolay olur. Bir de mümkün oldukça ezber yapılan mekan değiştirilmez. Çünkü yeni şeyler görmek dikkatleri dağıtır, gözü ve gönlü meşgul eder.

Ezberlemeye başlayınca...

- Ezber yapmak için zihnin **saf ve duru olduğu, karmaşık düşüncelerden arındığı, günün yoğunluğu ve yorgunluğunun olmadığı anlar** tercih edilir. Bunun için de genellikle sabahları uygundur. Eğer, ezberlenecek bölümler bir gün öncesinden akşamleyin en az on defa okunur veya üzerinde biraz çalışılırsa daha iyi olur.
- Ezberleyecek bölümün mealı dikkatlice okunur. Biraz Arapça bilenler, meal yardımıyla da olsa tercümesi üzerinde çalışılırsa çok güzel olur. **Ezberlenen bölümlerin mealini bilmek, duygu ve zihin boyutunu canlı tuttuğu gibi Kur'an'ın anlaşılmasına da ışık tutar.** Bu şekilde çalışmanın ezberlenen bölümleri kolay hatırlamaya da önemli katkısı olacaktır.

- Harflerin **mahreç ve telaffuzlarının doğru ve düzgün olmasına, tecvit kurallarına** dikkat edilir. Yanlış ezberlendiğinde veya tecvit kurallarına riayet edilmeden ezberlendiğinde sonradan düzeltmek çok zor olmaktadır. Bu hususta talim dersi olarak veya dijital içeriklerden yardım alarak çalışmalar yapılır.
- Devamlı olarak aynı hatla yazılmış Mushaf-ı Şeriften ve **aynı hatla yazılmış yerlerden** ezberlenilir. Çünkü gözler, ezberlenen bölümlerin fotoğrafını çeker ve hafızaya kaydedilmesine yardımcı olur. Aynı hatla ve sayfa düzeni ile kaydedildiği için de ezberlemek ve hatırlamak da çok kolay olur.
- Ezber yaparken hafif sesli okumaya özen gösterilir. **Sesli çalışıldığında kulaklardan da yardım alınmış olur.** Böylece ezberleme sürecine daha çok duyu organlarının desteği sağlanmış olacaktır. Görerek, okuyarak ve duyarak ezberlemek, süreci hızlandırdığı gibi hafızaya kaydı da sağlamlaştırır.
- Ezberlerken ayetler **teganni ile yani hafif olarak makamlı bir şekilde okunmaya** çalışılır. Burada aşır okuyuşu değil normal hızda okumak tercih edilir. Devamlı aşır okuyuşuyla ezber yapmak zor olduğu gibi, zamanı kullanmak açısından da iyi olmaz.
- Bir sayfa veya sure ezberlenmeye başlamadan önce mahreç, telaffuz ve tecvitine dikkat edilerek **en az on defa yüzüne okunur.** Dinleme imkanı varsa üç dört defa dinlenir.
- Yüzüne okuma işlemi tamamlandıktan sonra, ezberlenecek bölümden önce birinci ayet ezberlenir ve **en az üç defa ezbere tekrar** edilir. (Uzun olan ayetlerde vakıf işaretleri dikkate alınır.)
- İkinci ayet ezberlenir ve üç defa tekrar edilir. Ardından ezberlenen bu iki ayet üç defa tekrar edilir.
- Sonra da sıradaki ayet ezberlenir ve üç defa tekrar edilir. **Ezberlenen üç ayet birlikte tekrar edilir.** Aynı metot ezberlenecek bölüm bitirilinceye kadar uygulanır.
- Ayetlerin ezberlenmesi bu şekilde bittikten sonra **ezberlenen bölümün tamamı en az on defa tekrar edilerek iyice pekiştirilir.** Ezberim tamamdır düşüncesiyle bu pekiştirmenin ihmali çok yanlıştır. Çünkü hafızalara kayıt ancak bu çalışmayla olur.
- Ezberlenen bölümlerin her fırsatta ve özellikle de **namazlarda okunması** pekiştirmeyi kuvvetlendirecektir.
- **Manasıyla beraber yapılan bu ezber çalışması;** ayetlerdeki kurtuluş mesajlarına kulak vermeye, üzerinde düşünmeye, hayata taşımaya ve uygun zeminlerde insanlara ulaştırmaya vesile olacaktır.
- Kur'an üstadlarından ve hocalarımızdan bizlere nakledilen “ **Siz, Kur'an-ı Kerim'e küllünüzü vermezseniz o size bir cüz'ünü vermez**” sözü hiçbir zaman unutulmamalıdır.

KUR'AN ÖĞRETİMİNDE LAFİZ-MÂNÂ BÜTÜNLÜĞÜ

1. KUR'AN ÖĞRENMEDEKİ ve ÖĞRETMEDEKİ GAYEMİZ NEDİR?

Kur'an-ı Kerim sadece okunan bir kitap değildir. O, aynı zamanda İslam inanç, ibadet, ahlak, muamelat, ukubât vb. konuları da içeren ilâhî metindir. Kur'an'la irtibatlı olmak, onun getirdiği hayat ölçülerini benimsemek, uygulamak ve ayetlerini tefekkür etmek gerekir. Bu bakımdan onun içeriğinin yani anlamının da öğrenilmesi gerekmektedir.

Kur'an-ı Kerimin içeriği doğrudan bilgilenme sürecini tecrübe etmeyi, öğrenen bireyde evreni, olayları, olgu ve değerleri Kur'an eşliğinde özümsemeyi ve ahlâken olgunlaşmayı sağlayacaktır. Kur'an-ı Kerim'i içeriğinden haberdar olmaksızın sadece yüzünden veya ezbere okumak tam ve ideal bir okuma değildir. **Kur'an öğrencisinin, hiç anlama çabası harcamadan, üzerinde düşünmeden ve kendi kişisel gereksinimleri ve ilgileri açısından değer üretme kaygısı taşımadan Kur'an-ı Kerim metnini sadece Arapça ve tecvit kurallarına göre okuyabilmesi yeterli değildir.**¹

Kur'an ayetlerinin meallerinin öğrenilmesi de ihmal edilmemelidir. Kur'an-ı Kerim'in anlamını da doğru ve güzel bir Türkçe ile öğrencilere aktarmak Kur'an kıraatını tamamlayan bir unsurdur. **Kur'an-ı Kerim lafızıyla ve manasıyla bir bütün olarak Allah kelimidir.** Onu öğrenmek ve okumaktan maksat anlamak ve kılavuz edinmektir. Anlaşılmayan bir kitabın kılavuz edinilmesi mümkün değildir. Kur'an ayetleri kelimelerden oluşan kısa veya uzun cümleler ya da cümle gruplarıdır. Anlamı ifade eden lafızlardır. Lafızlar ise mânânın kılıfıdır. Lafzın kayması anlam kaymasına sebep olacaktır. Dolayısıyla ancak lafız ve anlam bütünlüğü korunarak **Kur'an'ın korunmuşluğu** gerçekleştirilebilir.

Sevgili Peygamberimizin **“Sizin en hayırlılarınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir”** hadisini sadece lafız öğretimine indirgemek yanlıştır. Anlaşılmak için indirilen, nasıl anlaşılacağı ve uygulanacağı Sevgili Peygamberimizin örnek uygulamaları ile gösterilen bir kitabın **sadece kıraat/tilavet olunan bir kitap olarak algılanması, Kur'an'ı öğrenme ve okumaya gösterilen ihtimamın onu anlamaya gösterilmemesi Kur'an'ın anlaşılma(ma)sı açısından düşündürücü bir husustur.**

Kur'an-ı Kerim'in indiriliş gayesini vurgulayan birkaç ayet-i kerimeyi tekrar zikrederim:

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

“Bu Kur'an çok mübârek bir kitaptır. Onu sana indirdik ki âyetlerini düşünsünler ve akli selim sahipleri öğüt alsınlar.”²

1 İmam Hatip Liseleri Kur'an-ı Kerim Dersi Programı, MEB, 1999.

2 Sâd Sûresi, 29. ayet

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"İşte bu, indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Öyleyse ona uyun ve sakının ki, merhamet olunabilirsiniz."³

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا

"Biz onu, Kur'an olarak, insanlara dura dura okuyasın diye (âyet âyet, sûre sûre) ayırdık; ve onu peyderpey indirdik."⁴

هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُوا
الْأَلْبَابِ

"İşte bu (Kur'an); kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak bir tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri iyice düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara (gönderilmiş) bir bildiridir."⁵

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

"Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri kilitli mi?"⁶

Kur'an eğitimindeki gayeyi beş maddede özetlemiştik (öğrenmek, okumak, anlamak, yaşamak, öğretmek). Bu beş maddeyi dikkate aldığımızda ayet-i kerimeler ışığından hareketle Kur'an öğretimi ve öğreniminden gayenin son üç madde için olması gerektiği âşikardır. **Burada belirtilen ilk iki madde araç, son üç madde ise amaçtır. Fakat şu bir gerçektir ki, ilk iki maddeye gösterilen hassasiyet son üç maddeye gösterilmemektedir.** Bu bağlamda ilk derslerde Kur'an öğreniminden gayenin ne olduğunu bu beş kavram üzerinden açıklamalı ve öğrencilere aşağıdaki sorular sorularak bir beyin fırtınası yapılmalıdır. Onlarda Kur'an'ın anlaşılacak, yaşanmak ve insanlara ulaştırılmak için indirildiğine dair bir farkındalık oluşturulmalıdır.

- **Kur'an-ı Kerim niçin okunuyor?**
- **Kur'an-ı Kerim'i niçin okumalıyız?**

3 En'am Suresi, 155. ayet

4 İsra Sûresi, 106. ayet

5 İbrahim sûresi, 52. ayet

6 Muhammed Sûresi, 24. ayet

2. KUR'AN ÖĞRETİMİNDE LAFİZ-MÂNÂ BÜTÜNLÜĞÜNÜN ESAS ALINMASI

Lâfız-mânâ bütünlüğünü esas almak Kur'an'ın anlamının “hikmetli” bir şekilde öğretilmesidir. Bu yaklaşım, Kur'an'ın indiriliş amacına ve sürecine uygun olan en güzel eğitim anlayışıdır. Kur'an'ı öğrenen öğrencilerin seviyelerine göre anlam desteği ile okudukları veya ezberledikleri ayetleri anlamaları, onlarda davranış değişikliğine ve Kur'an ahlakının kazandırılmasına sebep olacaktır. **Bu süreçte “hikmet”le öğretim,** yani öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda, algı ve yaş seviyelerine göre Kur'an'ın muhtevasından öğretmek de esastır. **Bunun için öncelikle; ilk nesil gibi Kur'an'a yaklaşmak Kur'an'ı öğretmek ve öğrenmek gerekir.**

Burada öncelikle Kur'an'ın indiği çağın nesli, ilk nesil olan sahabe-i kirâm'ın Kur'an'a yaklaşımı ve Kur'an'ı Peygamberimizden alma gayretlerini düşünmeliyiz. Merhum Seyyid Kutub ilk nesil ile bizim Kur'an'a yaklaşımımız arasında önemli bir fark olduğunu işaret eder:

“İlk nesil, Kur'an'ı öğrenmek ve en kısa zamanda gereğini yerine getirme gayreti içerisinde olurken biz Kur'an'dan bilgimizi ve kültürümüzü artırma gayreti içerisinde olmayı önelemekteyiz. Ya da lafzın öğrenim ve öğretimine odaklanarak mânâyı ve mesajı ötelemekteyiz.”

Sevgili Peygamberimiz, Kur'an'ın davranışlara etki etmesini önceliyordu. Kendisi de Kur'an ahlâkına sahip olup, yaşayan Kur'an idi. Bu nedenle, Kur'an ahlâkı ancak metin ve mânâ bütünlüğü ile kazandırılabilir. Sahâbe-i kirâmdan Cündeb b. Abdullah'ın ergenlik çağında Kur'an öğrenenlerle ilgili şu tespiti bu anlamda pek mânidardır:

“Ergenlik çağına yeni geldiğimiz yaşlarda Peygamberimizden önce imanı sonra da Kur'an'ı öğrendik, Sonra da Kur'an'la imanımızı artırdık.”⁷

İmân'ı öğrenmek bir bilgi ve bilinç birlikteliğini, bilişsel (zihin) ve duyuşsal (gönül, kalp) alana hitab etmeyi gerektirir. Sonuçta Kur'an öğrenenlerde davranış değişikliği, manevi bir dönüşüm gerçekleşecektir. Yine Abdullah b. Ömer'in şu ifadeleri de lafız-mânâ bütünlüğünün gözetilmesi ve bilinçli bir Kur'an öğretimi olmasının önemi noktasında yoruma gerek kalmaksızın mesajı anlaşılabilir bir uyarıdır:

“Uzun bir ömür sürdüm, Bizden birine Kur'an'dan önce iman nasip olurdu. Bir sûre nazil olunca sizin Kur'an'ı öğrendiğiniz gibi o sûredeki helal ve haramları, bilinmesi gereken hususları öğrenirdi. Sonra, insanlar gördüm, onlardan birine imandan önce Kur'an veriliyor, o da Fâtihâ'dan sonuna kadar onu okuyor, fakat, ne emrettiğini, neleri yasakladığını ve neleri öğrenmesi gerektiğini bilmiyor, âdî hurmayı saçar gibi onu saçıyor.”⁸

7 İbn Mâce, Mukaddime, 9

8 Heysemî, I, 65

Lafız-mânâ bütünlüğünde Kur'an öğretimi için bazı etkinlikleri kısaca belirtelim:

1. **Namaz Surelerini Anlayalım:** Öğrencilerin durumuna göre namaz surelerinin mealleri ezberletilebilir. Bu surelerin kısaca tefsirleri işlenebilir. İbadetlerdeki bilinç ve huzur açısından bu çalışma çok faydalı olacaktır.
2. **Koro ile Seslendirelim:** Duaların mealleri tahtaya yazılır veya yansıtılır. Ders hocasının vurgulu tonla birkaç defa okumasından sonra öğrencilerden koro halinde birkaç defa okumaları istenir. Sonraki derse kadar öğrenmeleri için süre verilir. Kısa olanlar için ders içinde de süre verilebilir.
3. **Güncel Değerler Çıkaralım:** Sure ve duaların mealinin **örneklerle açıklaması** yapılır. Öğrencilerden yapılan açıklamadan çıkardıkları güncel yorumları söylemeleri ve güncel değerler çıkarmaları istenir.
4. **Metin-Meal Okuyalım:** Sure veya duaların mealleri öğrencilerin gruplara ayrılarak karşılıklı metin-meal ezbere okunması sağlanabilir.
5. **Sıra Bende:** Her bir öğrenci bir dua cümlesinin ya da ayetin anlamını ezberden söyler. Sırayla meal okuma gerçekleştirilir.
6. **Bulmaca Soru-Cevap:** Sûrelerin mealı okunduktan-açıklandıktan ve ezbere söylendikten sonra bulmaca ya da test çalışmaları yapılabilir.
7. **Araştırma Ödevi Vermek:** Bazı sure ve ayetlerin tefsiri başarılı ve kabiliyetli öğrencilere araştırma ödevi olarak verilebilir. Kısa ve özlü cümlelerle sınıfta anlatmaları istenebilir. Ya da yüzüne okunan bölümlerin anlamını önceden hazırlanan öğrenciler okuyup neler anlatıldığını beş-on maddede özetleyebilirler. Meal ve tefsir çalışmalarında, grup çalışması veya gruba araştırma ödevi de verilebilir.
8. **Kur'an Ayetlerine Dikkat Çekmek:** Yüzünden okunan bölüm veya sayfadan sonra ya da hafızlık yaparken ilk ezberlenen (ham) sayfa dinlendikten sonra bazı ayetlere dikkat çekilebilir, anlamı üzerinde durulabilir.
9. **Sayfanın Anlamını Özetlemek:** Yüzünden okunduktan veya ezber dinlendikten sonra öğretmen sayfanın muhtevasını kısaca özetler, genel olarak sayfada nelerden bahsedildiğini birkaç cümleyle de olsa kısaca anlatır. Bu nedenle Kur'an hocasının öğretilecek, dikkat çekilecek veya bahsedilecek konuya bir ön hazırlık yapılması gerekir. Aksi takdirde kalıcı yanlışların temeli atılmış olur.
10. **Sûre ve Âyetler Üzerinden Soru Sormak:** Sûre ve ayetlerin öne çıkan mesajları üzerinden sorular sorulabilir. Yüzüne okuma veya ezberden önce veya sonra ya da arasında olabilir. Buna bir misal verelim: Sevgili Peygamberimiz bir defasında Übey İbni Kâ'b'e hitâben: "Ey Ebü'l-Münzir! Allah'ın kitabından ezberinde bulunan âyetlerden hangisinin daha büyük olduğunu biliyor musun?" diye sordular. O da: "Allâhu lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyu'l-kayyûm" dedi. Bu cevabım üzerine Efen-dimiz (s.a.v.) eliyle Übey İbni Kâ'b'in göğsüne dokundu ve: "İlim sana mübarek olsun, ey Ebü'l-Münzir." buyurdular.⁹

- 11. LCD Ekran veya Kur'an Levhaları:** Şartları müsait olan kurumlarda LCD ekran-Kur'an levhaları ile ayet-i kerimelerin Arapçası ve anlamları birlikte verilir. Öğrencilerin dikkatlerini çekmek amaçlanır. Bu ayetler her hâlükarda öğrencinin okuduğu, ezberlediği veya ezberleyeceği ayetler olup dersinde okurken ilgisini çekecektir.
- 12. Bilinçli Seçilen ve Okutulan Aşırlar:** Cemaatle kılınan namazlardan sonra veya belirli programlarda öğrencilerin hep aynı aşr-ı şerifleri değil de bilinçli olarak bir program dahilinde seçilen aşırları okumaları sağlanır. Okunan aşırların anlamı öğrencilerle görsel veya işitsel olarak paylaşılır.
- 13. Kur'an Muhtevâlı Söyleşiler:** Belirli periyotlara yayılmış, çok güzel tasarlanmış, sohbet tadında, öğrencileri bıktırmayacak, seviyelerine göre hikmetli ve feyizli, Kur'an gündemli söyleşiler gerçekleştirilebilir. Öğretmenlerin katkı verdiği veya misafir uzmanların geldiği söyleşiler öğrencilerin oldukça ilgisini çekecektir.

Öğrencilerimize Kur'an ahlakı kazandırılmasında, dini bilgi ve bilinç oluşumunda, dindarlık sürecine katkısında ve karakter inşasında lafız-mânâ bütünlüğünün gözetilmesinin, Kur'an'ın anlamını bilmenin veya ayetlerin mesajından haberdar olmanın etkisi büyüktür. Çünkü, Kur'an lafzı ve anlamıyla bir bütündür. Sağlıklı bir Kur'an eğitimi ise ancak bu bütünü korumakla mümkündür. Bu yöntem, Kur'an'ın indiriliş amacına en uygun yöntem olacaktır.

ÖĞRETİM SÜREÇLERİNİ İZLEME ve DEĞERLENDİRME

6

1.ÖĞRETİM SÜREÇLERİNİ İZLEYEREK KENDİMİZİ DEĞERLENDİRELİM

Bu bölümde Kur'an-ı Kerim dersindeki öğretim süreçlerinin izlenmesi ve öğretmenin kendisini değerlendirmesini sağlamaya imkan veren ölçeklere yer verilmiştir. Amacımız, dersin öğretiminde yeni stratejiler, öğretim materyalleri ve uygulanabilir yöntemler geliştirmek için öğretmenlerimizde farkındalık oluşturmaktır.

Aşağıdaki ifadelerden kendinize uygun olanları işaretleyip çıkan sonucu **“Kur'an-ı Kerim'i Nasıl Öğretelim?”** kitabı çerçevesinde değerlendirdiğinizde Kur'an-ı Kerim dersini işlerken uyguladığınız yöntemleri ve kullandığınız materyalleri tespit etmiş olacaksınız. Böylece iyi, güzel ve doğru ya da eksik ve yanlış uygulamalarınızı keşfedeceksiniz. **Verdiğiniz cevapları ve bu çalışmada anlatılan uygulamaları kıyaslayarak bazı uygulamalarınıza süreklilik kazandırabilir bazılarını da geliştirebilirsiniz.**

Şimdi lütfen aşağıdaki her bir bölümde **belirtilen ifadeleri dikkatle okuyunuz ve Kur'an-ı Kerim derslerindeki öğretme süreçlerinizi göz önünde bulundurarak bir öz değerlendirme yapınız.**

2. ÖĞRETİM SÜREÇLERİNİ İZLEME ve DEĞERLENDİRME

A	Kur'an-ı Kerim derslerinde ilk defa okumaya başlayan öğrencilere elif-bâ öğretiminde hangi yöntemleri uygularsınız? Lütfen, aşağıda verilen ifadelerden size uygun olanın karşısındaki kutucuklardan sadece birini işaretleyiniz. Tercihinizi X işareti ile belirtebilirsiniz.	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Öncelikle harflerin isimlerini değil seslerini kavrattırım (isimleri üzerinde yoğunlaşmadan hareketlerle okunuşundan başlatırım)					
2	Elif-bâ öğretiminde yazı çalışmaları da yaptırım; örnekleri yazdırırım					
3	Harfleri gruplandırarak öğretim ve birbirine benzeyen harfleri daha çabuk kavramalarını sağlarım					
4	Elif bâ öğretiminde toplu okumaya, koro okuyuşuna ve grup çalışmasına ağırlık veririm. Grup çalışması ile öğrencilerin hepsine aynı anda öğretmeyi tercih ederim					
5	Elif-bâ öğretiminde bireysel çalışmayı esas alır, her öğrenciyi kendi düzeyinde tek tek okutur ve ilerletirim					
6	Mahreçlerinde ve sıfatlarında yakınlığı bulunan harfleri tahtaya yazar özel olarak çalıştırır, aralarındaki farkı tüm öğrencilere kavrattırım					
7	Cezm, şedde ve med öğretirken bütün Kur'an harflerini (أب-إب-أب) (أب-إب-أب) ve (بأ-بی-یو) şeklinde koro çalışması ile öğretim					
8	Elif-bâ öğretiminde çalışma kağıtlarından, mahreçleri gösteren resimlerden, poster, tablo, afiş, kavram haritaları, şekil ve şemalardan yararlanırım					
9	Elif-bâ öğretiminde drama, grup (küme) çalışması, eğitsel oyun, tartışma vb. yöntemlerden yararlanırım					
10	Elif-bâ öğretiminde okumayı bilen öğrencilerden yardım alırım ve düzenli olarak arkadaşlarına yardımcı olmalarını sağlarım					
11	Okul idaresi yeni gelen öğrencileri Kur'an okuma seviyelerine göre sınıflara yerleştirir					
12	Harflerin isimlerini ve seslerini öğretirken sembollerden yararlanırım					

B	Kur'an-ı Kerim derslerinde yüzünden okumayı geliştirmede, doğru ve düzgün okuyabilmeyi ve tecvidli okuyuşu kavratmada hangi yöntemleri uygularsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Yüzünden Kur'an okumaya yeni başlayan öğrencilere ilk bölümleri kelime kelime okurum ve tekrarlar yaptırarak iyice kavratırım					
2	Yüzünden okuma derslerinde sınıfta çalıştırmadığım bölümlerden öğrencileri sorumlu tutmam					
3	Her bir derste mutlaka her öğrenciye Kur'an okuturum					
4	Bir öğrenci Kur'an okurken diğerlerinin okuyacakları bölüme çalışmalarına fırsat veririm					
5	Yüzünden okunacak her bir bölümü bir önceki derste defalarca koro halinde çalıştırırım					
6	Öğrencilerin zorlandıkları kelime ve ibâreleri tahtaya yazar ve doğru telaffuzunu kavratmaya çalışırım.					
7	Öğrencilerin yüzünden okuduğu sayfayı, kaç defa okuyarak hazırlandığını ve sınıfta ne kadar zamanda okuduğunu, nasıl okuduğunu her gün defterime kaydedirim					
8	Yüzünden okuma derslerinde ara sıra tüm harfler üzerinden (أَبْ-إِبْ-أَبْ) (أَبْ-إِبْ-أَبْ) şeklinde harf talimi, tashih-i hurûf ve mehâric-i hurûf çalışması yaptırırım					
9	Yüzünden okumalarda doğru telaffuzu kavratmak için okuduğum kelime ve ibareleri birkaç defa tekrar eder ve dudak talimi için öğrencilerin benim okuyuşumu izlemelerini, ardından da kendilerinin tekrarlamasını isterim					
10	Yüzüne okumayı seri hâle getirmek için "az yeri çok defa okutmak" metodunu uygulayırım					
11	Grup çalışma yöntemini uygular ve sınıfta çalışma grupları oluşturarak öğrencilerin birbirlerini dinlemelerini sağlarım.					
12	Sınıfta birkaç defa örnek okuyuş yaparım ve sonra da ev ödevi olarak çalışmalarını isterim					
13	Ders süresi yeterli olmadığı için öncelikle çalışanlara okutur, vakit kalınca da diğerlerini dinlerim					
14	Yüzünden okuma derslerine girmeden önce okunacak sayfaya çalışarak kendimi derse hazırlarım					
15	Her bir öğrencinin seviyesine göre yüzünden okuma bölümleri (az veya çok) veririm					

C	Kur'an-ı Kerim derslerinde <u>tecvid</u> öğretiminde ve uygulamasında hangi yöntemleri uygularsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Tecvid öğretiminde şekil, çizim ve tablolardan yararlanırım					
2	Yüzünden okuma derslerinde okunacak bölümlerin önce tecvidlerini göstermelerini isterim					
3	Tahtada yazılı olan tecvid örneklerini her bir öğrenciden uygulamalarını ister ve hatalarını düzeltirim					
4	Harflerin mahreçlerinden telaffuzunu öğretirken her bir harfin mahrecini gösteren resim kullanırım					
5	Tecvid tatbikatının kavratılmasında ve uygulamaların ölçüsünün kavratılmasında el işaretlerini devamlı kullanırım					
6	Tecvid uygulamalarını göstermek için tahtaya her bir kuralla ilgili bir örnek yazar ve nasıl uygulandığını birkaç defa gösteririm					
7	Yüzünden ve ezber okumalarda en küçük bir tecvid hatasını kaçırmam, uygulanmasını isterim					
8	Harflerin sıfatlarını anlatır ve bu sıfatların neler olduğunu öğrencilerden bilmelerini isterim					
9	Tecvid öğretiminde bulmaca, çoktan seçmeli soru ve çeşitli öğretim etkinliklerden yararlanırım					
10	Tecvid öğretiminde nazariyattan çok uygulamaya ağırlık veririm					
11	Ezberleri dinlerken tecvid kurallarının uygulanmasında müsamaha gösteririm, ezberlenmesine dikkat ederim					
12	Sık aralıklarla dua ve sureler üzerinden sınıfta talim (müşâfehe) çalışması yaptırım					

D	Kur'an-ı Kerim derslerinde <u>ezber yaptırma</u> ve <u>dinlemede</u> hangi yöntemleri uygularsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Ezberlenecek dua, sure veya bölümü her zaman öncelikle ben birkaç defa okurum					
2	Örnek okuyuşu gerçekleştirirken öğrencilerin, medlerin ve tenvin ve sakın nunla ilgili tecvidlerin olduğu yerleri kurşun kalemle işaretlemelerini isterim					
3	Sınıfta, ezberleme yöntemleri ve tekniklerini ayrıntılı olarak anlatır öğrencilere nasıl ezber yapacaklarını öğretirim					
4	Ezberlenecek bölümü tahtaya yazar veya yansıtım sonra da her bir kelime ve ibareyi defalarca tekrarlatarak koro çalışması yaparım, neredeyse sınıfta ezberletirim					
5	Koro çalışması esnasında hatalı okuyuşlara dikkat çeker, doğru-yanlış defalarca tekrar ettirerek hataları düzeltirim					
6	Öğrencilerden ezberlenecek bölümleri yazmalarını isterim ve ezberleri alırken hatalarını defterlerine işaretlerim					
7	Hatalı ezberlemenin önüne geçmek için öğrencilerin ses kaydını yapıp, dinleterek hatalarını fark ettiririm					
8	Ezberleri alırken öğrencilerin hatalarını Mushaflarına veya ders kitaplarına işaretlerim					
9	Ezberini okuyacak öğrencileri ön sıraya alır ve her öğrenciyi tek tek dikkatle dinlerim					
10	Öğrencilerin oturma düzenlerini değiştirmeden bulundukları yerden ezberlerini okumalarını isterim					
11	Bir öğrenci ezberini okurken diğer öğrencilerin onu dinlemesini sağlarım					
12	Grup çalışma yöntemi ile iyi okuyan öğrencilerin arkadaşlarının ezberlerini dinlemelerini sağlarım					
13	Ezberlenecek yeri sadece iyi okuyan öğrencilere birkaç defa okutur sonra da kendilerinin ezberlemelerini isterim					

E	Kur'an-ı Kerim derslerinde <u>anlam öğretiminde</u> hangi yöntemleri uygularsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Öğrencilerden ezberledikleri yerlerin anlamını yazmalarını ve anladıklarını sınıfta arkadaşlarıyla paylaşmalarını isterim					
2	Kur'an derslerinde lafız-mânâ bütünlüğünü gözeterek okunan ayetlerin anlam öğretimini de gerçekleştiririm					
3	Sûrenin ve duanın anlamını tahtaya yazar/yansıtır ve öğrencilerden güncel değerler ve ilkeler çıkarmalarını isterim					
4	Duâların ve kısa sûrelerin anlamını ezberlemelerini ve gruplar halinde veya tek tek ezbere okumalarını isterim					
5	Öğrencilerden sûre veya ayetlerin anlamını okumalarını ve sûreyi özetleyen bir kompozisyon yazmalarını isterim					
6	Anlam öğretiminde bulmaca, test ve boşluk doldurma gibi etkinlikleri içeren çalışma kağıtları kullanırım					
7	Anlam bölümlerinde geçen Kur'an kavramlarını çıkarır ve her bir kavramı sınıfta açıklar, kullanımına örnekler veririm					
8	Anlam bölümlerini işledikten sonra öğrencilerden hangi mesajları aldıklarını ve hangi davranışa dönüştüreceklerini söylemelerini isterim					
9	Ezberlenecek bölümlerin Arapçasını tahtaya yansıtırım ve önce kelime kelime sonra da genişçe anlamını açıklarım					
10	Anlamı öğretilecek ve ezberlenecek her bir sûrenin sebep-i nüzûlünü anlatırım					

F	Kur'an-ı Kerim derslerinde hangi <u>öğretim materyallerini</u> kullanırsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Kur'an derslerinde sadece ders kitabı veya Mushaf bulundurulur					
2	Yüzünden ve ezber öğretimlerinde internet, CD veya Mp3 çalardan yararlanırım					
3	Derslerin öğretiminde kavram haritaları, şekil ve tablolardan yararlanırım					
4	Tecvid derslerinde power point sunulardan yararlanırım					
5	Çalışma kağıtları, yüzünden ve ezber takip formu hazırlar ve öğrencilerden yüzünden okumalarını veya ezberledikleri sûreleri hazırlanan forma kaydetmelerini isterim					
6	Elif-bâ öğretimini CD kullanarak etkileşimli tahta veya projeksiyon cihazı desteğinde gerçekleştiririm					
7	Kur'an dersi için hazırlanmış özel laboratuvarı veya sınıfta ders yaparım					
8	Dua, sûre ve ayetlerin hüsn-i hat'larının fotoğraflarını veya tablolarını sınıf ortamına taşırım					
9	Öğrencilerin okuyuşlarını kaydetmek ve hatalarını fark etmelerini sağlamak için ses veya görüntü kayıt cihazları kullanırım					
10	Kur'an-ı Kerim'le ilgili önemli eserleri, Kur'an okumanın fazileti, önemi, Kur'an'ın muhtevasından ve bazı sûrelerin tefsirinden bahseden kitapları sınıfa getirir ve öğrencilerime tanıtırım					
11	Yüzünden okuma derslerinde Kur'an okuyan kalem veya internet ortamındaki Kur'an hafızlarının kıraatından yararlanırım					
12	Talim ve ezber derslerini etkileşimli tahta veya yansı üzerinden çalıştırırım					
13	Derslerimde Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı (EBA)'daki interaktif Kur'an öğretim materyalinden yararlanırım					
14	Dersler için materyaller hazırlarım ve EBA'da diğer meslektaşlarımla paylaşıyorum					

G	Kur'an derslerinde <u>ölçme ve değerlendirmeyi</u> nasıl yaparsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Öğrencilerin her günkü okuyuşunu defterime kaydeder ve not veririm ya da işaret (+, -) ile not takdir ederim.					
2	Öğrencileri sadece belirli zamanlarda sözlü sınav yaparım					
3	Ölçme ve değerlendirme yaparken yüzünden doğru ve düzgün (tecvidli) okumayı öncelerim					
4	Ezberlerini tam yapmayan öğrencilere asla müsâmağa göstermez, ezberlerini tamamlatırım					
5	Dönem sonu başarısını öğrencinin tüm sınavlardan aldığı notların ortalamasına göre belirlerim					
6	Ölçme ve değerlendirme yaparken öğrencinin son birkaç okuyuşunu dikkate alırım ve kendisini geliştirdiğini gördüğümde önceki notlarını değerlendirmeye almam. Çünkü istenen seviyeye gelmiş ve hedeflenen kazanım gerçekleşmiştir.					

H	Kur'an öğretiminde <u>verimliliği arttırmak</u> için ne gibi uygulamalar yaparsınız?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok az	Hiçbir Zaman
1	Ses ve kıraatı iyi olan öğrencilerin çevre imkanlarından yararlanarak özel bir eğitim almalarını sağlarım					
2	Kur'an-ı Kerim derslerinde uygulanan yöntemler ve kullanılan materyallerle ilgili meslektaşlarımla düzenli olarak tecrübe paylaşımlarında bulunur, ortak çalışmalar yaparım					
3	Kur'an-ı Kerim okuyuşumu geliştirmek veya güzelleştirmek için özel derslere veya mesleki seminerlere katılırım					
4	Hafız olan öğrencilerle özel ilgilenir ezberlerini/cüzlerini dinlerim					
5	Hafız olan öğrencilerin grup çalışmasıyla ezberlerini birbirlerine dinletmelerini sağlarım					
6	Çevremde bulunan ve Kur'an'ı güzel okuyan birini ara sıra sınıfıma davet eder, Kur'an tilâvet etmesini isterim					
7	Kur'an-ı Kerim derslerinde uyguladığım/uygulayacağım metotları, kullandığım materyalleri, yaptığım etkinlikleri, projelerimi ve planlarımı ajandama yazar kendimi ölçerim					
8	İlâhiyat fakültesinde aldığım Kur'an eğitimini yeterli buluyorum					
9	Kur'an-ı Kerim dersinde uyguladığım yöntemler, öğretim tarzım ve sınıf içindeki tutum ve davranışlarım için öğrencilerimden yazılı değerlendirmeler alırım					
10	Velilerle bire bir görüşür, öğrencinin ailesini ve kendisini daha yakından tanımaya çalışır, muhtemel sorunları işbirliği içerisinde çözmeye çalışırım					
11	Kur'an-ı Kerim derslerinin daha iyi işlenmesi için tecvid, talim ve Kur'an öğretimine yönelik kitaplar, yazılar ve makaleler okurum					
12	MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Kur'an-ı Kerim Öğretim programını dikkatlice okudum					
13	Kur'an dersleri ile ilgili özgün materyaller hazırlar ve meslektaşlarımla paylaşıyorum					

Tabloda belirtilenlerin dışında Kur'an-ı Kerim dersinde uyguladığınız size göre özgün olan öğretim yöntemleri veya kullandığınız materyaller varsa lütfen -kendi uygulamalarınızı da tespit etmek için- yazınız.

1. ....

KAYNAKLAR

İlk Kur'an hocamdan itibaren tahsil hayatım boyunca eğitimleri, eğitim yöntemleri, teşvikleri ve tavsiyelerinden müstefit olduğum ve üzerimde büyük emekleri olan muhterem hocalarım;

- Hafız Osman Yıldırım (Dursun Hoca)
- İmam Hatip Lisesi Öğretmenlerim
- Develili Ahmed İslamoğlu
- Hafız M. Salih Köse
- Hafız Hasan Bozkurt
- Hafız Fatih Çollak
- Hafız Ali Osman Yüksel
- Hafız Ramazan Turan
- Hafız Muhammed Eyyûb (Mescid-i Nebevî İmam ve Hatiplerinden)

Adıgüzel, M. (2003). Kur'an öğretim metotları ve öğreticilik vasıfları. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:19.

Çetin, A. (2010). Kur'an okuma esasları. Bursa: Emin Yayıncılık.

Çollak, F. (2005). Kur'an-ı Kerim dersi müfredatı ve öğretim teknikleri: İmam Hatip liselerinde eğitim ve öğretim. İstanbul: Dem Yayınları.

Eğin, O. (2010). Kur'an Öğretiminde problemler ve çözüm önerileri (Ed. Şaban Karaköse). *Etkili Din Öğretimi*. İstanbul: Tıdef Yayınları.

Enes, U. (2011). Hafızlık risalesi. İstanbul: Yasin Kitabevi.

Hasan, Ö. H. (2004). Kur'an-ı Kerim öğretimi (Çev. Yusuf Alemdar). *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 261-291.

İnteraktif Kur'an Eğitim Programı (Elif-Bâ ve 3 CD), (2005.)İstanbul: Ensar Neşriyat.

İmam Hatip Liseleri Kur'an-ı Kerim Dersi Programı, MEB, 1999.

Karaçam, İ. (1996). Kur'an-ı Kerim'in faziletleri ve okunma kaideleri. İstanbul: İFAV Yayınları.

Küçük, R., Kandemir, M. Y. & Çakan, İ. L. (1997). Riyazu's- Sâlihîn şerhi. İstanbul: Erkam Yayınları.

Öcal, M. (2001). Din eğitimi ve öğretiminde metotlar. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.

Pakdil, Ramazan ve diğerleri (2009). Tecvid notları, İstanbul.

Rihâb, Muhammed Müfid Şakakî (2012.) Hilyetü't- tilâveti fitecvîdi'l-Kur'an (Çev. Fatma Yasemin Mısırlı). İstanbul: Guraba Yayınları.

- Salman, F. & Yılmaz, N. (2015). Anadolu İmam Hatip Liseleri Kur'an-ı Kerim 9-10, MEB Yayınları.
- Tetik, N. (1990). Kur'an tilâvetinin veya kıraat ilminin öğretilmesi usulleri. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı,9.
- Yılmaz, N. (2006). İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim öğretimi için öneriler: İmam Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretimi nasıl olmalı? (Ed. Yılmaz, Nazif & Yiğit Hulusi). İstanbul: Dem Yayınları.

